

“Expressbank” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti

31 dekabr 2020-ci il tarixinə

**Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına
uyğun Maliyyə Hesabatları və
Müstəqil Auditorun Hesabatı**

Mündəricat

Müstəqil Auditorun (PraysvoterhausKupers) Hesabatı

Maliyyə Hesabatları

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat	1
Mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabat	2
Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat.....	3
Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat.....	4

Maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

1. Bankın əsas fəaliyyəti.....	5
2. Bankın əməliyyat mühiti	5
3. Əsas uçot siyasəti	6
4. Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr	16
5. Yeni və ya yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərtlərin tətbiqi	20
6. Yeni uçot qaydaları.....	21
7. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri.....	24
8. Kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər	25
9. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	26
10. Borc qiymətli kağızlara investisiyalar.....	41
11. Əmlak və avadanlıqlar.....	44
12. Qeyri-maddi aktivlər	45
13. İstifadə hüquqlu aktivlər və icarə öhdəlikləri	46
14. Mülkiyyətə keçmiş əmlak.....	46
15. Digər dəyərsizləşmə və ehtiyatlar.....	47
16. Sair aktivlər və öhdəliklər	47
17. Müştərilərə ödəniləcək vəsaitlər	48
18. Kredit təşkilatlarına ödəniləcək vəsaitlər	49
19. Sair borclar	49
20. Vergilər.....	50
21. Nizamnamə kapitalı.....	51
22. Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər	52
23. Faiz gəlir və xərcləri	53
24. Xalis haqq və komissiya gəlirləri	53
25. Sair gəlirlər	54
26. Ümumi, inzibati və işçi heyəti ilə bağlı xərclər	54
27. Səhm üzrə (zərər)/qazanc.....	55
28. Səqmentlər üzrə təhlil.....	55
29. Risklərin idarə edilməsi	57
30. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri.....	68
31. Əlaqəli tərəflər haqqında məlumatların açıqlanması	70
32. Kapitalın adekvatlığı.....	73
33. Hesabat tarixindən sonrakı hadisələr	73
34. İxtisarlər.....	74

Müstəqil Auditorun Hesabatı

"Expressbank" ASC-nin Səhmdarlarına və Rəhbərliyinə:

Rəy

Bizim fikrimizcə, hazırkı maliyyə hesabatları bütün əhəmiyyətli aspektlər baxımından "Expressbank" ASC-nin ("Bank") 31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına ("BMHS") uyğun olaraq düzgün əks etdirir.

Auditin predmeti

Bankın maliyyə hesabatları aşağıdakılardan ibarətdir:

- 31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat;
- həmin tarixdə başa çatan il üzrə mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabat;
- həmin tarixdə başa çatan il üzrə kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat;
- həmin tarixdə başa çatan il üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat; və
- əsas uçot siyasəti və digər izahedici məlumatlar daxil olmaqla, maliyyə hesabatları üzrə qeydlər.

Rəy üçün əsas

Biz auditə Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun aparmışıq. Bu standartlar üzrə bizim məsuliyyət rəyimizin "Maliyyə hesabatlarının auditinə görə auditorun məsuliyyəti" bölməsində əks etdirilir.

Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutları rəyimizi əsaslandırmaq üçün yetərli və münasibdir.

Müstəqillik

Biz Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının dərc etdiyi Peşəkar Mühasiblərin Beynəlxalq Etika Məcəlləsinə (Beynəlxalq Müstəqillik Standartları ilə birlikdə) (MBEŞŞ Məcəlləsi) uyğun olaraq Bankdan asılı olmadan müstəqil şəkildə fəaliyyət göstəririk. Biz MBEŞŞ Məcəlləsinə uyğun olaraq, etika ilə bağlı digər öhdəliklərimizi yerinə yetirmişik.

Audit yanaşmamız

İcmal

Əhəmiyyətlilik

- Bank üçün ümumi əhəmiyyətlilik dərəcəsi: 592 min AZN - bu, xalis aktivlərin 0.5%-ni əks etdirir.

Əsas audit məsələləri

- Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat

Audit metodologiyamızın bir hissəsi kimi, biz əhəmiyyətlilik dərəcəsinə müəyyən etdik və maliyyə hesabatlarının əhəmiyyətli dərəcədə təhrif edilməsi riskini qiymətləndirdik. Xüsusilə, biz rəhbərliyin (məsələn, ehtimalların irəli sürülməsi və qeyri-müəyyən xarakterli gələcək hadisələrin nəzərdən keçirilməsini özündə ehtiva edən əhəmiyyətli uçot təxminləri) subyektiv mülahizələr tətbiq etdiyi sahələri təhlil etmişik. Bütün audit yoxlamalarımızda olduğu kimi, biz, həmçinin rəhbərlik tərəfindən daxili nəzarət sistemində sui-istifadə riskini nəzərdən keçirmiş, eləcə də, digər məsələlərlə yanaşı, fırıldaqçılıq hallarına görə əhəmiyyətli təhriflərə səbəb olan qeyri-obyektivlik əlamətlərinin olub-olmadığını təhlil etmişik.

Biz audit prosedurlarının həcmi bütövlükdə maliyyə hesabatlarına dair rəy bildirmək məqsədilə kifayət qədər işləri yerinə yetirmək üçün Bankın strukturunu, uçot proseslərini və nəzarət vasitələrini, habelə Bankın fəaliyyət göstərdiyi sektorun xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq müəyyən etmişik.

Əhəmiyyətlilik

Audit prosedurlarının həcmi əhəmiyyətlilik dərəcəsi asılıdır. Audit maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli təhriflərin olub-olmadığına dair kifayət qədər əminlik əldə etmək üçün nəzərdə tutulur. Təhriflər fırılacaqılıq və ya səhv nəticəsində yarana bilər və fərdi və ya məcmu olaraq istifadəçilərin maliyyə hesabatları əsasında qəbul edəcəyi iqtisadi qərarlara təsir göstərmək ehtimalı olduğu halda əhəmiyyətli hesab edilir.

Peşəkar mülahizəmizə əsasən biz kəmiyyət baxımından müəyyən əhəmiyyətlilik dərəcəsinə, həmçinin aşağıdakı cədvəldə göstərilən kimi, bütövlükdə maliyyə hesabatları üzrə Bank üçün ümumi əhəmiyyətliliyi müəyyən etmişik. Bu göstəricilər və keyfiyyət amilləri sayəsində biz auditin həcmi, habelə audit prosedurlarının məzmununu, müddətini və həcmi müəyyən etmiş və mümkün təhriflərin fərdi və ya məcmu olaraq bütövlükdə maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirmişik.

Bankın maliyyə hesabatları üçün ümumi əhəmiyyətlilik	592 min AZN
Əhəmiyyətliliyin müəyyən edilməsi	31 dekabr 2020-ci il tarixinə Bankın xalis aktivlərinin 0.5%-i
Əhəmiyyətlilik dərəcəsinin müəyyən edilməsi üçün tətbiq edilən baza göstəricisinin əsaslandırılması	<p>Biz baza göstərici kimi "xalis aktivləri" seçmək qərarına gəlmişik. Bizim fikrimizcə bu, Bankın fəaliyyət nəticələrinin qiymətləndirilməsi üçün istifadəçilərin nəzərdən keçirdiyi uyğun baza göstəricilərindən biridir.</p> <p>Biz seçilmiş baza göstəricisinə tətbiq edilən kəmiyyət əhəmiyyətliliyi hədlərinə uyğun olaraq 0.5%-lik əmsal seçmişik.</p>

Əsas audit məsələləri

Əsas audit məsələləri bizim peşəkar mülahizəmizə görə cari dövrün maliyyə hesabatlarının auditi zamanı ortaya çıxan ən əhəmiyyətli məsələlərdir. Bu məsələlər bütövlükdə maliyyə hesabatlarının auditi və hazırkı maliyyə hesabatlarına dair rəyimizin formalaşdırılması zamanı nəzərə alınmış və biz bu məsələlərə dair ayrı rəy bildirmirik.

Əsas audit məsələsi

Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar üzrə zərər üçün ehtiyat

Gözlənən kredit zərərlərinin (GKZ) qiymətləndirilməsi müvafiq metodologiya, modellər və ilkin məlumatlardan istifadə etməklə aparılan əhəmiyyətli hesablamadır. GKZ gələcək pul axınlarındakı azalmaların ehtimal ilə ölçülmüş cari dəyər qiyətləndirilməsidir (yeni, müəyyən müddət ərzində çəki qisminə müvafiq defolt riskləri istifadə olunmaqla kredit zərərlərinin orta çəkisidir). GKZ-nin qiymətləndirilməsi obyektiv olub, mümkün nəticələrin miqyasını qiymətləndirməklə müəyyən edilir.

GKZ-nin qiymətləndirilməsi Bank tərəfindən istifadə olunan dörd parametrlə əsaslında həyata keçirilir: defolt ehtimalı ("PD"), defolta məruz qalan dəyər ("EAD"), defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğ ("LGD") və diskont dərəcəsi ("DR"). Bank gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtimallar və faktiki kredit zərərləri arasındakı fərqlərin azaldılması məqsədilə modelləri və modellər üzrə məlumatları müntəzəm olaraq təhlil edir və təsdiqləyir.

Bank risklər, kredit qalığı, risklərin azaldılması üsulları, gələcək təxmin edilən hadisə və şərait, eləcə də COVID-19 barədə ətraflı məlumatlara əsasən gözlənilən kredit zərərləri üzrə təxminlərdən istifadə edir.

Davam edən COVID-19 pandemiyası, GKZ ehtiyatı və Bankın müştəriləri ilə əlaqəli kredit riski səviyyəsinin müəyyən edilməsi ilə bağlı riskləri və təxminlərin qeyri-müəyyənliyini artırır. COVID-19 pandemiyasının dinamikası və ciddiliyi və hökumət və tənzimləyici orqan tərəfindən görülən cavab tədbirləri zərər, borcaların ödəmə qabiliyyəti və iqtisadi şərtlər, həmçinin ÜDM və işsizlik, eləcə də müştərinin defolt hallarının həcmi və müddəti kimi iqtisadi amillər arasındakı uyğunluğu dəyişdirə bilər. Bu, GKZ-nin qiymətləndirilməsində mümkün nəticələrin miqyasını genişləndirir və xarici iqtisadçıların tətbiq etdiyi mövcud metodologiyaların və iqtisadi proqnoz məlumatlarının uyğunluğunun qiymətləndirilməsi və ferziyyələrin irəli sürülməsi üçün tələb olunan mülahizələri artırır. Gözlənilən kredit zərərləri üzrə düzəlişlər bu məhdudiyətlər nəzərə

Əsas audit məsələsinə dair audit prosedurları necə həyata keçirilmişdir

Biz Bankda GKZ-nin hesablanması prosesini təhlil etmişik. Bu təhlil GKZ üzrə hesablamaların müəyyən edilməsində Bank tərəfindən istifadə edilən əsas məlumatları və sistemləri əhatə edir. Biz, həmçinin GKZ-nin hesablanması üçün Bankın tətbiq etdiyi əhəmiyyətli mülahizələr, belə mülahizələri təsdiqləyən məlumatların qənaətbəxşliyi, eləcə də bu mülahizələr ilə bağlı qeyri-müəyyənliyin dərəcəsi barədə məlumat əldə etmişik.

Biz, həmçinin COVID-19 pandemiyasının təsirinə xüsusi diqqət yetirərək və rəhbərliyin mülahizəsinə əsaslanan düzəlişlərin aparılmasına ehtiyacın olub-olmadığını nəzərə alaraq, il ərzində dəyişməyən metodologiyaların və əlaqəli modellərin uyğunluğunu qiymətləndirmişik.

Biz rəhbərlik tərəfindən hazırlanan və tətbiq edilən GKZ metodologiyasının uyğunluğunu nəzərdən keçirmişik. Bu prosedür model riski üzrə parametrlər (PD, LGD və EAD), proqnoz məlumatları, müvafiq çəki əmsalları, mərhələlərin təhlili və GKZ-nin hesablanması kimi komponentlər daxildir.

Biz aşağıdakılar vasitəsilə PD, LGD və EAD-nin uyğunluğunu qiymətləndirmişik:

- metodologiya və ferziyyələrə dair ətraflı məlumatların əldə edilməsi;
- kredit portfelinin seqmentlərə bölünməsinə dair Bankın yanaşmasının uyğunluğunun yoxlanılması;
- məlumatların keyfiyyətini, açılma və bağlanma tarixlərini, gecikmə günləri və ödəniş cədvəllərini nəzərdən keçirməklə 12 aylıq PD və bütöv müddət üzrə PD-nin yaradılmasında istifadə edilən Bankın modeləşdirmə metodologiyasının, eləcə də proqnoz məlumatlarının modelə tətbiq edilməsinin uyğunluğunun qiymətləndirilməsi;
- pul şəklində geri qaytarmanın uyğunluğunun qiymətləndirilməsi;
- BMHS 9-a uyğun istifadə edilən statistik metodologiyaların uyğunluğunun qiymətləndirilməsi;
- LGD modeləşdirməsi və kreditlərin ödənilməsinə dair prosedurların yerinə yetirilməsi üçün portfel/seqmentlər üzrə defolt məlumatlarının qənaətbəxşliyinin müəyyən edilməsi.

alınaraq, rəhbərliyin mülahizəsinə əsaslanan d zeliŐl r  uyĐun aparılmıŐtır.

M Őteril r  verilmiŐ kreditler və avanslar üzrə tesdiql m l rin dəqiqliyi v  qiymətləndirilməsi   n audit riskinin əhəmiyyətini v  səviyyəsini, eləcə də GKZ-nin qiymətləndirilməsində tətbiq olunan mürəkkəblik v  yüksek mülahizə dərəcəsini nəzərə alaraq, m Őt il r  verilmiŐ kreditler və avanslar üzrə zərər   n ehtiyat əsas audit məsələsi hesab edilmiŐtir.

Bax: Qeyd 3 " sas uçot siyasəti", Qeyd 4 "Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr", Qeyd 9 "M Őteril r  verilmiŐ kreditler və avanslar" və Qeyd 29 "Risklerin idarə edilməsi".

Biz makroiqtisadi Ő rtl rin GKZ üzrə ehtiyata potensial gələcək təsirini nəzərdən ke irmiŐik. Biz müvafiq gələcək ssenarilər, təyin edilmiŐ  eki əmsalları, istifadə edilmiŐ d yiŐ nl r v  əsas ssenaril rl  baĐlı ssenarilərin təhlil edilməsi   n rəhbərlik tərəfindən tətbiq edilən metodologiya barədə ətraflı məlumat əldə etmiŐik.

Biz GKZ üzrə ehtiyatın PD v  LGD t xminl rindəki d yiŐiklikl r  qarŐı h ssaslıĐını nəzərdən ke irmiŐik.

Biz GKZ-nin hesablanmasında diskontlaŐdırma   n effektiv faiz dərəcəsindən istifadə edilməsi məntiqinə dair məlumat əldə etmiŐik.

Biz m Őteril r  verilmiŐ kreditler və avanslar üzrə kredit zərəri   n ehtiyatlara dair maliyyə hesabatlarına qeydlərdə a ıqlanmıŐ məlumatları nəzərdən ke irmiŐik.

Maliyyə hesabatlarına görə rəhbərliyin və korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan səlahiyyətli şəxslərin məsuliyyəti

Rəhbərlik maliyyə hesabatlarının BMHS-ə uyğun olaraq hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, eləcə də fırıldaqçılıq və yaxud səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq, əhəmiyyətli təhriflər olmayan maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin zəruri hesab etdiyi daxili nəzarət sistemində görə məsuliyyət daşıyır.

Maliyyə hesabatlarının hazırlanması zamanı rəhbərlik Bankı ləğv etmək və ya fəaliyyətini dayandırmaq niyyətində olmadığı yaxud bunu etməkdən başqa münasib alternativ olmadığı halda, Bankın fasiləsiz fəaliyyət göstərmək qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, müvafiq hallarda fəaliyyətin fasiləsizliyinə dair məlumatların açıqlanmasına və fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipinin istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan səlahiyyətli şəxslər Bankın maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Maliyyə hesabatlarının auditinə görə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz bütövlükdə maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olub-olmadığına dair kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimizin daxil olduğu auditor hesabatını təqdim etməkdir. Kifayət qədər əminlik əminliyin yüksək səviyyəsidir, lakin Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun olaraq auditin aparılması zamanı mövcud olan bütün əhəmiyyətli təhriflərin həmişə aşkar olunacağına zəmanət vermir. Təhriflər fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində yaranı bilər və fərdi və ya məcmu olaraq istifadəçilərin maliyyə hesabatları əsasında qəbul edəcəyi iqtisadi qərarlara təsir göstərmək ehtimalı olduğu halda əhəmiyyətli hesab edilir.

Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun aparılan auditin bir hissəsi olaraq, biz audit zamanı peşəkar mülahizə tətbiq edirik və peşəkar skeptisizm nümayiş etdiririk. Biz həmçinin:

- Maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olması riskini müəyyən edir və qiymətləndirir, həmin risklərə qarşı audit prosedurlarını hazırlayır və həyata keçirir və rəyimizi əsaslandırmaq üçün yetərli və münasib audit sübutlarını əldə edirik. Fırıldaqçılıq nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhvlər nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən daha yüksəkdir, çünki fırıldaqçılığa gizli sövdələşmə, saxtakarlıq, məlumatların bilərəkdən göstərilməməsi, yanlış təqdimat və ya daxili nəzarət sistemində sui-istifadə halları daxil ola bilər.
- Bankın daxili nəzarət sisteminin effektivliyinə dair rəy bildirmək üçün deyil, şəraitə uyğun audit prosedurlarını işləyib hazırlamaq üçün daxili nəzarət sistemi üzrə məlumat əldə edirik.
- Rəhbərlik tərəfindən istifadə edilən uçot siyasətinin uyğunluğunu, habelə uçot təxminləri və müvafiq açıqlamaların münasibliyini qiymətləndiririk.
- Fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipinin rəhbərlik tərəfindən istifadə edilməsinin uyğunluğuna və əldə edilən audit sübutları əsasında Bankın fasiləsiz fəaliyyət göstərmək imkanını ciddi şübhə altına qoya bilən hadisə və şəraitlə bağlı əhəmiyyətli qeyri-müəyyənliyin mövcud olub-olmadığına dair qənaətə gəlirik. Əhəmiyyətli qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu qənaətinə gəldikdə, auditor rəyimizdə maliyyə hesabatlarındakı müvafiq məlumatların açıqlanmasına diqqət yetirməli və ya belə məlumatların açıqlanması yetərli olmadıqda, rəyimizdə dəyişiklik etməliyik. Nəticələrimiz auditor hesabatımızın tarixində əldə edilən audit sübutlarına əsaslanmalıdır. Lakin sonrakı hadisələr və şəraitlər Bankın fasiləsiz fəaliyyətinin dayandırılmasına səbəb ola bilər.
- Məlumatların açıqlanması da daxil olmaqla, maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatını, strukturunu və məzmununu, habelə əsas əməliyyatların və hadisələrin maliyyə hesabatlarında düzgün təqdim edilib-edilmədiyini qiymətləndiririk.

Biz korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan səlahiyyətli şəxslərə digər məsələlərlə yanaşı, planlaşdırılan audit prosedurlarının həcmi və müddəti, habelə əhəmiyyətli audit nəticələri, o cümlədən audit zamanı daxili nəzarət sistemində aşkar etdiyimiz əhəmiyyətli çatışmazlıqlar barədə məlumat veririk.

Biz, həmçinin korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan səlahiyyətli şəxslərə müstəqillik ilə bağlı müvafiq etik normalara riayət etdiyimiz barədə bəyanat verir və müstəqilliyimizə təsir etməsi əsaslandırılmış şəkildə güman edilən bütün münasibətlər və digər məsələlər, habelə zəruri hallarda təhdidlərin aradan qaldırılması üçün görülən tədbirlər, o cümlədən ehtiyat tədbirləri barədə məlumat veririk.

Korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan səlahiyyətli şəxslərin nəzərinə çatdırılmış məsələlər arasında biz cari dövrün maliyyə hesabatlarının auditi üçün ən əhəmiyyətli və bu səbəbdən də əsas audit məsələlərini müəyyən edirik. Bu məsələnin ictimaiyyətə açıqlanmasına qanun və ya qaydalarla yol verilmədiyi və ya çox nadir hallarda, məsələ haqqında reyimizdə açıqlamanın verilməsinin mənfi təsirlərinin onun ictimaiyyət üçün faydalarından çox olacağı əsaslandırılmış şəkildə güman edildiyi hallar istisna olmaqla, bu məsələni reyimizdə təsvir edirik.

Audit nəticəsində dərc olunan hazırkı müstəqil auditor hesabına görə məsul partnyor Aigul Axmetovadır.

PricewaterhouseCoopers Audit Azerbaijan LLC

Bakı, Azərbaycan Respublikası

4 may 2021-ci il

"Expressbank" ASC
Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Qeyd	31 dekabr 2020	31 dekabr 2019
AKTİVLƏR			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	7	41,152	52,911
Kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər	8	2,312	2,673
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	9	202,769	220,470
Borc qiymətli kağızlara investisiyalar	10	46,449	46,503
Əmlak və avadanlıqlar	11	5,822	10,073
Qeyri-maddi aktivlər	12	3,850	3,266
Mülkiyyətə keçmiş əmlak	14	691	569
İstifadə hüquqlu aktivlər	13	5,067	5,600
Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivi	20	1,423	381
Sair aktivlər	16	3,922	6,144
CƏMI AKTİVLƏR		313,457	348,590
ÖHDƏLİKLƏR			
Müştərilərə ödəniləcək vəsaitlər	17	121,779	182,949
Kredit təşkilatlarına ödəniləcək vəsaitlər	18	23,039	3,410
Sair borclar	19	34,379	28,553
Cari mənfəət vergisi öhdəlikləri		1,047	1,979
İcarə öhdəlikləri	13	4,862	4,909
Sair öhdəliklər	16	12,265	8,323
CƏMI ÖHDƏLİKLƏR		197,371	230,123
KAPİTAL			
Nizamnamə kapitalı	21	112,545	112,545
Əmlak və avadanlıqların yenidən qiymətləndirilməsi üzrə ehtiyat		932	761
Bölüşdürülməmiş mənfəət		2,609	5,161
CƏMI KAPİTAL		116,086	118,467
CƏMI ÖHDƏLİKLƏR VƏ KAPİTAL		313,457	348,590

4 may 2021-ci il tarixində Bankın İdarə Heyəti adından imzlanmış və buraxılış üçün təsdiqlənmişdir:

Mehman Məmmədov
İdarə Heyətinin Sədri

Teymur Ağakışiyev
Baş Maliyyə İnzibatçısı

Sevda Fəttayeva
Baş Mühasib

"Expressbank" ASC**Mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabat**

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Qeyd	2020	2019
Effektiv faiz metodu ilə hesablanmış faiz gəlirləri	23	39,202	36,202
Faiz xərcləri	23	(7,756)	(10,646)
Sair oxşar xərclər	23	(530)	(585)
Xalis faiz marjası		30,916	24,971
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	8,9,10	(8,485)	18,776
Kredit zərərləri üzrə ehtiyatın yaradılmasından sonra xalis faiz marjası		22,431	43,747
Haqq və komissiya gəlirləri	24	9,273	10,868
Xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə zərər çıxılmaqla gəlir		2,759	3,206
Sair gəlirlər	25	409	964
Qeyri-faiz gəliri		12,441	15,038
Haqq və komissiya xərcləri	24	(5,344)	(5,993)
Xarici valyuta mövqeyinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə xalis zərər		(48)	(7)
İşçi heyəti ilə bağlı xərclər, ümumi və inzibati xərclər	26	(30,885)	(31,035)
Digər dəyərsizləşmə və ehtiyatlar	15	(126)	(657)
Qeyri-faiz xərci		(36,403)	(37,692)
Vergidən əvvəlki (zərər)/mənfəət		(1,531)	21,093
Mənfəət vergisi xərci	20	(1,021)	(1,579)
İL ÜZRƏ (ZƏRƏR)/MƏNFƏƏT		(2,552)	19,514
Sair məcmu gəlir			
Nəqliyyat vasitələrinin yenidən qiymətləndirilməsi	11	214	95
Mənfəət vergisinin effekti	20	(43)	(19)
İL üzrə sair məcmu gəlir		171	76
İL ÜZRƏ CƏMI MƏCMU (ZƏRƏR)/GƏLİR		(2,381)	19,590
Bankın səhmdarlarına aid olan (zərər)/mənfəət ilə əlaqədar səhm üzrə əsas və azaldılmış (zərər)/qazanc (bir səhm üzrə AZN ilə)	27	(8)	57

"Expressbank" ASC
Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat

	Qeyd	Nizamnamə kapitalı	Bölüşdürülməmiş mənfəət	Əmlak və avadanlıqların yenidən qiymətləndirilməsi üzrə ehtiyat	Cəmi kapital
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>					
1 yanvar 2019-cu il tarixinə qalıq		137,257	(14,353)	685	123,589
II üzrə mənfəət		-	19,514	-	19,514
II üzrə sair məcmu gəlir		-	-	76	76
II üzrə cəmi məcmu gəlir		-	19,514	76	19,590
Xəzinə səhmləri: - Alışlar	21	(24,712)	-	-	(24,712)
31 dekabr 2019-cu il tarixinə qalıq		112,545	5,161	761	118,467
II üzrə zərər		-	(2,552)	-	(2,552)
II üzrə sair məcmu gəlir		-	-	171	171
II üzrə cəmi məcmu gəlir		-	(2,552)	171	(2,381)
31 dekabr 2020-ci il tarixinə qalıq		112,545	2,609	932	116,086

"Expressbank" ASC

Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Qeyd	2020	2019
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Alınmış faizlər		37,245	65,050
Ödənilmiş faizlər		(8,676)	(10,250)
Alınmış haqq və komissiyalar		9,638	10,886
Ödənilmiş haqq və komissiyalar		(5,344)	(5,993)
Xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə zərər çıxılmaqla reallaşdırılmış gəlir		2,759	3,206
Alınmış digər gəlirlər		108	879
Ödənilmiş əmək haqqı xərcləri		(14,901)	(17,239)
Ödənilmiş ümumi və inzibati xərclər		(6,745)	(8,999)
Ödənilmiş mənfəət vergisi		(3,200)	-
Əməliyyat aktiv və öhdəliklərində dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə daxil olan pul vəsaitlərinin hərəkəti		10,884	37,540
<i>Əməliyyat aktivlərində xalis azalma/(artım):</i>			
Kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər		387	109
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar		10,767	667
Sair aktivlər		1,944	264
<i>Əməliyyat öhdəliklərində xalis (azalma)/artım:</i>			
Müştərilərə ödəniləcək vəsaitlər		19,629	(60,832)
Kredit təşkilatlarına ödəniləcək vəsaitlər		(60,226)	(249)
Sair öhdəliklər		2,779	(902)
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə istifadə edilən xalis pul vəsaitləri		(13,836)	(23,403)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid edilən qiymətli kağızların satışından və ödənilməsindən daxilolmalar		-	510
Amortizasiya olunmuş dəyərle qeydə alınan borc qiymətli kağızlara investisiyaların əldə edilməsi		(62,062)	(320,540)
Amortizasiya olunmuş dəyərle qeydə alınan borc qiymətli kağızların ödənilməsindən daxilolmalar		62,380	276,670
Əmlak və avadanlıqların alınması		(1,173)	(1,265)
Əmlak və avadanlıqların satışından daxilolmalar		156	342
Bankın mülkiyyətinə keçmiş girovların satışından daxilolmalar		19	18
Qeyri-maddi aktivlərin əldə edilməsi		(1,436)	(106)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə istifadə edilən xalis pul vəsaitləri		(2,116)	(44,371)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Sair borclardan daxilolmalar		11,977	16,840
Sair borcların ödənilməsi		(6,466)	(9,032)
Borclar ilə əlaqədar alınmış subsidiyalar		236	791
İcarə öhdəlikləri üzrə əsas borcun ödənilməsi		(1,788)	(2,320)
Xəzine səhmlərinin alınması	21	-	(24,712)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə daxil olan/(istifadə edilən) xalis pul vəsaitləri		3,959	(18,433)
Məzənnə dəyişikliklərinin pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə təsiri		234	(283)
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərində xalis azalma		(11,759)	(86,490)
İlin əvvəlinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	7	52,911	139,401
İlin sonuna pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	7	41,152	52,911

1. Bankın əsas fəaliyyəti

"Expressbank" ASC ("Bank") 21 iyun 1992-ci il tarixində "Azərneqliyyatbank" Kommersiya Bankı kimi təsis edilmişdir və Azərbaycan Respublikasının qanunları əsasında fəaliyyət göstərir. 11 mart 2005-ci ildə Bankın hüquqi strukturu dəyişərək, açıq səhmdar cəmiyyəti olmuşdur. 5 mart 2010-cu ildə Bank adını "Azərneqliyyatbank" Açıq Səhmdar Kommersiya Bankından "Expressbank" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinə dəyişmişdir. Bank Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının ("ARMB ") 30 dekabr 1992-ci ildə verdiyi 119 sayılı bank lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir.

Bank əhalidən əmanətlər alır və kreditlər verir, Azərbaycanın daxilində və xaricə ödənişləri köçürür, valyuta mübadiləsi aparır, fiziki və hüquqi şəxslərə digər bank xidmətlərini göstərir. Bankın baş ofisi Bakıda yerləşir və Bakıda və Azərbaycanın digər şəhərlərində 16 filialı vardır. Bankın hüquqi ünvanı belədir: Azərbaycan Respublikası, Bakı şəh., AZ 1130, Atatürk prospekti, Y.Çəmənçəmənli küçəsi, 134C.

7 avqust 2007-ci ildən başlayaraq Bank əmanətlərin sığortalanması fondunun üzvüdür. Bu sistem "Əmanətlərin sığortalanması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa ("Qanun") və digər normativ aktlara əsaslanır və Azərbaycan Əmanətlərin Sığortalanması Fondu tərəfindən idarə olunur.

Bank 7 yanvar 2020-ci il tarixindən etibarən rəsmi olaraq standart bazar segmenti üzrə listinqə daxil edilmişdir.

31 dekabr 2020 və 2019-cu il tarixinə Bankın nizamnamə kapitalında səhmdarların iştirak payları aşağıdakı kimi olmuşdur:

Səhmdarlar	2020 (%)	2019 (%)
"AZENCO Group" MMC	40.00	40.00
Xammədov Hikmət	16.00	16.00
"EnerqoServis" MMC	17.69	17.69
Seyidov Hafiz	8.00	8.00
"Avtonəqliyyat-servis" MMC	0.31	0.31
Xəzinə səhmləri	18.00	18.00
Cəmi	100.00	100.00

31 dekabr 2020 və 2019-cu il tarixinə səhmdarlardan heç biri ayrı-ayrılıqda Banka nəzarət etməmişdir.

2. Bankın əməliyyat mühiti

Azərbaycan iqtisadiyyatında inkişaf etməkdə olan bazarlara xas müəyyən xüsusiyyətlər müşahidə edilir. Azərbaycan iqtisadiyyatının mövcud və gələcək artımı və dayanıqlığı hökumətin həyata keçirdiyi fiskal və monetar tədbirlərin effektivliyindən, eləcə də xam neftin qiymətlərindən və Azərbaycan manatının sabitliyindən əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır.

Neft qiymətlərində azalma və milli valyutanın əsas xarici valyutalara qarşı devalvasiyasının mənfi nəticəsi olaraq 2016-cı ildə ölkədə baş vermiş kəskin iqtisadi böhrandan sonra Azərbaycan hökuməti tərəfindən uzunmüddətli iqtisadi sabitliyi və dayanıqlığı təmin etmək məqsədilə islahatlar sürətləndirilmişdir. İnstitusional dəyişiklikləri əhatə edən iqtisadi islahatlara əsasən inflyasiya aşağı birrəqəmli səviyyədə sabitləşmiş, iqtisadi artım pozitiv zonada qalmaqda davam etmiş, milli valyutanın məzənnəsi dayanıqlı səviyyədə olmuş və ölkənin xarici sektorunda müsbət tendensiyalar müşahidə olunmuşdur.

Bir sıra qeyri-sabit sistem risklərinə baxmayaraq, borcların ödənilməsi ilə yanaşı bank sektorunun sabitliyi də təmin edilmişdir. "Fiziki şəxslərin problemlı kreditlərinin həlli ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanının icrası fiziki şəxslərin borclarının ödənilməsi və vaxtı keçmiş kredit borclarının restrukturizasiyasına gətirib çıxarmış, eləcə də bank sektorunda problemlı kreditlər məsələsinin həllini təmin etmişdir.

2021-ci ilin aprel ayında dərc etdiyi son hesabatında Moody's agentliyi Azərbaycanın reytingini sabit proqnozla "Ba2" səviyyəsində təsdiq edib. Koronavirus pandemiyasının yayılmasına baxmayaraq, xarici şoklara qarşı ölkənin dayanıqlılığının qiymətləndirilməsi ilə bağlı agentliyin hazırkı reytingi müsbətdir.

12 mart 2020-ci il tarixində Dünya Səhiyyə Təşkilatı COVID-19 epidemiyasını global pandemiya elan etmişdir. Azərbaycan hökuməti tərəfindən COVID-19 pandemiyasının yayılmasının qarşısının alınması və mənfi təsirlərinin azaldılması məqsədilə hərəkətin məhdudlaşdırılması ilə bağlı tədbirlər, o cümlədən karantin, özünütəcrid və ticarət fəaliyyətinin məhdudlaşdırılması, o cümlədən müəssisələrin bağlanması kimi bir sıra tədbirlər görülmüşdür. Yuxarıda qeyd olunan tədbirlər 2020 və 2021-ci il ərzində qismən yumşaldılmışdır.

2. Bankın əməliyyat mühiti (davamı)

Bu tədbirlər Azərbaycanda iqtisadi fəaliyyəti əhəmiyyətli dərəcədə məhdudlaşdırmış və biznes subyektlərinə, bazar iştirakçalarına, Bankın müştərilərinə, habelə yerli və global iqtisadiyyata mənfi təsir göstərmiş və gələcəkdə qeyri-müəyyən müddət təsir göstərməkdə davam edə bilər.

COVID-19 pandemiyası ilə yanaşı, 27 sentyabr 2020-ci il tarixində Ermənistanın işğalı altında olan Dağlıq Qarabağ və ətraf rayonlarında Azərbaycan və Ermənistan arasında yenidən hərbi əməliyyatlar başlamışdır. Azərbaycan Respublikası ərazisində hərbi vəziyyət elan edərək komendant saati tətbiq etmiş və sonrakı altı həftə ərzində bir neçə ərazini işğaldan azad etmişdir. 9 noyabr 2020-ci il tarixində imzalanmış atəşkəs razılaşmasına əsasən 10 noyabr 2020-ci il tarixindən etibarən Dağlıq Qarabağ və ətraf bölgələrindəki bütün hərbi əməliyyatlar dayandırılmışdır.

Siyasi və iqtisadi vəziyyətin mövcud təsirlərini proqnozlaşdırmaq çətindir, lakin bunun Azərbaycan iqtisadiyyatına təsiri daha çox ola bilər və bu da dövlət maliyyəsinin pisləşməsinə, maliyyə bazarlarının qeyri-sabitliyinə, kapital bazarlarında qeyri-likvidliyə, inflyasiyanın artmasına və milli valyutanın əsas xarici valyutalara nisbətə dəyərindən düşməsinə gətirib çıxara bilər.

Rəhbərlik, həmçinin Bankın fəaliyyətinin dayanıqlığını təmin etmək, öz müştərilərinə və işçilərinə dəstək olmaq üçün bütün lazımı tədbirləri görür. Bank, pandemiyadan zərər çəkmiş kiçik və mikro sahibkarlıq subyektlərinə kreditlərin restrukturizasiyası imkanı yaratmışdır. Bununla yanaşı, Bank COVID-19 pandemiyasının mənfi təsirinin azaldılması ilə bağlı 2020-ci ilin aprel ayında qəbul edilmiş Tədbirlər Planına uyğun dəstək tədbirləri həyata keçirmişdir. Buna baxmayaraq, Azərbaycan Hökuməti tərəfindən bankların ümumi portfelinə heç bir moratorium və kredit tətili tətbiq edilməmişdir. Bank öz müştərilərinə kredit tətili verdikdə, gecikdirilmiş günlərin sayı restrukturizasiya tarixindən sonrakı yeni ödəniş cədvəlinə uyğun olaraq hesablanır.

Pandemiyadan zərər çəkmiş və COVID-19 epidemiyası ilə bağlı məhdudiyyətlərin mənfi təsirinə məruz qalmış istehlakçılar, mikro, kiçik və orta sahibkarlıq subyektləri həm əsas borc, həm də faizlər üzrə müvəqqəti tətillər üçün banklara müraciət etməli idilər. Bank faizləri kredit tətili dövründə restrukturizasiya edilmiş müqavilələrə uyğun hesablamağa davam etdiyi üçün 31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan dövrdə əhəmiyyətli modifikasiya zərəri yaranmamışdır.

Mövcud iqtisadi vəziyyətin gələcək təsirini qabaqcadan proqnozlaşdırmaq nisbətən müəkkəb olduğuna görə rəhbərliyin iqtisadi mühitlə bağlı cari proqnozları və təxminləri faktiki nəticələrdən fərqli ola bilər.

Gözlənilən kredit zərərlərinin ("GKZ") qiymətləndirilməsi məqsədilə, Bank makroiqtisadi dəyişənlər üzrə proqnozlar daxil olmaqla, dəstəkləyici gələcək məlumatlardan istifadə edir. Hər bir iqtisadi proqnozda olduğu kimi, onların reallaşması ilə bağlı fərziyyələr və ehtimallar yüksək dərəcəli qeyri-müəyyənliklə əlaqəlidir və buna görə də faktiki nəticələr proqnozlaşdırılan nəticələrdən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənə bilər.

Bankın rəhbərliyi mövcud iqtisadi mühitdə baş verən prosesləri müşahidə edir və Bankın yaxın gələcəkdə fəaliyyətinin dayanıqlığını və inkişafını təmin etmək üçün qabaqçılıq tədbirlər görür.

3. Əsas uçot siyasəti

Maliyyə hesabatlarının tərtibatının əsasları. Hazırkı maliyyə hesabatları maliyyə alətlərini ilkin olaraq ədalətli dəyərle tanımaqla, əmlak və avadanlıqları yenidən qiymətləndirməklə, eləcə də maliyyə alətlərini ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərəre aid olunan ("FVTPL") və ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan kateqoriyalara təsnifləməklə, ilkin dəyər metoduna əsasən hazırlanmışdır. Hazırkı maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında istifadə edilən əsas uçot siyasətləri aşağıda göstərilir. Həmin uçot siyasəti başqa cür göstərilmədiyi hallarda, təqdim edilən bütün dövrlərə müvafiq şəkildə tətbiq edilmişdir (Qeyd 5).

Maliyyə alətləri - əsas qiymətləndirmə üsulları. Ədalətli dəyər qiymətləndirmə tarixində bazar iştirakçıları arasında könüllü şəkildə əməliyyat həyata keçirilərkən aktiv satmaq üçün alınacaq və öhdəliyi ötürərkən ödəniləcək dəyərdir. Ədalətli dəyər ən yaxşı olaraq fəal bazarda alınıb satıla bilən qiymət ilə təsdiqlənir. Fəal bazar qiymətlər haqqında davamlı olaraq məlumat əldə etmək üçün aktiv və öhdəliklər üzrə əməliyyatların kifayət qədər tez müddətdə və həcmdə həyata keçirildiyi bazardır. Fəal bazarda alınıb satılan maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri ayrı-ayrı aktiv və ya öhdəliklərin bazar qiymətinin müəssisənin istifadəsində olan aktiv və ya öhdəliklərin miqdarına hasili nəticəsində alınan məbləğ kimi ölçülür. Bu hal hətta bazarın normal gündəlik ticarət dövriyyəsi müəssisənin istifadəsində olan aktiv və öhdəliklərin qarşılınması üçün kifayət qədər olmadıqda və bir əməliyyat üzrə mövqelərin satılması üçün sifarişlərin yerləşdirilməsi bazar qiymətinə təsir etdikdə baş verir.

3. Əsas uçot siyasəti (davamı)

Əməliyyatın qiyməti haqqında bazar məlumatı olmayan maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini müəyyən etmək üçün pul axınlarının diskontlaşdırılması modelindən, həmçinin bazar şərtləri ilə həyata keçirilən analoji əməliyyatlar haqqında məlumatlara və ya investisiya olunan müəssisələrin cari dəyərində əsaslanan modellərdən istifadə edilir. Ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsi nəticələri aşağıda göstəriləyi kimi ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyələrinə görə təhlil edilir: (i) 1-ci Səviyyəyə oxşar aktivlər və ya öhdəliklər üçün aktiv bazarlarda kotirovka olunan (düzəliş edilməyən) qiymətlər ilə qiymətləndirmələr aiddir, (ii) 2-ci Səviyyəyə aktiv və ya öhdəlik üçün birbaşa (yəni, qiymətlər) və ya dolayısı ilə (yəni, qiymətlər əsasında hesablananlar) müşahidə edilə bilən əhəmiyyətli ilkin məlumatların istifadə edildiyi qiymətləndirmə üsulları ilə qiymətləndirmələr aiddir (iii) 3-cü Səviyyəyə aid olan qiymətləndirmələr yalnız müşahidə oluna bilən bazar məlumatlarına əsaslanmır (yəni, qiymətləndirmə üçün əhəmiyyətli həcmdə müşahidə oluna bilməyən ilkin məlumatlar tələb edilir). Ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri arasında köçürmələr hesabat dövrünün sonunda baş vermiş hesab edilir. Təkrarlanan ədalətli dəyər qiymətləndirmələri maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda hər bir hesabat dövrünün sonunda mühasibat uçotu standartları ilə tələb edilən və ya icazə verilən qiymətləndirmələrdir. Qeyd 30-a baxın.

Əməliyyat xərcləri əlavə xərcləri əks etdirir və birbaşa olaraq maliyyə alətinin alışı, buraxılması və ya satışı ilə əlaqəlidir. Əlavə xerc əməliyyat həyata keçirilmədiyə təqdirdə yaranmayan xərclərdir. Əməliyyat xərclərinə agentlərə (satış üzrə agentlər kimi fəaliyyət göstərən işçilər daxil olmaqla), məsləhətçilərə, brokerlərə və dilərlərə ödənilmiş haqq və komissiyalar, tənzimləyici orqanlar və fond birjalalarına ödəmələr, eləcə də mülkiyyət hüququnun köçürülməsi üzrə vergilər və rüsumlar daxildir. Əməliyyat xərclərinə borc öhdəlikləri üzrə mükafat və ya diskontlar, maliyyələşdirmə xərcləri, daxil inzibati və ya saxlama xərcləri daxil edilmir.

Amortizasiya olunmuş dəyər (AC) əsas məbləğ üzrə ödənişlərin çıxılmasından və hesablanmış faizlərin əlavə edilməsindən, maliyyə aktivləri üçün isə gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtiyatın çıxılmasından sonra maliyyə alətinin ilkin tanınma zamanı qeydə alınan dəyəridir. Hesablanmış faizlərə ilkin tanınma zamanı təxire salınmış əməliyyat xərclərinin və effektiv faiz dərəcəsi metodundan istifadə etməklə ödənilməli məbləğ üzrə hər hansı mükafat və ya diskontun amortizasiyası daxildir. Hesablanmış faiz gəlirləri və faiz xərcləri, o cümlədən hesablanmış kupon gəlirləri və amortizasiya edilmiş diskont və ya mükafat (o cümlədən təqdim olunma zamanı təxire salınmış komissiyalar, əgər varsa) ayrıca göstərilmir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda müvafiq maddələrin balans dəyərində əks olunur.

Effektiv faiz metodu maliyyə alətinin balans dəyəri üzrə sabit faiz dərəcəsinin (effektiv faiz dərəcəsi) təmin edilməsi üçün faiz gəlirləri və ya xərclərinin müvafiq dövr ərzində uçota alınması metodudur. Effektiv faiz dərəcəsi gələcək pul ödənişləri və ya daxilolmalarını (kreditlər üzrə gələcək zərərlər istisna olmaqla) maliyyə alətinin fəaliyyət müddəti və ya daha qısa müddət ərzində maliyyə alətinin ümumi balans dəyərində diskontlaşdırılan dərəcədir. Effektiv faiz dərəcəsi maliyyə aləti üçün nəzərdə tutulan dəyişkən faiz dərəcəsi üzrə kredit spredini əks etdirən mükafatlar və ya diskont və yaxud bazar qiymətlərindən asılı olaraq müəyyən edilməyən digər dəyişkən amillər istisna olmaqla, faiz dərəcələrinin növbəti dəyişdirilmə tarixinə qədər dəyişkən faizli alətlər üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətini diskont etmək üçün istifadə edilir. Belə mükafatlar və ya diskontlar maliyyə alətinin gözlənilən tədavül müddəti ərzində amortizasiya edilir. Diskont dəyərinin hesablanmasına müqavilə tərəfləri arasında ödənilmiş və ya alınmış effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsini təşkil edən bütün komissiyalar daxildir.

Maliyyə alətlərinin ilkin tanınması. FVTPL kateqoriyasında ölçülən maliyyə alətləri ilkin olaraq ədalətli dəyərle tanınır. Bütün digər maliyyə alətləri əməliyyat xərcləri də daxil olmaqla, ilkin olaraq ədalətli dəyərle tanınır. İlkin tanınma zamanı ədalətli dəyər ən yaxşı olaraq əməliyyat qiyməti ilə təsdiqlənir. İlkin tanınma zamanı gəlir və ya zərər yalnız ədalətli dəyər ilə əməliyyat qiyməti arasında fərq olduqda qeydə alınır. Əməliyyat qiyməti eyni maliyyə aləti ilə aparılan digər müşahidə oluna bilən cari bazar əməliyyatları və ya əsas məlumat kimi yalnız müşahidə edilə bilən bazarların məlumatlarını istifadə edən qiymətləndirmə modeli ilə təsdiqlənir. İlkin tanınmadan sonra amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivləri və ədalətli dəyərin dəyişməsi sair gəlirə aid edilən ("FVOCI") borc alətlərinə investisiyalar üzrə gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat tanınır və bu da aktivin ilkin tanınmasından dərhal sonra zərərin tanınması ilə nəticələnir.

Qanunvericilik və ya ümumi qəbul edilmiş bazar qaydaları ilə müəyyən edilmiş vaxt çərçivəsində təchiz olunması nəzərdə tutulan maliyyə aktivlərinin bütün digər alış və satışları ("standart şərtlər" əsasında alış və satışlar), Bankın maliyyə aktivini almaq və ya satmaq öhdəliyini qəbul etdiyi əməliyyat tarixində qeydə alınır. Alış üzrə bütün digər əməliyyatlar Bankın həmin maliyyə aləti üzrə müqavilə tərəfi olduğu halda tanınır.

3. Əsas uçot siyasəti (davamı)

Maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və sonrakı dövrdə qiymətləndirilməsi: qiymətləndirmə kateqoriyaları. Bank maliyyə aktivlərini aşağıdakı kateqoriyalarda təsnifləşdirir: FVTPL, FVOCI və AC. Borc maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və sonrakı dövrdə ölçülməsi: (i) müvafiq aktivlər portfelinin idarə olunması üçün Bankın biznes modelindən və (ii) aktiv üzrə pul axınlarının xüsusiyyətindən asılıdır.

Maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və sonrakı dövrdə qiymətləndirilməsi: biznes model. Biznes model Bankın pul axınları əldə etməsi məqsədilə portfelin idarə edilməsi üçün istifadə etdiyi metodu əks etdirir və Bankın məqsədinin: (i) aktivlərdən yalnız müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi ("müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi üçün aktivin saxlanması") və ya (ii) müqavilədə nəzərdə tutulan və aktivlərin satışından yaranan pul axınlarının əldə edilməsi ("müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi və maliyyə aktivlərinin satılması üçün aktivlərin saxlanması") olub-olmadığını müəyyən edir. (i) və (ii) bəndlər tətbiq edilmədikdə, maliyyə aktivləri "digər" biznes modellərə aid edilir və FVTPL kateqoriyasında ölçülür.

Biznes model qiymətləndirmə tarixində mövcud olan portfel üzrə müəyyən edilmiş məqsədlərə nail olmaq üçün Bankın heyata keçirməyi planlaşdırdığı fəaliyyətə dair bütün müvafiq sübutlar əsasında aktivlər qrupu (portfel səviyyəsində) üçün müəyyən edilir. Biznes modelin müəyyən edilməsi zamanı Bankın nəzərə aldığı amillərə portfelin məqsədi və tərkibi, müvafiq aktivlər üzrə pul axınlarının əldə edilməsi ilə bağlı keçmiş təcrübə, risklərin qiymətləndirilməsi və idarə edilməsi üzrə yanaşmalar və aktivlər üzrə gəlirliliyin qiymətləndirilməsi üsulları daxildir. Bankın öz maliyyə aktivləri üçün biznes modellərin müəyyən edilməsi zamanı istifadə etdiyi əsas mülahizələr Qeyd 4-də göstərilir.

Maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və sonrakı dövrdə qiymətləndirilməsi: pul axınlarının xüsusiyyətləri. Biznes model müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi və ya müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi və maliyyə aktivlərinin satılması üçün aktivlərin saxlanılmasını nəzərdə tutduqda, Bank nağd pul axınlarının yalnız əsas borc və faiz ödənişlərindən ibarət olub-olmadığını qiymətləndirir (SPPI təhlili).

Müqavilə şərtləri əsas kredit sazişinin şərtlərinə uyğun olmayan riskə və ya dəyişkənliyə məruz qalmanı nəzərdə tutduqda, müvafiq maliyyə aktivləri FVTPL kateqoriyasında təsnifləşdirilir və qiymətləndirilir. SPPI təhlili aktivin ilkin tanınması zamanı heyata keçirilir və sonradan yenidən qiymətləndirilmir. Bankın öz maliyyə aktivləri üçün SPPI təhlili heyata keçirdiyi zaman istifadə etdiyi əsas mülahizələr Qeyd 4-də göstərilir.

Maliyyə aktivlərinin yenidən təsnifləşdirilməsi. Maliyyə aktivlərinin idarə edilməsi üzrə biznes model tam dəyişdirildikdə, bütün maliyyə alətləri yenidən təsnifləşdirilir. Aktivlərin yenidən təsnifləşdirilməsi perspektiv qaydada - biznes modeldəki dəyişiklikdən sonrakı ilk hesabat dövrünün əvvəlindən tətbiq edilir. Bank cari və müqayisəli dövr ərzində öz biznes modelini dəyişdirməmiş və maliyyə aktivlərini yenidən təsnifləşdirməmişdir.

Maliyyə aktivlərinin dəyersizləşməsi: gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtiyat. Bank amortizasiya olunmuş dəyər və FVOCI kateqoriyasında ölçülmüş borc alətləri, ələcə də kredit öhdəlikləri və maliyyə zəmanəti müqavilələrindən yaranan risklər üzrə gözlənilən kredit zərərlerini (GKZ) proqnozlar əsasında qiymətləndirir. Bank hər bir hesabat tarixində gözlənilən kredit zərərlerini qiymətləndirir və kredit zərərləri üzrə ehtiyatı tanıyır. Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi aşağıdakıları özündə əks etdirir: (i) bir sıra mümkün nəticələrin qiymətləndirilməsi yolu ilə müəyyən edilmiş obyektiv və ehtimal ilə ölçülmüş məbləğ, (ii) pulun zaman dəyəri və (iii) hesabat tarixində keçmiş hadisələr, cari şərtlər və proqnozlaşdırılan gələcək iqtisadi vəziyyət haqqında artıq xərc çəkmədən və ya çalışmadan əldə edilə bilən əsaslandırılmış və təsdiqlənmiş məlumat.

Amortizasiya olunmuş dəyər ölçülən borc alətləri gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtiyat çıxılmaqla, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda göstərilir. Kredit öhdəlikləri və maliyyə zəmanətləri üzrə gözlənilən kredit zərərləri üçün maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda öhdəliyin tərkibində ayrıca ehtiyat tanınır. FVOCI kateqoriyasında qiymətləndirilən borc alətlərinin amortizasiya olunmuş dəyərində dəyişikliklər gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat çıxılmaqla mənfəət və ya zərərdə tanınır. Balans dəyərindəki digər dəyişikliklər sair məcmu gəlirlərdə FVOCI kateqoriyasında qiymətləndirilən borc alətləri üzrə "zərər çıxılmaqla gəlir" kimi tanınır.

Bank maliyyə aktivlərinin ilkin tanınmasından etibarən kredit keyfiyyətindəki dəyişikliklərə əsaslanaraq üç mərhələli dəyersizləşmə modeli tətbiq edir. İkin tanınma zamanı dəyersizləşməmiş maliyyə aləti 1-ci Mərhələyə təsnifləşdirilir. 1-ci Mərhələdə maliyyə aktivləri üzrə GKZ növbəti 12 ay ərzində və ya müqavilədə nəzərdə tutulan ödəniş tarixinə qədər (12 ay bitənə qədər) baş verə bilən defolt hadisələri nəticəsində yaranmış bütöv müddət üçün GKZ ("12 aylıq GKZ") məbləğində qiymətləndirilir. Bank ilkin tanınma vaxtından etibarən kredit riskində əhəmiyyətli dərəcədə artımın ("SICR") baş verdiyini müəyyən edərsə, aktiv 2-ci Mərhələyə köçürülür və həmin aktiv üzrə GKZ bütöv müddət üçün GKZ əsasında, yeni müqavilədə göstərilən ödəmə tarixinə qədər, lakin gözlənilən hər hansı qabaqcadan ödənişləri nəzərə almaqla ("bütöv müddət üçün GKZ") qiymətləndirilir.

3. Əsas uçot siyasəti (davamı)

Kredit riskində əhəmiyyətli dərəcədə artımın baş verməsinin Bank tərəfindən müəyyən edilməsi qaydası Qeyd 29-da təqdim edilir. Bank maliyyə aktivinin dəyersizləşməsinə müəyyən edersə aktiv 3-cü Mərhələyə köçürülür və həmin aktiv üzrə GKZ bütöv müddət üçün GKZ kimi qiymətləndirilir. Dəyersizləşmiş aktivlərin və defolt hadisəsinin Bank tərəfindən müəyyən edilməsi qaydası Qeyd 29-da izah edilir. Həmin Qeyddə GKZ-nin qiymətləndirilməsində istifadə edilən ilkin məlumatlar, fərziyyələr və hesablama üsulları haqqında məlumat, eləcə də Bank tərəfindən gələcək məlumatların GKZ modellərinə daxil edilməsi qaydası göstərilir.

Kredit və istifadə olunmamış kredit xəttindən ibarət olan kredit kartları kimi müəyyən maliyyə alətləri üzrə istisna olaraq kredit zərərləri Bankın kredit riskinə məruz qaldığı müddət, yəni belə kredit zərərlərinin kredit riskinin idarə edilməsi tədbirləri vasitəsilə azaldılmasına qədər olan dövr ərzində (bu dövr kredit müqaviləsinin maksimum müddətindən artıq olsa belə) qiymətləndirilir. Bu, kreditin ödənilməsinin tələb edilməsi və istifadə olunmamış kredit xəttinin ləğv edilməsinə görə kredit zərərinə məruz qalan məbləğin müqavilədə nəzərdə tutulan bildiriş müddəti ilə məhdudlaşmaması ilə əlaqədardır.

Maliyyə aktivlərinin silinməsi. Maliyyə aktivlərini bərpa etmək üçün Bankın bütün praktiki imkanları tükəndikdə və Bank belə aktivlərin bərpasına dair gözləntilərin əsaslandırılmadığı qənaətinə gəldikdə, maliyyə aktivləri tam və ya qismən silinir. Aktivlərin silinməsi tanınmanın dayandırılmasını əks etdirir. Bank müqaviləyə əsasən ödənilməli məbləğləri bərpa etməyə cəhd etdikdə, lakin həmin məbləğlərin bərpası ilə bağlı əsaslandırılmış gözləntiləri olmadıqda, barəsində hələ də məcburi bərpa tədbirləri görülən maliyyə aktivlərini sile bilər.

Maliyyə aktivlərinin tanınmasının dayandırılması. Bank aşağıdakı hallarda maliyyə aktivlərinin tanınmasını dayandırır: (a) aktivlər geri alındıqda və ya bu aktivlərlə əlaqədar pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə hüquqların müddəti başa çatdıqda və ya (b) Bank maliyyə aktivlərindən daxil olan pul vəsaitlərinin axını üzrə mülkiyyət hüququnu ötürdükdə və ya ötürülmə haqqında müqavilə bağladıqda və bu zaman (i) həmin aktivlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə başqa tərəfə ötürdükdə və ya (ii) bu aktivlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə ötürmədikdə və ya saxlamadıqda, lakin, həmin aktivlər üzrə nəzarət hüququnu özündə saxlamadıqda. Qarşı tərəf satışa məhdudiyətlər qoymadan aktiv tam olaraq əlaqəli olmayan üçüncü tərəfə satmaq imkanına malik olmadıqda nəzarəti özündə saxlayır.

Maliyyə aktivlərinin modifikasiyası. Bank bəzən maliyyə aktivləri üzrə müqavilə şərtlərinə yenidən baxır və ya onları dəyişdirir. Bu zaman Bank aşağıdakı amilləri nəzərə alaraq, müqavilə üzrə pul axınlarının modifikasiyasının əhəmiyyətli olduğunu qiymətləndirir: aktivin risk profilinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərən hər hansı yeni müqavilə şərtləri (məsələn, mənfəətdə pay və ya kapital üzrə gəlirlilik), faiz dərəcəsidəki əhəmiyyətli dəyişikliklər, valyutada dəyişikliklər, aktivlə bağlı kredit riskinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərən yeni və ya əlavə kredit təminatının yaranması və ya borcalanın maliyyə çətinliyi olduqda kreditin müddətinin əhəmiyyətli dərəcədə artırılması.

Yeni şərtlər əhəmiyyətli dərəcədə fərqləndikdə əvvəlki aktiv üzrə pul axınlarını əldə etmək hüququ başa çatdığına görə Bank əvvəlki maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır və yeni aktiv ədalətli dəyərle tanıyır. Müqavilə şərtlərinə yenidən baxılması tarixi növbəti dəyersizləşmənin hesablanması, o cümlədən kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması faktının müəyyən edilməsi üçün ilkin tanınma tarixi hesab edilir. Bundan əlavə, Bank yeni kreditin və ya borc alətinin SPPI meyarına uyğunluğunu qiymətləndirir. Tanınması dayandırılmış ilkin aktivin balans dəyəri ilə əhəmiyyətli dərəcədə modifikasiya edilmiş yeni aktivin ədalətli dəyəri arasındakı hər hansı fərq (fərqin mahiyyəti səhmdarlarla həyata keçirilən kapital əməliyyatına aid edilmədiyi təqdirdə) mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Müqavilə şərtlərinə qarşı tərəfin maliyyə çətinlikləri və əvvəlcədən razılaşdırılmış ödənişləri həyata keçirə bilməməsi səbəbindən yenidən baxılarsa, Bank aktiv üzrə risklərin və faydaların müqavilə şərtlərinin dəyişdirilməsi nəticəsində əhəmiyyətli dərəcədə fərqləndiyini müəyyən etmək üçün aktivlər üzrə ilkin və düzəliş edilmiş gözlənilən nağd pul axınlarını müqayisə edir. Risklər və faydalar dəyişmədikdə, modifikasiya edilmiş aktiv ilkin aktivdən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənmir və bu modifikasiya tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmır. Bank modifikasiya edilmiş müqavilə üzrə pul axınlarını ilkin effektiv faiz dərəcəsi ilə diskontlaşdırmaqla, ümumi balans dəyərini yenidən hesablayır və modifikasiya nəticəsində yaranan gəlir və ya zərəri mənfəət və ya zərərdə tanıyır.

COVID-19 pandemiyası ilə əlaqədar olaraq Bank tərəfindən verilmiş kredit tətiləri müvafiq kredit və avansların təqdim edilməsi üzrə müqavilələlərin modifikasiyası kimi nəzərə alınır. Bank kredit tətilində faiz hesablamağa davam etdiyi üçün bu modifikasiyalar əhəmiyyətli modifikasiya zərəri ilə nəticələnməmişdir.

Mümkün olduqda Bank girova yiyələnmək əvəzinə kredit şərtlərini dəyişdirməyə çalışır. Buna müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniş müddətlərinin uzadılması və yeni kredit şərtlərinin razılaşdırılması daxildir.

3. Əsas uçot siyasəti (davamı)

Bu restrukturizasiyanın uçot qaydası aşağıda təqdim olunur:

- Kreditin valyutası dəyişmişdirsə, köhnə kredit uçotdan çıxarılır və yeni kredit tanınır.
- Əgər kredit şərtlərinin dəyişməsi borcalanın maliyyə çətinlikləri ilə bağlı deyilsə, yeni şərtlər müəyyən edildikdən sonra, kredit artıq vaxtı keçmiş hesab olunmur.
- Əgər kredit şərtlərinin dəyişməsi borcalanın maliyyə çətinlikləri ilə bağlıdırsa və şərtlər dəyişdirildikdən sonra kredit dəyərsizləşərsə, Bank ilkin effektiv faiz dərəcəsindən istifadə etməklə diskontlaşdırılmış yeni pul vəsaitlərinin hərəketinin cari dəyəri ilə şərtlər dəyişdirildikdən əvvəl balans dəyəri arasındakı fərqi dövr üzrə ehtiyat ayırmalarında tanıyır. Kreditin şərtləri dəyişdirildikdən sonra kredit dəyərsizləşməmiş, Bank effektiv faiz dərəcəsini yenidən hesablayır.

Bütün meyarların qarşılınması və gələcək ödənişlərin mümkünlüyündən əmin olmaq məqsədilə Bankın rəhbərliyi restrukturizasiya edilmiş kreditləri daim nəzərdən keçirir. Belə kreditlər fərdi və ya ümumi qaydada dəyərsizləşməyə məruz qalmaqda davam edir və onların ödənilən dəyəri kredit üzrə ilkin və ya cari effektiv faiz dərəcəsi istifadə etməklə hesablanır.

Maliyyə öhdəliklərinin qiymətləndirilmə kateqoriyaları. Maliyyə öhdəlikləri aşağıdakılar istisna olmaqla, sonradan amortizasiya olunmuş dəyərle təsnifləşdirilir: (i) FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilən maliyyə öhdəlikləri və; (ii) maliyyə zamanəti müqavilələri və kredit öhdəlikləri.

Maliyyə öhdəliklərinin tanınmasının dayandırılması. Maliyyə öhdəliyinin tanınması öhdəlik icra edildiyi halda dayandırılır (yeni, müqavilədə göstərilən öhdəlik yerinə yetirildikdə, ləğv edildikdə və ya icra müddəti başa çatdıqda).

Bank ilə onun əvvəlki kreditorları arasında şərtləri əhəmiyyətli dərəcədə fərqli olan borc alətlərinin mübadiləsi, eləcə də mövcud maliyyə öhdəliklərinin şərtlərinin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirilməsi ilkin maliyyə öhdəliyinin icrası və yeni maliyyə öhdəliyinin tanınması kimi uçota alınır. Şərtlər o halda əhəmiyyətli dərəcədə dəyişmiş hesab olunur ki, alınmış və ilkin effektiv faiz metodu ilə diskontlaşdırılmış bütün ödənilmiş komissiyalar daxil olmaqla, yeni şərtlərə əsasən naəđ pul axınlarının diskontlaşdırılmış cari dəyəri ilkin maliyyə öhdəliyi üzrə qalan naəđ pul axınlarının diskontlaşdırılmış cari dəyərindən ən azı 10% fərqlənsin. Bundan əlavə, alətin ifadə edildiyi valyuta, faiz dərəcəsinin növündə dəyişikliklər, alətin konvertasiyası ilə bağlı yeni şərtlər və kredit üzrə xüsusi şərtlərdə dəyişikliklər kimi digər keyfiyyət amilləri nəzərə alınır. Borc alətlərinin mübadiləsi və ya şərtlərinin dəyişdirilməsi öhdəliyin icrası kimi nəzərə alınarsa, bütün xərclər və ya ödənilmiş komissiyalar öhdəliyin icrası üzrə mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Borc alətinin mübadiləsi və ya şərtlərinin dəyişdirilməsi öhdəliyin icrası kimi nəzərə alınmadıqda, bütün xərclər və ya ödənilmiş komissiyalar öhdəliyin balans dəyərinə düzəliş kimi əks etdirilir və modifikasiya edilmiş öhdəliyin qalan müddəti ərzində amortizasiya edilir.

Öhdəliklərin icrası ilə nəticələnməyən dəyişikliklər əvvəlki tarixlə məcmu amortizasiyanın hesablanması metodu ilə təxmini göstəricinin dəyişməsi kimi uçota alınır və bu zaman gəlir və ya zərər balans dəyərindəki fərqi iqtisadi mahiyyəti səhmdar ilə kapital əməliyyatlarına aid edilmədiyi təqdirdə, mənfəət və ya zərərdə əks etdirilir.

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri pul vəsaitlərinin əvvəlcədən məlum olan məbləğinə asan çevrilə bilən və dəyərin cüzi dəyişməsi kimi riskə məruz qalan qısamüddətli qoyuluşlardır. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə naəđ pul, məcburi ehtiyatlar istisna olmaqla, Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankından alınacaq vəsaitlər, müxbir hesablar üzrə məhdudiyət qoyulmamış vəsaitlər, eləcə də overnəyt depozitlər və ilkin ödəniş müddəti üç aydan az olan depozitlər daxildir. Verilmə tarixində istifadəsi üç aydan çox müddətə məhdudiyət qoyulmuş vəsaitlər maliyyə vəziyyəti və pul vəsaitlərinin hərəketi haqqında hesabatlarda pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə aid edilmir. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri aşağıdakı səbəblərə görə amortizasiya olunmuş dəyərle qeydə alınır: (i) müqavilə üzrə naəđ pul axınlarını əldə etmək məqsədilə saxlanılır və həmin naəđ pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişlərindən ibarətdir, və (ii) FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilmir.

Mərkəzi Bankdakı məcburi ehtiyatlar. Mərkəzi Bankdakı məcburi ehtiyatlar amortizasiya olunmuş dəyərle uçota alınır və Bankın gündəlik əməliyyatlarının maliyyələşdirilməsi üçün nəzərdə tutulmayan faizsiz məcburi ehtiyat depozitlərini əks etdirir və bu səbəbdən pul vəsaitlərinin hərəketi haqqında hesabatın tərtib edilməsi məqsədilə pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə aid edilmir.

Kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər. Kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər Mərkəzi Bankdakı məcburi ehtiyatlardan və digər banklarda və kredit təşkilatlarında yerləşdirilmiş ilkin ödəmə müddəti üç aydan artıq olan depozitlərdən ibarətdir. Kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər (i) müqavilə üzrə pul axınlarını əldə etmək məqsədilə saxlandıqda və həmin pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişlərini əks etdirdikdə, və (ii) FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilmədikdə amortizasiya olunmuş dəyərle uçota alınır.

3. Əsas uçot siyasəti (davamı)

Borc qiymətli kağızlara investisiyalar. Biznes modelə və pul axınlarının xüsusiyyətinə əsasən Bank borc qiymətli kağızları AC, FVOCI və ya FVTPL kateqoriyaları üzrə təsnifləşdirir. Borc qiymətli kağızları müqavilə üzrə pul axınlarını əldə etmək məqsədilə saxlanıldıqda, həmin pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişlərini əks etdirdikdə və uçot uyğunsuzluğunu əhəmiyyətli dərəcədə azaltmaq üçün FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilmədikdə amortizasiya olunmuş dəyərle uçota alınır.

Borc qiymətli kağızları müqavilə üzrə pul axınlarını əldə etmək və satmaq üçün saxlanıldıqda, həmin pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişlərini əks etdirdikdə və FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilmədikdə FVOCI kateqoriyasında uçota alınır. Bu aktivlər üzrə faiz gəlirləri effektiv faiz dərəcəsi metodu ilə hesablanır və mənfəət və ya zərərdə tanınır. Gözlənilən kredit zərərləri modelinə əsasən müəyyən edilmiş dəyərsizləşmə ehtiyatı il üzrə mənfəət və ya zərərdə tanınır. Balans dəyərindəki bütün digər dəyişikliklər sair məcmu gəlirdə qeydə alınır. Borc qiymətli kağızların tanınması dayandırıldıqda əvvəl sair məcmu gəlirdə tanınan məcmu gəlir və ya zərər sair məcmu gəlirdən mənfəət və zərəre yenidən təsnifləşdirilir.

Borc qiymətli kağızlara investisiyalar amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən və ya FVOCI kateqoriyasına aid olunan maliyyə aktivləri üzrə tanınma meyarlarına cavab vermədikdə, FVTPL kateqoriyasında uçota alınır. Bank, həmçinin ilkin tanınma zamanı yenidən təsnifləşdirmə hüququ olmadan öz mülahizəsinə əsasən borc qiymətli kağızlara investisiyaları FVTPL kateqoriyasına təsnifləşdirə bilər (əgər bu, fərqli uçot metodları ilə tanınan və ya qiymətləndirilən maliyyə aktivləri və öhdəlikləri arasında uçot uyğunsuzluğunu əhəmiyyətli dərəcədə azaldarsa).

Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar müştərinin kreditini almaq və ya müştəriyə kredit vermək məqsədilə Bank tərəfindən müştərilərə avans şəklində nağd pul verildiyi zaman uçota alınır. Biznes model və pul axınlarının xüsusiyyətini nəzərə alaraq, Bank müştərilərə verilmiş kreditləri və avansları aşağıdakı kateqoriyalardan birinə təsnifləşdirir: (i) AC: kreditlər müqavilə üzrə pul axınlarını əldə etmək məqsədilə saxlanıldıqda, həmin pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişlərini əks etdirdikdə və könüllü olaraq FVTPL kateqoriyasına aid edilmədikdə və (ii) FVTPL: kreditlər SPPI, AC və ya FVOCI kateqoriyasında qiymətləndirmə meyarlarına uyğun olmadıqda FVTPL kateqoriyasında ölçülür.

Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatlar gözlənilən kredit zərərləri üzrə proqnoz modellərə əsasən müəyyən edilir. Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsində istifadə edilən ilkin məlumatlar, fərziyyələr və hesablama üsulları haqqında məlumat, eləcə də Bank tərəfindən gələcək məlumatların GKZ modellərinə daxil edilməsi qaydası Qeyd 29-da göstərilir.

Kreditlər ilə bağlı öhdəliklər. Bank kreditlərin verilməsi üçün öhdəliklər götürür. Belə öhdəliklər geri çağırılmayan öhdəliklər və ya geri çağırılması yalnız əhəmiyyətli dərəcədə mənfəi dəyişikliklərə cavab olaraq mümkün olan öhdəliklərdir. Belə öhdəliklər ilkin olaraq adətən alınan ödəniş məbləği ilə təsdiqlənən ədalətli dəyərle tanınır. Bu məbləğ Bank tərəfindən müəyyən kredit müqaviləsinin bağlanacağı və kreditin verilməsindən sonra qısa müddət ərzində onun istifadəsini planlaşdırmayacağı ehtimal olunan hallar istisna olmaqla, öhdəliyin müddəti ərzində düz xətt metodu ilə amortizasiya edilir; kreditlərin verilməsi üzrə öhdəliklər ilə bağlı belə komissiya gəlirləri gələcək dövrlərin gəlirləri kimi uçota alınır və ilkin tanınma zamanı kreditin balans dəyərinə daxil edilir. Hər bir hesabat dövrünün sonunda öhdəliklər aşağıdakı qaydada qiymətləndirilir: (i) ilkin tanınma zamanı amortizasiya olunmamış qalıq məbləğində və (ii) ECL modeli əsasında müəyyən edilmiş zərər üzrə ehtiyatın məbləğində. Öhdəlik bazar faiz dərəcəsindən aşağı faizlə kreditin verilməsini nəzərdə tutmadıqda, öhdəlik bu iki məbləğdən daha yüksək olanı ilə qiymətləndirilir. Kreditlərin verilməsi ilə bağlı öhdəliklərin balans dəyəri öhdəliklərə aid edilir. Kredit və istifadə edilməmiş kredit öhdəliyindən ibarət olan müqavilələrdə Bank istifadə edilməmiş kredit komponenti və kredit komponenti üzrə ECL-i ayrıca müəyyən edə bilmədikdə, istifadə edilməmiş kredit üzrə ECL kredit zərərləri üzrə ehtiyat ilə birlikdə tanınır. Verilmiş kredit və istifadə edilməmiş kredit öhdəliyi üzrə məcmu ECL kreditin ümumi balansı dəyərindən artıq olduqda, artıq olan hissə öhdəlik kimi tanınır.

Maliyyə zəmanətləri. Maliyyə zəmanətləri müəyyən debitorun borc aləti üzrə ilkin və ya dəyişdirilmiş şərtlərə əsasən ödənişləri vaxtında həyata keçirə bilmədiy halda zəmanət sahibinə dəymiş zərərin əvəzinin ödənilməsinə Bankdan tələb edir. Maliyyə zəmanətləri ilkin olaraq adətən alınan komissiya məbləğine bərabər olan ədalətli dəyərle tanınır. Bu məbləğ zəmanətin müddəti ərzində düz xətt metodu ilə amortizasiya edilir. Hər bir hesabat dövrünün sonunda zəmanətlər aşağıdakı məbləğlərdən daha yüksək olanı ilə qiymətləndirilir: (i) zəmanət üzrə zərər məbləği üçün gözlənilən zərər modeli ilə müəyyən edilən ehtiyat və (ii) ilkin tanınma zamanı amortizasiya olunmamış məbləğin qalığı. Bundan əlavə, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda aktiv kimi tanınan alınacaq komissiyalar üçün gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtiyat tanınır.

3. Əsas uçot siyasəti (davamı)

Vergilər. Hazırkı maliyyə hesabatlarında mənfəət vergisi qüvvədə olan və ya hesabat dövrünün sonuna qüvvəyə minmiş qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq əks etdirilir. Mənfəət vergisi xərci cari və təxirə salınmış mənfəət vergisindən ibarət olub, il üzrə mənfəət və ya zərərde tanınır. Lakin həmin və ya başqa dövrdə sair məcmu gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınan əməliyyatlara aid olan vergilər sair məcmu gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınır. Cari il üzrə mənfəət vergisi xərci Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinə uyğun olaraq hesablanır.

Cari vergilər cari və əvvəlki dövrlər üzrə vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər ilə əlaqədar vergi orqanlarına ödəniləcək və ya vergi orqanları tərəfindən geri qaytarılacaq məbləği təşkil edir. Vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər maliyyə hesabatlarının müvafiq vergi bəyannamələrinin təqdim olunmasından əvvəl təsdiqləndiyi halda təxmini göstəricilərə əsasən hesablanır. Mənfəət vergisindən başqa digər vergilər inzibati və sair əməliyyat xərcləri kimi qeydə alınır.

Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlik metodundan istifadə etməklə keçmiş illərin vergi zərərləri və maliyyə hesabatlarında aktiv və öhdəliklərin vergi bazası və balans dəyəri arasında yaranan müvəqqəti fərqlər üçün hesablanır.

İlkin tanınma zamanı istisna hal olaraq, əgər əməliyyat maliyyə mənfəəti və vergiyə cəlb edilən mənfəətə təsir göstərmirsə, aktiv və öhdəliyin ilkin qeydə alınması nəticəsində yaranan müvəqqəti fərqlər üzrə təxirə salınmış vergi hesablanır (müəssisələrin birləşməsi halları istisna olmaqla). Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktiv və öhdəlikləri, hesabat tarixinə qüvvədə olan və ya əsas etibarlı ilə qüvvədə olan vergi dərəcələri və vergi qanunları əsasında aktivlərin satıldığı və ya öhdəliklərin yerinə yetirildiyi müddətdə tətbiq edilən vergi dərəcələri ilə ölçülür.

Gəlirdən çıxılan müvəqqəti fərqlər üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri və keçmiş illərin vergi zərərləri vergi tutulan gələcək gəlirlərin yaranması və bu gəlirlər üzrə çıxılmaların istifadə edilməsi ehtimalını nəzərə alaraq tanınır.

Bundan əlavə, Bankın əməliyyatları ilə bağlı Azərbaycanda müxtəlif əməliyyat vergiləri, məsələn ƏDV, əmlak vergisi, mənbədə tutulan vergi və s. tutulur. Bu vergilər digər əməliyyat xərclərinin tərkibinə daxil edilir.

Əmlak və avadanlıqlar. Avadanlıqlar, gündəlik xidmət xərcləri istisna olmaqla, yıqılmış köhnəlməni və hər hansı tanınmış dəyərsizləşmə zərərlərini çıxmaqla ilkin dəyərlə tanınır. Tanınma meyarına uyğun gələndə, avadanlıqların bir hissəsinin əvəz edilməsi xərcləri yarandığı zaman həmin dəyərə daxil edilir.

Rəhbərlik hər bir hesabat dövrünün sonunda əmlak və avadanlıqlar üzrə dəyərsizləşmə əlamətlərinin mövcudluğunu qiymətləndirir. Əgər bu cür əlamətlər mövcud olarsa, rəhbərlik bərpa edilə bilən dəyəri təxmin edir. Aktivin bərpa edilə bilən dəyəri onun satış üzrə məsrəfləri çıxılmaqla ədalətli dəyəri və istifadə dəyərindən daha yüksək olan dəyəridir. Aktivin balans dəyəri onun bərpa edilə bilən dəyərinə qədər azaldılır və dəyərsizləşmə zərəri il üzrə mənfəət və ya zərərdə kapitalda göstərilən əvvəlki ilin yenidən qiymətləndirmə ehtiyatından artıq olan hissəsi qədər tanınır. Aktivin istifadə dəyərini və ya satış üzrə məsrəflər çıxılmaqla ədalətli dəyərini müəyyən etmək üçün istifadə edilmiş təxminlərdə dəyişiklik baş verdiyi təqdirdə, əvvəlki illərdə tanınmış dəyərsizləşmə zərəri bərpa edilir.

Aktivlərin silinməsindən yaranan mənfəət və ya zərər gəlirin məbləği ilə balans dəyəri arasındakı fərq kimi müəyyən edilir və il üzrə mənfəət və ya zərərdə (sair gəlir və ya ümumi və inzibati xərclərin tərkibində) tanınır.

İlk olaraq ilkin dəyərlə tanındıqdan sonra nəqliyyat vasitələri yenidən qiymətləndirilmiş dəyərlə uçota alınır. Həmin yenidən qiymətləndirilmiş dəyər yenidən qiymətləndirmə tarixində ədalətli dəyərdən sonradan yıqılmış köhnəlməni və sonradan yıqılmış dəyərsizləşmə zərərlərini çıxmaqla müəyyən edilir. Qiymətləndirmə ehtiyatında aparılır ki, yenidən qiymətləndirilən aktivin ədalətli dəyərinin balans dəyərindən çox fərqli olmaması təmin olunsun.

Yenidən qiymətləndirmə tarixinə yıqılmış köhnəlmə aktivin ümumi balans dəyərindən silinir və xalis məbləğ aktivin yenidən qiymətləndirilmiş dəyərinə aid edilir. Yenidən qiymətləndirmə üzrə hər hansı əlavə vəsait sair məcmu gəlirə daxil edilmiş əmlak və avadanlıqlar üçün yenidən qiymətləndirmə ehtiyatına aid edilir. Lakin yenidən qiymətləndirmə üzrə hər hansı əlavə vəsait əvvəllər mənfəət və ya zərərdə əks etdirilmiş həmin aktivin dəyərinin yenidən qiymətləndirmə nəticəsində azalmasını ləğv etdiyi halda, bu artma mənfəət və ya zərərdə əks etdirilir. Yenidən qiymətləndirmə üzrə kəsir mənfəət və ya zərərdə əks etdirilir, lakin bu halda həmin aktiv üzrə əvvəlki əlavə vəsaitlə birbaşa əvəzləşdirilən kəsir əmlak və avadanlıqlar üçün yenidən qiymətləndirmə ehtiyatında əlavə vəsaitlə birbaşa əvəzləşdirilir. Satış zamanı satılan konkret aktivə aid olan hər hansı yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı bölüşdürülməmiş mənfəətə köçürülür.

3. Əsas uçot siyasəti (davamı)

Aktiv istifadəyə hazır vəziyyətə gətirildikdə onun üçün amortizasiya hesablanır. Amortizasiya aktivlərin balans dəyərini aşağıda göstərilən ehtimal edilən istifadə müddətləri üzrə bərabər hissələrə bölməklə hesablanır:

	İl
Məbel və avadanlıqlar	4-7
Kompüter və ofis avadanlığı	5
Nəqliyyat vasitələri	4-7
Digər əsas vəsaitlər	5
İcarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri	5-7

Aktivlərin qalıq dəyəri, istifadə müddəti və metodlarına hər maliyyə ilinin sonunda yenidən baxılır və lazım olduqda dəyişdirilir.

Təmir və rekonstruksiya xərcləri çəkildikcə xərce silinir və kapitallaşdırılmalı olduğu hallar istisna olmaqla, digər əməliyyat xərclərinə daxil edilir.

Tikilməkdə olan aktivlərə hal-hazırda Bank tərəfindən tikilməkdə olan aktivlər və tamamlanmamış, lakin təyinatı üzrə istifadəyə hazır olmayan aktivlər aiddir. Aktivlər "Tamamlanmamış aktivlər" kateqoriyasından müvafiq "Əmlak və avadanlıqlar" kateqoriyasına köçürülür və həmin aktivlər üzrə köhnəlmə aktivlər istifadəyə verildə hesablanmağa başlayır.

Mülkiyyətə keçmiş əmlak. Bank ümitsiz kreditlər qarşılığında mülkiyyətə aldığı və satmağa hazır olduğu uzunmüddətli aktivi mülkiyyətə keçmiş əmlak kimi o halda təsnif edir ki, onların balans dəyərinin əsas etibarilə istifadə zamanı deyil, satış əməliyyatı nəticəsində ödənilməsi planlaşdırılsın.

Bank mülkiyyətə keçmiş əmlakı balans dəyərinin və ya satış xərclərini çıxmaqla ədalətli dəyərin ən aşağı məbləği ilə əks etdirir. Aktivin balans dəyərinin dəyersizləşməsinə işarə edən hər hansı hadisə və ya şəraitin dəyişməsi baş verərsə, Bank, satış xərclərini çıxmaqla, dəyərin ədalətli dəyərə qədər ilkin və ya sonrakı silinməsi zamanı dəyersizləşmə zərərini əks etdirir.

Qeyri-maddi aktivlər. Qeyri-maddi aktivlər kompüter proqramlarından və lisenziyalardan ibarətdir. Ayrıca alınmış qeyri-maddi aktivlər ilk olaraq ilkin dəyərlə ilə tanınır. İlk tanımadan sonra qeyri-maddi aktivlər yığılmış amortizasiya və yığılmış dəyerdən düşmə zərərini çıxmaqla ilkin dəyərlə əks etdirilir. Qeyri-maddi aktivlərin istifadə müddətləri məhdud və ya qeyri-müəyyən müddətlər kimi müəyyən edilmişdir. Məhdud istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlərə 10 illik istifadə müddəti üzrə amortizasiya hesablanır və həmin qeyri-maddi aktivlər üzrə mümkün dəyerdən düşmə əlamətləri mövcud olanda dəyerdən düşmə baxımından qiymətləndirmə aparılır. Qeyri-müəyyən istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlərlə bağlı amortizasiya müddəti və metodları ən azından hər maliyyə ilinin sonunda yenidən baxılır.

Bankın icarəyə götürən qismində çıxış etdiyi icarə müqavilələrinin uçotu. Bank ofis sahələri icarəyə götürür. İcarə müqavilələri Bankın icarəyə götürülmüş aktivi istifadə etdiyi tarixə müvafiq öhdəliklə birlikdə istifadə hüquqlu aktivlər kimi tanınır. Hər bir icarə ödənişi öhdəlik və maliyyə xərcləri arasında bölüşdürülür. Maliyyə xərcləri hər bir dövr üçün öhdəliyin qalığı üzrə sabit olaraq müntəzəm faiz dərəcəsinə təmin etmək üçün icarə müddəti ərzində mənfəət və ya zərəre aid edilir. İlk dəyərlə tanınan istifadə hüquqlu aktiv onun faydalı istifadə və ya icarə müddəti ərzində (bu müddətlərdən hansı daha tez başa çatarsa) düz xətt metodu ilə amortizasiya edilir.

İcarə müqaviləsi üzrə yaranan öhdəliklər ilkin olaraq cari dəyərlə qiymətləndirilir. İcarə öhdəliklərinə aşağıdakı icarə ödənişlərinin xalis cari dəyəri daxildir:

- icarə üzrə alınacaq həvəsləndirici ödənişlər çıxılmaqla, sabit ödənişlər (məhiyyətce sabit ödənişlər daxil olmaqla);
- indeks və ya dərəcələrdən asılı olan dəyişkən icarə ödənişləri;
- zəmanətli son qalıq dəyəri üzrə icarəyə götürən tərəfindən ödənilməsi gözlənilən məbləğlər;
- icarəyə götürənin əsaslandırılmış şəkildə əmin olduğu halda alış seçiminin istifadə ediləcəyi qiymət; və
- icarə müddəti ərzində icarəyə götürən icarəni ləğv etmə seçimini istifadə edərsə, icarənin ləğv edilməsi ilə bağlı cərimə ödənişləri.

3. Əsas uçot siyasəti (davamı)

İcarə ödənişləri icarə müqaviləsində nəzərdə tutulan faiz dərəcəsi ilə diskontlaşdırılır. Bu faiz dərəcəsinin müəyyən edilməsi mümkün olmadıqda icarəyə götürənin borc kapitalı üzrə artan faiz dərəcəsi istifadə edilir. Borc kapitalı üzrə artan faiz dərəcəsi icarəyə götürənin oxşar iqtisadi mühitdə istifadə hüquqlu aktivin dəyərinə oxşar məbləğdə aktiv əldə etməsi üçün eyni müddət və şərtlərlə zəruri olan vəsaitlərin cəlb edilməsi zamanı ödəməli olduğu faiz dərəcəsidir.

İstifadə hüquqlu aktivlər aşağıdakılar nəzərə alınmaqla, ilkin dəyərle qiymətləndirilir:

- icarə öhdəliyinin ilkin qiymətləndirmə məbləği;
- icarə üzrə həvəsləndirici ödənişlər çıxılmaqla, icarə müqaviləsinin başlanma tarixindən əvvəl aparılmış bütün icarə ödənişləri;
- bütün ilkin birbaşa xərclər; və
- bərpa xərcləri.

İstisna hal kimi, Bank qısamüddətli icarələri və azdəyərli aktivlərin icarəsinin uçotunu icarə ödənişlərini düz xətt metodu ilə əməliyyat xərcləri kimi tanımaqla aparır.

İcarə müddətini müəyyən edərkən Bankın rəhbərliyi icarənin uzadılması və ya ləğv edilməsi seçimlərinin istifadəsi üçün iqtisadi stimulyaradan bütün fakt və şərtləri nəzərə alır. İcarənin uzadılması seçimləri (və ya icarənin ləğv edilməsi hüququnun istifadəsi müddətindən sonrakı dövrlərin) yalnız müqavilənin müddətini uzadılacağına (və ya ləğv edilməyəcəyinə) əsaslı şəkildə əminlik olduqda icarə müddətinə daxil edilir.

Qiymətləndirməyə təsir edən mühüm hadisə baş verdikdə və ya şəraitdə əhəmiyyətli dəyişiklik olduqda və belə hallar icarəyə götürənin nəzarəti altında olduqda qiymətləndirmə yenidən nəzərdən keçirilməlidir.

2020-ci il ərzində icarəyə verənlər tərəfindən Banka hər hansı icarə güzəştə verilməmişdir.

Müştərilərə və kredit təşkilatlarına ödəniləcək vəsaitlər. Buraxılmış maliyyə alətləri və ya onların komponentləri o halda öhdəlik kimi təsnif edilir ki, müqavilə razılaşması Bankın üzərinə aşağıdakı öhdəliklərdən birinin qoyulması ilə nəticələnsin: sahibə pul vəsaitləri və ya öhdəliyi müəyyən məbləğdə pul vəsaitinin və ya digər maliyyə aktivinin müəyyən sayda xüsusi kapital alətlərinə mübadilə etməkdən fərqli olan yolla ödəmək. Belə alətlərə müştəri hesabları, eləcə də fiziki və hüquqi şəxslər, dövlət və kredit təşkilatlarının müddətli depozitləri daxildir. Bu məbləğlər qeyri-törəmə öhdəlikləri əks etdirir və amortizasiya olunmuş dəyərle qeydə alınır.

Sair borclar. Sair borclara dövlət təşkilatlarından, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı, Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu və Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyindən cəlb edilmiş borclar daxildir. Bu maliyyə alətləri ilkin olaraq əməliyyat xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyərdə, sonradan isə effektiv faiz metoduna əsasən amortizasiya olunmuş dəyərdə tanınır.

Ehtiyatlar. Öhdəliklər və məsrəflər üzrə ehtiyatlara qeyri-müəyyən müddət və ya məbləğə malik olan öhdəliklər daxildir. Bank keçmiş hadisələr nəticəsində hüquqi və ya işgüzar praktikadan irəli gələn öhdəliklərə malik olduqda, bu öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün iqtisadi resursların sərf olunmasının ehtimalı böyük olduqda və öhdəliklərin məbləği kifayət qədər dəqiq ehtimal edilə bildikdə ehtiyatlar uçota alınır.

Nizamnamə kapitalı. Adi səhmlər nizamnamə kapitalı kimi təsnif edilir. Biznesin birləşməsi istisna olmaqla, yeni səhmlərin buraxılması ilə birbaşa bağlı olaraq üçüncü tərəflərə ödənişlərə çəkilən xərclər kapitalın tərkibində həmin emissiya nəticəsində əldə edilmiş məbləğin azalması kimi əks etdirilir. Əldə edilmiş vəsaitlərin ədalətli dəyərinin buraxılmış səhmlərin nominal dəyərindən artıq olan hissəsi əlavə kapital kimi əks etdirilir.

Xəzinə səhmləri. Bank pay alətlərini geri aldıqda mənfəət vergisi çıxıldıqdan sonra birbaşa əməliyyata aid olan əlavə xərclər daxil olmaqla ödənilmiş məbləğ kapital alətləri yenidən dövriyyəyə buraxılana, satılana və ya ləğv olunana qədər Bankın səhmdarlarına aid olan kapitaldan çıxılır. Belə səhmlər sonradan satıldıqda və ya yenidən dövriyyəyə buraxıldıqda, əldə olunmuş məbləğ kapitala aid edilir.

Dividendlər. Dividendlər elan olunub təsdiqləndiyi dövrdə kapitalda qeydə alınır. Hesabat dövründən sonra, lakin maliyyə hesabatlarının təsdiqlənməsindən əvvəl elan edilmiş dividendlər haqqında məlumat "hesabat tarixindən sonrakı hadisələr" qeydində açıqlanır. Mənfəətdən dividendlər və digər ödənişlər Bankın yerli qanunvericiliyə uyğun hazırlanmış maliyyə hesabatlarına əsasən həyata keçirilir.

3. Əsas uçot siyasəti (davamı)

Şerti öhdəliklər. Şerti öhdəliklər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onların ödənilməsi üçün ehtiyatların xərclənməsi ehtimalı az olanda, maliyyə hesabatlarında açıqlanır. Şerti aktivlər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onlarla bağlı iqtisadi faydaların daxil olması ehtimal edildikdə maliyyə hesabatlarında açıqlanır.

Gəlir və xərclərin tanınması. Gəlirlər Bank tərəfindən iqtisadi səmərənin əldə edilməsi ehtimal edildikdə və xərclər etibarlı şəkildə ölçülə bildikdə tanınır.

Faiz və oxşar gəlir və xərclər. FVTPL kateqoriyasına aid olan maliyyə alətləri istisna olmaqla, bütün borc alətləri üzrə faiz gəlirləri və xərcləri effektiv faiz metoduna əsasən hesablaşma metodu ilə qeydə alınır. Bu metoda əsasən faiz gəlirləri və xərclərinə müqavilə tərəfləri arasında ödənilmiş və ya alınmış və effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi olan bütün komissiya və haqlar, əməliyyat xərcləri, eləcə də bütün digər mükafat və ya güzəştlər daxildir.

Effektiv faiz dərəcəsinə aid olan komissiya haqlarına maliyyə aktivinin yaradılması və ya alınması, yaxud maliyyə öhdəliyinin (məsələn, ödəmə qabiliyyətinin qiymətləndirilməsi, zəmanətlərin və ya girovun dəyərləndirilməsi və qeydə alınması, maliyyə alətinin təqdim edilməsi şərtlərinin razılaşdırılması və əməliyyat sənədlərinin hazırlanması haqları) buraxılması ilə əlaqədar alınmış və ya ödənilmiş komissiya haqları daxildir. Bazar faiz dərəcələri ilə kreditlərin verilməsi üzrə öhdəlik üçün Bank tərəfindən alınmış komissiya haqları, Bankın xüsusi kredit müqaviləsini imzalayacağı ehtimal edildikdə və kreditin verilməsindən sonra qısa müddət ərzində onun realizasiyasını planlaşdırmadıqda effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi hesab edilir. Bank kreditlərin verilməsi üzrə öhdəlikləri FVTPL kateqoriyasına aid olunan maliyyə öhdəlikləri kimi təsnifləşdirmir.

Faiz gəlirləri dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri (3-cü Mərhələ) istisna olmaqla, maliyyə aktivlərinin ümumi balans dəyərinə effektiv faiz dərəcəsinə tətbiq etməklə hesablanır. Belə aktivlər üzrə faiz gəlirini hesablayarkən dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla, aktivin amortizasiya olunmuş dəyərinə effektiv faiz dərəcəsi tətbiq edilir.

3-cü Mərhələyə aid edilmiş maliyyə aktivləri üzrə kredit riski sonradan aktivin dəyərsizləşmədiyi təqdirdə azalarsa və bu azalma obyektiv olaraq aktivin dəyərsizləşmiş kimi müəyyən edilməsindən sonra baş verən hadisə (yeni, aktivin bərpa edilməsi) ilə əlaqələndirilərsə, həmin aktiv 3-cü Mərhələdən yenidən təsnifləşdirilir və faiz gəliri ümumi balans dəyərinə effektiv faiz dərəcəsi tətbiq etməklə hesablanır. Aktivin 3-cü Mərhələyə aid edilməsinə görə əvvəllər mənfəət və ya zərərdə tanınmayan, lakin aktivin bərpa edilməsindən sonra əldə edilməsi gözlənilən əlavə faiz gəliri dəyərsizləşmənin azalması kimi tanınır.

Haqq və komissiya gəlirləri. Bank haqq və komissiya gəlirlərini müştərilərə göstərdiyi xidmətlərdən əldə edir. Haqlardan əldə edilən gəlir aşağıdakı iki kateqoriyaya bölünə bilər:

- **Müəyyən zaman anında göstərilmiş xidmətlərdən komissiya gəliri**

Haqq və komissiya gəlirləri müştərinin Bank tərəfindən göstərilən xidmətlərin faydasını eyni anda qəbul və istifadə etdiyi müəyyən dövr ərzində düz xətt metodu ilə tanınır. Müəyyən müddətdə göstərilmiş xidmətlərdən komissiya gəliri həmin müddət ərzində hesablanır. Bu haqlara komissiya gəliri daxildir. Kreditlərin verilməsi öhdəlikləri ilə bağlı haqlar (bu kreditlərin istifadə edilməsi ehtimalı yüksək olanda) və kreditlərlə bağlı digər haqlar (hər hansı əlavə xərclərlə birlikdə) gələcək dövrlərə aid edilir və kredit üzrə faktiki faiz dərəcəsinə düzəliş kimi tanınır.

- **Əməliyyat xidmətlərinin göstərilməsindən komissiya gəliri**

Haqq və komissiya gəlirləri Bank öz icra öhdəliyini yerinə yetirdiyi anda, adətən müvafiq əməliyyatı həyata keçirdikdən sonra tanınır. Alınmış və ya alınacaq haqq və komissiya məbləği fərqli icra öhdəlikləri kimi müəyyən edilmiş xidmətlər üzrə əməliyyat qiymətini əks etdirir. Üçüncü tərəf adından hər hansı əməliyyat və ya danışıqlarda iştirak müvafiq əməliyyat başa çatdıqdan sonra tanınır. Müəyyən gəlirlilik göstəriciləri ilə bağlı olan haqlar və ya haqqın komponentləri müvafiq meyarlar yerinə yetirildikdən sonra tanınır.

Xarici valyutaların alqı-satqısı və konvertasiyası. Bank xarici valyutaların alqı-satqısı və mübadiləsi üzrə əməliyyatları kassa və bank hesabları vasitəsilə həyata keçirir. Əməliyyatlar Bank tərəfindən müəyyən edilən və əməliyyat tarixlərində rəsmi məzənnədən fərqli olan məzənnə ilə aparılır. Rəsmi məzənnə ilə Bankın müəyyən etdiyi məzənnə arasındakı fərqlər müəyyən icra öhdəliyi yerinə yetirildiyi anda xarici valyuta mövqeyinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə zərər çıxılmaqla gəlir kimi tanınır.

3. Əsas uçot siyasəti (davamı)

Xarici valyutanın çevrilməsi. Hazırkı maliyyə hesabatlarındakı məbləğlər Bankın əməliyyat və təqdimat valyutası olan Azərbaycan manatı ilə ("AZN") təqdim edilir. Xarici valyutada aparılan əməliyyatlar ilk öncə əməliyyat tarixində qüvvədə olan valyuta məzənnəsindən istifadə etməklə funksional valyutada qeydə alınır. Xarici valyuta ilə olan monetar aktivlər və öhdəliklər hesabat tarixinə qüvvədə olan məzənnədən istifadə etməklə funksional valyutaya yenidən çevrilir. Xarici valyutada olan əməliyyatların çevrilməsindən yaranan bütün gəlirlər və zərərlər mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatda xarici valyuta mövqeyinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə xalis gəlir (zərər) sətir maddəsi kimi tanınır. Xarici valyuta ilə olan və maya dəyəri ilə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr ilkin əməliyyatların tarixlərinə mövcud olan məzənnə ilə çevrilir. Xarici valyutada olan və ədalətli dəyərle ölçülən qeyri-monetar maddələr ədalətli dəyərin təyin edildiyi tarixdə mövcud olan məzənnə ilə çevrilir.

Xarici valyuta ilə aparılan əməliyyatın müqavilə üzrə valyuta məzənnəsi ilə Mərkəzi Bankın əməliyyat tarixində qüvvədə olan məzənnəsi arasında fərqlər xarici valyuta ilə dilinq əməliyyatları üzrə gəlir/zərərin tərkibində əks etdirilir.

31 dekabr tarixinə Bank hazırkı maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün aşağıdakı rəsmi xarici valyuta məzənnələrindən istifadə etmişdir:

	2020	2019
1 ABŞ dolları	1.7000 AZN	1.7000 AZN
1 Avro	2.0890 AZN	1.9035 AZN

Səhm üzrə mənfəət. Səhm üzrə mənfəət Bankın səhmdarlarının payına düşən mənfəət və ya zərəri hesabat ili ərzində dövrüyyədə olan adi səhmlərin orta çəkili sayına bölməklə hesablanır.

İşçi həyatı ilə bağlı xərclər və müvafiq ayırmalar. Əmək haqları, Azərbaycan Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna ödənişlər, məzuniyyət və xəstəlik vərəqələri üzrə illik ödənişlər, mükafatlar və pul şəklində olmayan imtiyazlar Bankın işçiləri tərəfindən müvafiq xidmətlər göstərildikdə hesablanır. Bankın yerli qanunvericiliyə uyğun müəyyən edilmiş haqlar üzrə ödənişlərdən başqa pensiya və analoji ödənişləri həyata keçirmək üçün hər hansı hüquqi və ya işgüzar praktikadan yaranan öhdəliyi yoxdur.

Seqmentlər üzrə hesabat. Seqmentlər haqqında məlumat daxili hesabat qaydalarına əsasən hazırlanır və Bankın fəaliyyətlə bağlı qərar qəbul edən səlahiyyətli şəxsinə təqdim edilir. Gəlirləri, maliyyə nəticələri və ya aktivləri bütün seqmentlərin on faizini və ya artıq hissəsini təşkil edən seqmentlər ayrıca şəkildə açıqlanır.

Dövlət subsidiyası. Dövlətdən bazar faiz dərəcəsinə aşağı faizlə cəlb edilmiş kreditlər üzrə gəlir BMS 20-ye uyğun olaraq dövlət subsidiyası kimi uçota alınır. BMHS 9-a əsasən belə kreditlər üzrə gəlir kreditin ilkin balans dəyəri ilə daxil olan pul vəsaitləri arasında fərq kimi ölçülür. Bu gəlir məbləği Bank tərəfindən təxire salınır və sair öhdəliklər kimi tanınır (Qeyd 16). Bu məbləğ sonradan mənfəət və zərər haqqında hesabatda effektiv faiz dərəcəsi metodu ilə hesablanmış faiz xərclərinə proporsional olaraq tanınır. Qeyd 25-ə baxın.

"Azərbaycan Respublikasında fiziki şəxslərin problemlı kreditlərinin həlli ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanına uyğun olaraq 2019-cu ildə dövlətdən alınmış kompensasiya vəsaitləri birbaşa olaraq mənfəət və zərər hesabatında tanınır (Qeyd 25).

4. Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr

Bank maliyyə hesabatlarında uçota alınan məbləğlərə və aktiv və öhdəliklərin balans dəyərinə növbəti maliyyə ili ərzində təsir göstərən ehtimallar və mülahizələr irəli sürür. Həmin ehtimallar və mülahizələr müntəzəm olaraq rəhbərliyin təcrübəsinə və digər amillərə, həmçinin rəhbərliyin fikrincə mövcud şəraitə uyğun olaraq əsaslandırılmış gələcək hadisələr üzrə təxminlərə əsasən təhlil edilir. Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı rəhbərlik, həmçinin peşəkar ehtimallar və təxminlər irəli sürür. Maliyyə hesabatlarında əks etdirilən məbləğlərə daha çox təsir göstərən peşəkar mülahizələr və növbəti maliyyə ili ərzində aktiv və öhdəliklərin balans dəyərinə əhəmiyyətli düzəlişlərin edilməsinə səbəb olan təxminlərə aşağıdakılar daxildir:

Fəaliyyətin fasiləsizliyi. Rəhbərlik hazırkı maliyyə hesabatlarını fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipi əsasında hazırlamışdır. Bank hər ay Mərkəzi Bankın müəyyən etdiyi prudensial normativlərin yerinə yetirilməsinə dair hesabatlar hazırlayır və təqdim edir.

31 dekabr 2020 və 31 dekabr 2019-cu il tarixinə Bank bütün normativləri yerinə yetirmişdir. Prudensial normativlərin yerinə yetirilməsi haqqında ətraflı məlumat Qeyd 32-də göstərilir.

4. Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr (davamı)

GKZ-nin qiymətləndirilməsi. GKZ-nin qiymətləndirilməsi müvafiq metodologiya, modeller və ilkin məlumatlardan istifadə etməklə aparılan əhəmiyyətli hesablamadır. GKZ-nin qiymətləndirilməsi metodologiyasına dair ətraflı məlumat Qeyd 29-da təqdim edilir. Aşağıdakı komponentlər kredit zərərləri üzrə ehtiyata əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir: defolt anlayışı, kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması (SICR), defolt ehtimalı (PD), defolta məruz qalan dəyər (EAD), defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğ (LGD), eləcə də makroiqtisadi ssenarilər. Bank GKZ üzrə ehtimallar və faktiki kredit zərərləri arasındakı fərqlərin azaldılması məqsədilə modelləri və modeller üzrə məlumatları müntəzəm olaraq təhlil edir və təsdiqləyir. GKZ səviyyəsinə uyğun olan proqnoz fərziyyələr və onların çəki əmsalları əhəmiyyətli olmamışdır. GKZ-nin qiymətləndirilməsi və gələcək məlumatların GKZ modellərinə daxil edilməsi haqqında ətraflı məlumat Qeyd 29-da açıqlanır.

Əsas gələcək makroiqtisadi fərziyyələr üzrə təyin edilmiş çəki əmsalının 15% azalması 31 dekabr 2020-ci il tarixinə GKZ-nin 461 min AZN (31 dekabr 2019: 435 min AZN) çox olmasına gətirib çıxarardı. Müvafiq çəki əmsalının artması 31 dekabr 2020-ci il tarixinə GKZ-nin 290 min AZN (31 dekabr 2019: 133 min AZN) az olmasına gətirib çıxarardı.

PD təxminlərinin 15% artması və ya azalması 31 dekabr 2020-ci il tarixinə GKZ üzrə ümumi ehtiyatın 508 min AZN çox və ya az olmasına (31 dekabr 2019: 370 min AZN çox və ya az olmasına) gətirib çıxarardı. LGD təxminlərinin 15% artması və ya azalması 31 dekabr 2020-ci il tarixinə GKZ üzrə ümumi ehtiyatın 2,266 min AZN çox və ya az olmasına (31 dekabr 2019: 1,362 min AZN çox və ya az olmasına) gətirib çıxarardı.

Müştərilərə dəstək tədbirləri. Bank COVID-19 pandemiyasının mənfi təsirinin azaldılması ilə bağlı 2020-ci ilin aprel ayında qəbul edilmiş Tədbirlər Planına uyğun dəstək tədbirləri həyata keçirmişdir. Buna baxmayaraq, belə tədbirlər ümumi moratorium formatında olmamış və borcalanlar pandemiya sonrası 2020-ci ilin mart və aprel aylarında Bank tərəfindən tətbiq edilən restrukturizasiya proseduruna uyğun olaraq öz borclarının restrukturizasiyası üçün Banka müraciət etməli idilər. Koronavirus pandemiyasından zərər çəkmiş və 30%-dən çox gəlirlərini itirmiş fiziki şəxslər və kiçik və orta sahibkarlar 6 aya qədər kredit tətili üçün Banka müraciət etdikdə Bank tərəfindən təmin edilmişdir. Müşahidə olunan qabaqlayıcı amillərin (pandemiyanın təsir etdiyi sahə, dövlət subsidiyası və müştərinin ödəmə qabiliyyəti) mövcud olmadığı təqdirdə Bank, ümumiyyətlə, belə müraciətlər nəticəsində borcalanların kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artdığı qənaətinə gəlmişdir. COVID-in təsir etdiyi portfel üzrə mərhələlərin müəyyən edilməsi üçün "kredit tarixçəsi" və restrukturizasiya tarixinə "gecikdirilmiş günlərin" statusu, xüsusi karantin rejimindən əvvəl və sonra borcalanların ödəmə davranışı kimi əlavə göstəricilər nəzərə alınmışdır.

Bank kredit tətilləri və bezi istehlak kreditləri üzrə faiz dərəcələrində müvəqqəti güzəştlər təklif etmişdir. Bank hesab edir ki, belə tədbirlər aidiyyəti kreditlərin modifikasiyasına səbəb olmuşdur. Kredit tətilləri borcalanlardan tutulan faizlərə görə güzəştə əhatə etmədiyi üçün 31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatmış dövrdə Bank əhəmiyyətli dərəcədə modifikasiya zərəri çəkməmişdir.

GKZ-nin qiymətləndirilməsi məqsədilə, Bank dəstəkləyici gələcək məlumatlardan və əsasən də öz makroiqtisadi proqnozlaşdırma modelinin nəticəsindən istifadə etmişdir. 31 dekabr 2020-ci il tarixinə GKZ səviyyəsinə uyğun olan ən əhəmiyyətli gələcək fərziyyələr və onların çəki əmsalı Qeyd 29-da göstərilir.

Bərpa olunan kreditlər (məs: kredit kartları, overdraftlar) üzrə borc qalığı. Müəyyən kredit mexanizmləri üzrə Bankın məruz qaldığı kredit riskinin həcmi kredit müqaviləsinin maksimum müddətindən artıq ola bilər. Bu istisna kredit və istifadə olunmamış kredit komponentindən ibarət olan müəyyən bərpa olunan kreditlərə, eləcə də Bankın müqavilə üzrə kreditin ödənişini tələb etməsi və istifadə olunmamış kredit komponentini ləğv etməsi ilə əlaqədar kredit zərərləri üzrə məruz qaldığı riski məhdudlaşdırmadığı hallara tətbiq edilir.

Belə kredit mexanizmləri üçün Bank gözlənilən kredit zərərlərini kredit riskinə məruz qaldığı dövr ərzində qiymətləndirir və GKZ-lər kredit riskinin idarə edilməsi tədbirləri hesabına azalmır. Bu istisnanın tətbiq edilməsi mülahizəyə əsaslanır. Rəhbərlik bu istisnanın tətbiq edildiyi fərdi və kommersiya kreditləri kimi kredit mexanizmlərinin müəyyən edilməsi üçün mülahizə irəli sürmüşdür. Bank bu istisnanı aşağıdakı xüsusiyyətlərə malik kredit mexanizmlərinə tətbiq etmişdir: (a) sabit ödəmə müddəti və ya strukturunun olmaması, (b) müqaviləyə müqavilədə nəzərdə tutulan qaydada xitam verilməsi imkanının kredit riskinə məruz qalmanın gündəlik idarə edilməsi məqsədilə istifadə edilməməsi və yalnız ayrıca kredit mexanizmi səviyyəsində kredit riskinin artması Banka məlum olduqda müqaviləyə xitam verilməsi, və (c) risklərin qrup şəklində idarə edilməsi. Bundan əlavə, Bank GKZ-nin qiymətləndirilməsi dövrünün, o cümlədən risklərə məruz qalmanın başlanma və gözlənilən başa çatma tarixinin müəyyən edilməsi üçün mülahizə irəli sürmüşdür.

4. Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr (davamı)

Bank əvvəlki dövrlər üzrə məlumat və təcrübə ilə bağlı aşağıdakıları nəzərdən keçirmişdir: (a) Bankın analoji alətlər üzrə kredit riskinə məruz qaldığı dövr, o cümlədən kredit riskindəki əhəmiyyətli dərəcədə artımın qiymətləndirildiyi dövrün başlanğıcını müəyyən edən kredit mexanizmindəki son əhəmiyyətli modifikasiya tarixi (b) kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artmasından sonra analoji maliyyə alətləri üzrə defolt hallarının baş verə biləcəyi müddət və (c) kredit riskinin idarə edilməsi tədbirləri (məs: istifadə edilməmiş kredit limitlərinin azaldılması və ya ləğv edilməsi), vaxtından əvvəl ödəniş əmsalı və kreditlərin gözlənilən ödəmə müddətinə təsir göstərən digər amillər. Bu amillərdən istifadə edərkən Bank bərpa edilən kredit mexanizmləri portfellerini alt-qruplara bölür və əvvəlki dövrlərin məlumatları və təcrübəsinə, eləcə də gələcək məlumatlara əsasən ən uyğun amilləri tətbiq edir.

Kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması. Kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması ilə bağlı qiymətləndirmə aparmaq üçün Bank hesabat və ilkin tanınma tarixlərinə maliyyə aktivləri üzrə hesablanmış müvafiq defolt risklərini müqayisə edir. Qiymətləndirmə zamanı hesabat tarixinə kredit riskinin müəyyən səviyyəsi deyil, kredit riskinin nisbətən artması nəzərdən keçirilir. Bank əldə olunması əlavə xərc tələb etməyən dəstəkləyici və əsaslandırılmış məlumatları, o cümlədən müəyyən müştəri portfellerinin davranış aspektləri daxil olmaqla, bir sıra amilləri nəzərə alır. Bank defolt anına qədər kredit riskinin artması ilə bağlı davranış əlamətlərini müəyyən müəyyən edir və müvafiq gələcək məlumatları fərdi maliyyə aləti və ya portfel səviyyəsində kredit riskinin qiymətləndirilməsində istifadə edir. Qeyd 29-a baxın.

Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar üzrə GKZ bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri kimi qiymətləndirilsəydi (hazırda 1-ci Mərhələyə aid olan və 12 aylıq GKZ modeli ilə qiymətləndirilən zərərlər daxil olmaqla), 31 dekabr 2020-ci il tarixinə təxmin edilən GKZ üzrə ehtiyat 720 min AZN (31 dekabr 2019: 523 min AZN) çox olardı.

Biznes modelin qiymətləndirilməsi. Maliyyə aktivləri biznes model əsasında təsnifləşdirilir. Biznes modeli qiymətləndirərkən rəhbərlik birləşmə səviyyəsini və maliyyə alətləri üzrə portfelleri müəyyən etmək üçün mülahizələrdən istifadə etmişdir. Satış əməliyyatlarını qiymətləndirərkən Bank onların əvvəlki dövrlərdə baş vermə tezliyini, müddətini və dəyərini, satış səbəblərini və gələcək satışlar ilə bağlı gözləntiləri nəzərə alır. Kredit keyfiyyətinin pisləşməsinə görə potensial zərərlərin azaldılmasına yönəldilmiş satış əməliyyatları "pul axınlarının əldə edilməsi" biznes modelinə uyğun hesab edilir. Kredit riskinin idarə olunması tədbirləri ilə bağlı olmayan ödəmə müddətinə qədər həyata keçirilən digər satışlar da nadir hallarda baş verməsi və dəyərinin ayrılıqda və ya məcmu olaraq əhəmiyyətli olmaması şərti ilə, "pul axınlarının əldə edilməsi" biznes modelinə uyğun hesab edilir. Bank satış əməliyyatlarının əhəmiyyətini satışların həcmi ilə portfelin orta müddəti ərzində biznes modeli qiymətləndirilən portfelin dəyərini müqayisə etməklə qiymətləndirir. Bundan əlavə, yalnız "stress" ssenarilərdə və ya Bankın nəzarətində olmayan, təkrar baş verməyən və Bank tərəfindən proqnozlaşdırıla bilməyən ayrıca hadisə ilə bağlı gözlənilən maliyyə aktivlərinin satışı biznes modelin məqsədi ilə əlaqəli olmayan satış əməliyyatı hesab olunur və müvafiq maliyyə aktivlərinin təsnifatına təsir göstərmir.

"Pul axınlarının əldə edilməsi və satılması" biznes modelində aktivlərin pul axınlarının əldə edilməsi üçün saxlanması nəzərdə tutulsa da, aktivlərin biznes modelin məqsədlərinə (likvidlik ehtiyaclarının idarə olunması, müəyyən faiz gəlirlərinin əldə edilməsi və ya maliyyə aktivlərinin müddətinin həmin aktivlərin maliyyələşdirdiyi öhdəliklərin müddəti ilə uyğunlaşdırılması) nail olmaq üçün satışı onun tərkib hissəsi hesab edilir.

Digər kateqoriyaya əsasən satış vasitəsilə mənfəət əldə etmək üçün nağd pul axınlarının reallaşdırılması məqsədilə idarə olunan maliyyə aktivləri üzrə portfeller daxildir. Bu biznes model adətən müqavilədə nəzərdə tutulan pul axınlarının əldə edilməsi ilə əlaqəlidir.

Bankın borc qiymətli kağızları yalnız "stress" ssenaridə satılacağı ehtimalına əsasən "pul axınlarının əldə edilməsi" biznes modelinə aid edilir.

Pul axınlarının yalnız əsas borc və faiz ödənişləri ("SPPI") meyarına uyğunluğunun qiymətləndirilməsi. Maliyyə aktivləri üzrə pul axınlarının yalnız əsas borc və faiz ödənişləri meyarına uyğunluğunu müəyyən etmək üçün mülahizələrin irəli sürülməsi tələb edilir. Belə bir mülahizə irəli sürərkən Bank aşağıdakıları nəzərə alır:

- Pul axınlarının miqdarını və müddətini dəyişdirəcək şərti hadisələr;
- Leverec xüsusiyyətləri;
- Avans şərtləri və müddətin uzadılması;
- Bankın müəyyən aktivlər üzrə pul axınları ilə bağlı tələblərini məhdudlaşdıran şərtlər (məsələn, reqress hüququ olmadan maliyyələşdirmə);
- Pulun zaman dəyəri elementinin uçotunu dəyişdirən şərtlər (məsələn, faiz dərəcələrinin müntəzəm olaraq yenidən nəzərdən keçirilməsi);

4. Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr (davamı)

Pulun zaman dəyəri elementi aşağıdakı hallarda dəyişdirilə bilər, məsələn, müqavilə üzrə faiz dərəcəsi mütəmadi olaraq dəyişildikdə, lakin bu dəyişikliyin müddəti borc aləti üzrə faiz dərəcəsinin qüvvədə olduğu müddətə uyğun gəlmədikdə (məsələn, kredit üç aylıq banklararası faiz dərəcəsinə əsaslanır, lakin həmin faiz dərəcəsi hər ay dəyişdirilir). Pulun zaman dəyərinin dəyişdirilməsi effekti hər bir dövrdə və məcmu olaraq maliyyə alətinin istifadə müddəti ərzində müvafiq alət üzrə nağd pul axınlarını yalnız əsas borc və faiz ödənişləri meyarına uyğun olan nağd pul axınlarından ibarət baza borc aləti ilə müqayisə etməklə qiymətləndirilmişdir. Qiymətləndirmə maliyyə bazarlarında baş verə bilən əsaslandırılmış mümkün maliyyə stress-senariləri daxil olmaqla, bütün əsaslandırılmış mümkün ssenarilər üçün həyata keçirilmişdir. Ssenaridə nəzərdə tutulan nağd pul axınları bazadan əhəmiyyətli dərəcədə fərqləndikdə, qiymətləndirilən alət üzrə nağd pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişləri meyarına uyğun gəlmir və maliyyə aləti sonradan FVTPL kateqoriyasında qeydə alınır.

Bank müqavilə üzrə nağd pul axınlarının müddətini və ya məbləğini dəyişən müqavilə şərtlərini müəyyən etmiş və nəzərdən keçirmişdir. Nağd pul axınları o halda yalnız əsas borc və faiz ödənişləri meyarına uyğun hesab edilir ki, kreditin şərtlərinə görə onu vaxtından əvvəl ödəmək mümkün olsun, vaxtından əvvəl ödənilən məbləğ əsas borcu və hesablanmış faizləri, eləcə də müqaviləyə vaxtından əvvəl xitam verilməsinə görə əsaslandırılmış əlavə kompensasiyanı özündə ehs etdirsin. Aktiv üzrə əsas məbləğ əsas borc üzrə sonrakı ödənişlər (yeni, effektiv faiz metodundan istifadə etməklə müəyyən edilmiş faizsiz ödənişləri) çıxılmaqla, ilkin tanınma zamanı ədalətli dəyərə bərabərdir.

Bu qaydada istisna hal olaraq standart, həmçinin qabaqcadan ödəniş elementlərinə malik olan alətlərə yalnız əsas borc və faiz ödənişləri meyarına uyğun olmaq üçün aşağıdakı şərtlərə cavab verməyə imkan yaradır: (i) aktiv mükafat və ya güzəştə verildikdə (ii) qabaqcadan ödəniş məbləği müqavilə üzrə nominal dəyerdən və hesablanmış faizlərdən, eləcə də müqaviləyə vaxtından əvvəl xitam verilməsinə görə əsaslandırılmış əlavə kompensasiyadan ibarət olduqda və (ii) ilkin tanınma zamanı vaxtından əvvəl ödəniş elementinin ədalətli dəyəri əhəmiyyətsiz olduqda. Bankın kredit müqavilələri makroiqtisadi və ya normativ şərtlərdəki müəyyən dəyişikliklərə cavab olaraq faiz dərəcələrinin tənzimlənməsinə imkan verir. Rəhbərliyin öz mülahizəsi və qiymətləndirməsinə görə, bank sektorundakı rəqabət və borcalanların kreditləri yenidən maliyyələşdirmək qabiliyyəti faiz dərəcələrini bazar səviyyəsindən daha yuxarı müəyyən etməsinə mane olur və buna görə də pul axınları SPPI meyarına uyğun qiymətləndirilir.

Maliyyə aktivlərinin modifikasiyası. Maliyyə aktivləri müqavilə şərtlərinə uyğun olaraq modifikasiya edildikdə (məs: onların şərtlərinə yenidən baxıldıqda), Bank bu modifikasiyanın əhəmiyyətli olub olmadığını və ilkin aktivin tanınmasının dayandırılmasına və yeni aktivin ədalətli dəyərə tanınmasına gətirib çıxarmalı olub-olmadığını qiymətləndirir. Bu qiymətləndirmə əsasən müvafiq uçot siyasətində qeyd olunan keyfiyyət amillərinə əsaslanır və əhəmiyyətli mülahizələrin tətbiq olunmasını tələb edir. Xüsusilə, Bank şərtlərinə yenidən baxılmış dəyersizləşmiş kredit müqavilələrinin tanınmasının dayandırılması, eləcə də yeni tanınmış kreditlərin ilkin tanınma zamanı dəyersizləşmiş kreditlər kimi nəzərdən keçirilməsi kimi məsələlərə dair qərar qəbul edərkən mülahizə irəli sürür. Tanınmanın dayandırılması zərurəti ilə bağlı qərar belə modifikasiya nəticəsində risk və faydaların, yeni, gözlənilən nağd pul axınlarının (müqavilədə nəzərdə tutulmayan nağd pul axınları) dəyişməsindən asılıdır. Rəhbərlik belə kreditlərin modifikasiyası nəticəsində risk və faydaların dəyişmədiyini və buna görə də mahiyyət etibarilə bütün bu dəyişikliklərin və kreditlərin tanınmasının dayandırılmadığını və dəyersizləşmiş kreditlər mərhələsindən yenidən təsnifləşdirilmədiyini müəyyən etmişdir.

Maliyyə aktivlərinin silinmə siyasəti. Maliyyə aktivlərini bərpa etmək üçün Bankın bütün praktiki imkanları tükəndikdə və Bank belə aktivlərin bərpasına dair gözləntilərin əsaslandırılmadığı qənaətinə gəldikdə, maliyyə aktivləri tam və ya qismən silinir. Borcların silinməsi tanınmanın dayandırılması hesab edilir. Bank müqaviləyə əsasən ödənilməli məbləğləri bərpa etməyə cəhd etdikdə, lakin həmin məbləğlərin bərpası ilə bağlı əsaslandırılmış gözləntiləri olmadıqda, bəzində hələ də məcburi bərpa tədbirləri görülən maliyyə aktivlərini silə bilər. Yekun məhkəmə qərarı olan işlər İdarə Heyətinin təqdimatına əsasən Müşahidə Şurasının protokolları əsasında məhkəmə qərarı ilə müəyyən edilmiş məbləğ miqdarında balansdankənar hesaba köçürülür. Rəhbərlik bərpasına dair əsaslandırılmış gözləntiləri olmayan aktivlər üçün aşağıdakı amilləri nəzərdən keçirmişdir: orta hesabla 597 gündən çox gecikdirilmiş korporativ kreditlər, 390 gündən artıq gecikdirilmiş ümumi məqsədli istehlak kreditləri, 378 gündən artıq gecikdirilmiş mikro-kreditlər, likvidasiya prosesi və ya müflis olma proseduru, eləcə də təminatın ədalətli dəyərinin onun Bankın mülkiyyətinə keçməsi və ya məcburi şəkildə alınması üçün işlərin tamamlanmasına çəkilən xərclərdən az olması. Bu səbəbdən defolt olmuş kreditlərin ümumi balans dəyəri silinmişdir. Əvvəllər silinmiş məbləğlərin qaytarılması kredit zərərliyi üzrə ehtiyatı azaldır.

4. Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr (davamı)

Vergilər. Azərbaycanın qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruz qalır. Cari ilin mənfəəti kapitalaşdırılırsa, maliyyə təşkilatlarının 1 yanvar 2009-cu ildən etibarən (3 ardıcıl ildə) mənfəət vergisinin ödənilməsindən azad edilməsinə yol verən və Bankın fəaliyyətinə tətbiq edilən yeni qanun da daxil olmaqla, həmin qanunvericiliyin və dəyişikliklərin rəhbərlik tərəfindən şərhli müvafiq orqanlar tərəfindən mübahisələndirilə bilər. Nəticədə, əlavə iri vergi, cərimə və faiz hesablanı bilər. Vergi yoxlamaları yoxlamaların keçirildiyi il də daxil olmaqla, vergi ödəyicisinin son üç təqvim ilindən çox olmayan fəaliyyətini ehatə edə bilər. Rəhbərlik hesab edir ki, 31 dekabr 2020-ci il tarixinə müvafiq qanunvericiliyin rəhbərlik tərəfindən tətbiq edilən şərhli münasibdir və Bankın vergi mövqeyi qəbul ediləcəkdir.

Təminatın dəyərinin müəyyən edilməsi. Rəhbərlik təminatın bazar dəyərini müntəzəm olaraq nəzərdən keçirir. Rəhbərlik təminatın ədalətli dəyərini cari vəziyyətə uyğunlaşdırmaq üçün öz mülahizəsindən və ya müstəqil rəydən istifadə edir. Tələb edilən təminat məbləği və ya girov kontragentin kredit riskinin qiymətləndirməsindən asılıdır.

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların ilkin tanınması. Bank adı fəaliyyəti gedişində əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar aparır. BMHS 9-a uyğun olaraq maliyyə alətləri ilkin olaraq ədalətli dəyerdə tanınmalıdır. Lakin həmin əməliyyatların bazar və ya qeyri-bazar faiz dərəcələrində həyata keçirilməsini müəyyən etmək məqsədilə bu cür əməliyyatlar üçün aktiv bazar mövcud olmadıqda peşəkar mülahizələrdən istifadə etmək lazım gəlir. Mülahizələrin irəli sürülməsinin əsasını əlaqəli olmayan tərəflərlə analoji əməliyyatların qiymətinin müəyyən edilməsi və effektiv faiz dərəcəsinin təhlili təşkil edir. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların şərtləri haqqında məlumat Qeyd 31-də açıqlanır.

İcarə müddətinin müəyyən edilməsi. Bank müqaviləyə xitam verilməsi ilə bağlı bir tərəfin digərinə 3 ay əvvəl hər hansı bildiriş göndərməyəcəyi halda avtomatik olaraq yenilənən müddətsiz müqavilələr əsasında üçüncü tərəflərdən ofis binalarını icarəyə götürür. Bank belə müqavilələr üzrə ləğv etmə hüququ olmayan icarə müddətini müəyyən edərkən müqavilələrə xitam verilecəyi halda tətbiq ediləcək cərimələri, o cümlədən icarəyə götürülmüş əmlakın əsaslı təmiri, yerdəyişmə xərcləri və ya binaların Bankın fəaliyyəti üçün əhəmiyyəti kimi iqtisadi antistimulları nəzərə alır. Bunun nəticəsində dəyəri əhəmiyyətli olan ofis sahələrinin icarə müddəti 3-5 il müəyyən edilmişdir.

Əmlak və avadanlıqların faydalı istifadə müddətinin yenidən nəzərdən keçirilməsi. Əmlak və avadanlıqların faydalı istifadə müddətinin müəyyən edilməsi oxşar aktivlər ilə bağlı mövcud təcrübəyə əsasən peşəkar mülahizələr tətbiq etməklə aparılmışdır. Belə aktivlərlə bağlı gələcək iqtisadi faydalar əsasən onların istifadəsi nəticəsində əldə ediləcəkdir. Lakin avadanlığın texniki və kommersiya baxımından köhnəlməsi və aşınması kimi digər amillər bu aktivlərlə bağlı iqtisadi faydaların azaldılmasına gətirib çıxarır. Rəhbərlik aktivlərin cari texniki vəziyyətini və bu aktivlərin Banka iqtisadi fayda gətirəcəyi təxmin edilən dövrü nəzərə alaraq, əsas vəsaitlərin qalan faydalı istifadə müddətini müəyyən edir. Bu zaman aşağıdakı əsas amillər nəzərə alınır: (a) aktivlərin gözlənilən istifadə müddəti; (b) istismar göstəriciləri və texniki xidmət qaydalarından asılı olan gözlənilən fiziki köhnəlmə və aşınma; və (c) bazar şərtlərindəki dəyişikliklər nəticəsində avadanlığın texnoloji və kommersiya baxımından köhnəlməsi və aşınması.

5. Yeni və ya yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi

Aşağıdakı yenidən işlənmiş standartlar 1 yanvar 2020-ci il tarixindən qüvvəyə minmiş, lakin Banka əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərməmişdir.

Maliyyə hesabatlarının hazırlanması və təqdim olunması üzrə Konseptual Əsaslara dəyişikliklər (29 mart 2018-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2020-ci il və ya bu tarixdən sonra başlanan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Yenidən işlənmiş Konseptual Əsaslara qiymətləndirməyə dair yeni bölme, hesabatlarda maliyyə nəticələrinin əks etdirilməsinə dair tövsiyələr, təkmilləşdirilmiş anlayışlar və tövsiyələr (xüsusilə, öhdəliklər ilə bağlı anlayış) və maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında idarəetmə rolu, ehtiyatlılıq və qiymətləndirmə ilə bağlı qeyri-müəyyənlik kimi mühüm məsələlərin izahı daxildir.

BMHS 3-ə dəyişikliklər – Biznes anlayışı (22 oktyabr 2018-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2020-ci il və ya bu tarixdən sonra başlanan illik hesabat dövrünün əvvəlindən həyata keçirilən satınalmalar üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişikliklər biznes anlayışını dəyişdirir. Biznes resurslardan və birlikdə nəticə yaratmaq imkanı formalaşdıran əsas proseslərdən ibarətdir. Yeni təlimat erkən inkişaf mərhələsində olan və nəticə əldə etməyən müəssisələr də daxil olmaqla, resursların və əsas prosesin mövcudluğunu müəyyən etməyə imkan verən sistemi özündə əks etdirir. Müəssisənin biznes hesab edilməsi üçün heç bir nəticə olmadıqda, müştəkil işçi qüvvəsi olmalıdır. "Nəticə" anlayışı müştərilərə təqdim edilən mallara və göstərilən xidmətlərə, ehtiyatlılıq və investisiya gəlirləri və digər gəlirlərin yaradılmasına diqqət yönəltmək, xərclərin və digər iqtisadi faydaların azaldılması şəklində nəticələri nəzərə almamaq üçün məhdudlaşdırılmışdır.

5. Yeni və ya yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi (davamı)

Bundan əlavə, bazar iştirakçılarının çatışmayan elementləri əvəz etməsi və ya əldə edilmiş biznesi və aktivləri inteqrasiya etməsi imkanının qiymətləndirilməsi artıq tələb olunmur. Agentlik "konsentrasiya testi" tətbiq edə bilər. Əldə edilmiş ümumi aktivlərin ədalətli dəyəri bütövlükdə praktiki olaraq vahid aktiv (yaxud oxşar aktivlər qrupu) şəklində konsentrasiya edildiyi halda, əldə edilmiş aktivlər biznes hesab edilməyəcəkdir.

BMS 1 və BMS 8-ə dəyişikliklər – Əhəmiyyətlilik anlayışı (31 oktyabr 2018-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2020-ci il və ya bu tarixdən sonra başlanan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişikliklər bundan əvvəlki BMHS standartlarında qeyd olunan anlayışa dair tövsiyələri əlavə etməklə, əhəmiyyətlilik anlayışı və onun tətbiq olunma qaydasını izah edir. Bundan əlavə, həmin anlayışın izahı təkmilləşdirilmişdir. Dəyişikliklər, həmçinin əhəmiyyətlilik anlayışının bütün BMHS standartlarında uyğun şəkildə istifadəsini təmin edir. Məlumat o halda əhəmiyyətli hesab olunur ki, onun ümumi təyinatlı maliyyə hesabatlarında təqdim edilməməsi, təhrif olunması və ya anlaşılıqlığının çətinləşdirilməsinin əsas istifadəçilərin xüsusi olaraq hesabat verən müəssisəyə aid olan maliyyə məlumatları əsasında qəbul etdikləri qərarlara təsir etmə ehtimalı əsaslandırılmış şəkildə gözlənilsin.

BMHS 9, BMS 39 və BMHS 7-yə dəyişikliklər – Baza faiz dərəcəsi islahatı (26 sentyabr 2019-cu il tarixində dərc olunub və 1 yanvar 2020-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Dəyişikliklər LIBOR və digər banklararası faiz dərəcələri (IBOR) kimi baza faiz dərəcələrinin əvəz edilməsi ilə əlaqədar baş vermişdir. Dəyişikliklər hedcinq uçotu ilə bağlı xüsusi tələblərin IBOR islahatının birbaşa təsir etdiyi hedcinq münasibətlərinə tətbiqindən müvəqqəti azadolmanı nəzərdə tutur.

BMHS 16-ya dəyişiklik – COVID-19 ilə əlaqədar icarə güzəştlərinin uçotu (28 may 2020-ci ildə dərc olunub və 1 iyun 2020-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişiklik icarəyə götürənləri COVID-19 ilə əlaqədar icarə güzəştinin icarə modifikasiyası olub olmadığını qiymətləndirmək üçün fakultativ azadolma formasında güzəştə təmin edir. İcarəyə götürənlər icarə güzəştlərinin uçotunu belə güzəştlərin icarə modifikasiyası formasında aparmaya bilərlər. Bu praktiki istisna yalnız COVID-19 pandemiyası ilə əlaqədar olaraq təqdim edilmiş icarə güzəştlərinə və yalnız aşağıdakı şərtlər yerinə yetirildiyi təqdirdə tətbiq edilir: icarə ödənişlərindəki dəyişiklik icarə haqqının dəyişiklikdən dərhal əvvəl icarə ödənişindən artıq olmayacağı halda yenidən nəzərdə keçirilməsinə səbəb olur; icarə ödənişlərindəki hər hansı azalma yalnız 30 iyun 2021-ci il tarixindən gec olmayan ödənişlərə təsir edir; və digər icarə şərtlərində ciddi dəyişikliklər olmur.

Bu dəyişikliyin tətbiqi maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərməmişdir.

6. Yeni uçot qaydaları

1 yanvar 2021-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün məcburi xarakter daşıyan və Bank tərəfindən vaxtından əvvəl tətbiq edilməyən bezi yeni standartlar və onlara dair şərhlər dərc olunmuşdur.

BMHS 3-ə dəyişikliklər – Konseptual Əsaslara İstinad (1 yanvar 2022-ci il tarixindən qüvvəyə minir). Maliyyə Hesabatları üzrə Konseptual Əsaslara istinadları yeniləmək və BMS 37 "Ehtiyatlar, Şərti Öhdəliklər və Şərti Aktivlər" və BMHŞK 21 "Yığımlar" çərçivəsində öhdəliklərin və şərti öhdəliklərin tanınması üçün BMHS 3-ə "Bizneslərin birləşməsi" yeni istisna əlavə edilmişdir. Dəyişikliklər, həmçinin satınalma tarixində şərti aktivlərin tanınmasının tələb olunmadığını təsdiqləyir.

"2018-2020-ci illər üzrə BMHS-lərin İllik Təkmilləşdirilməsi" (1 yanvar 2022-ci il tarixindən qüvvəyə minir). Aşağıdakı təkmilləşdirmələr 2020-ci ilin may ayında tamamlanmışdır:

- BMHS 9 "Maliyyə aletləri" – maliyyə öhdəliklərinin tanınmasının dayandırılması üçün 10%-lik testə daxil edilməli olan ödənişləri aydınlaşdırır.
- BMHS 16 "İcarələr" – aktivlərin əsaslı təmiri ilə bağlı icarəyə verən tərəfindən ödənişlər nümunəsinin silinməsi və icarə üzrə həvəsləndirici ödənişlərin uçotu ilə bağlı hər hansı anlaşılmazlığa yol verməmək üçün 13 nömrəli Nümunəyə dəyişiklik edilmişdir.
- BMHS 1 "Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarının ilk dəfə qəbul edilməsi" – aktiv və öhdəliklərini baş müəssisənin hesabatlarında göstərilən balans dəyərində qiymətləndirən müəssisələrə baş müəssisənin hesabatda əks etdirdiyi məbləğlərdən istifadə edərək məcmu məzənnə fərqlərini də qiymətləndirməyə imkan verir. Bu dəyişiklik BMHS 1-də nəzərdə tutulan eyni istisnayı tətbiq edən asılı və birgə müəssisələrə də şamil ediləcəkdir.

6. Yeni uçot qaydaları (davamı)

BMHS 17 "Sığorta müqavilələri" (18 may 2017-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlanan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu standartın tələbinə görə sığorta müqavilələri qrupları (i) müqavilələrin yerinə yetirilməsi üçün nağd pul axınları üzrə mövcud olan bütün məlumatları müşahidə edilə bilən bazar məlumatlarına uyğun olaraq nəzərə alan riskə görə düzəldilmiş gələcək nağd pul axınlarının diskont dəyəri ilə (müqavilələrin yerinə yetirilməsi üzrə nağd pul axınları); (ii) müqavilələr qrupu üzrə bölüşdürülməmiş mənfəəti (müqavilələr üzrə servis marjası) toplamaqla (dəyər öhdəlik olduqda) və ya çıxmaqla (dəyər aktiv olduqda) tanınmalı və qiymətləndirilməlidir. Sığortaçılar sığorta müqavilələri qrupundan yaranan gəliri sığorta proqramını təqdim etdiyi dövr ərzində, eləcə də riskdən azad olduğu halda əks etdirəcəklər. Müqavilələr qrupu üzrə zərər mövcuddursa və ya mövcud olarsa müəssisə dərhal zərəri əks etdirəcək.

BMHS 17 və BMHS 4-ə dəyişikliklər (25 iyun 2020-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlanan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Dəyişikliklər BMHS 17-nin tətbiqini asanlaşdırmaq, həmçinin standart və ona keçidlə bağlı müəyyən tələbləri sadələşdirmək üçün bezi izahlardan ibarətdir. Bu dəyişikliklər BMHS 17-nin səkkiz sahəsini əhatə edir və standartın əsas prinsiplərinin dəyişdirilməsini nəzərdə tutmur.

Dəyişikliklərə aşağıdakılar daxildir: bezi kredit kartı (və ya oxşar) müqavilələri və bezi kredit müqavilələrində tətbiq sahəsi ilə bağlı istisnalar; sığorta müqavilələri üzrə aktiv və öhdəliklərin maliyyə vəziyyəti hesabatında qruplar əvəzinə portfeller üzrə təqdim edilməsi; əldə edilmiş təkrarsığorta müqavilələrindən və ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan qeyri-törəmə maliyyə alətlərindən istifadə edərək maliyyə risklərini azaltmaq üçün risklərin azaldılması seçiminin tətbiqi; BMHS 17-ni tətbiq edərkən əvvəlki aralıq maliyyə hesabatlarındakı uçot təxminlərinə dəyişikliklər etmək üçün uçot siyasəti seçimi; sığorta müqaviləsi şərtlərinə əsasən müəyyən sığortalıya aid edilən gəlir vergisi ödəmələrinin və daxilolmalarının müqavilələrin icrası üzrə pul axınlarına daxil edilməsi; keçid dövründə tələblərdən seçim əsasında azadolmalar və digər kiçik dəyişikliklər.

BMS 1-ə dəyişikliklər – Öhdəliklərin qısamüddətli və ya uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsi (23 yanvar 2020-ci il tarixində dərc olunub və 1 yanvar 2022-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu az əhəmiyyətli dəyişikliklər hesabat dövrünün sonunda mövcud olan hüquqlardan asılı olaraq, öhdəliklərin qısamüddətli və ya uzunmüddətli kimi təsnifləşdirildiyini izah edir. Müəssisə hesabat dövrünün sonunda öhdəliyin icrasını ən azı on iki ay müddətinə təxirə salmaq üçün əsaslı hüquqa malik olduqda, öhdəliklər uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilir. Bu dəyişikliklər belə hüququn şərtsiz olmasını artıq tələb etmir. Rəhbərliyin hesabat tarixindən sonrakı dövr ərzində öhdəliyin icrasını təxirə salmaq hüququnun istifadəsinə dair gözləntiləri öhdəliklərin təsnifatına təsir göstərmir. Öhdəliyin icrasının təxirə salınması hüququ yalnız müəssisənin hesabat dövrünün sonuna hər hansı müvafiq şərtlərə riayət etdiyi halda mövcuddur. Öhdəlik hər hansı şərtin hesabat tarixində və ya ondan əvvəl pozulduğu halda qısamüddətli kimi təsnifləşdirilir (hətta kreditor bu şərtin pozulması ilə bağlı hesabat dövründən sonra rəsmi razılıq təqdim etsə belə). Kredit müqaviləsinin şərti hesabat tarixindən sonra pozularsa, kredit uzunmüddətli öhdəlik kimi təsnifləşdirilir. Bundan əlavə, dəyişikliklər müəssisənin kapitala çevirməklə ödəyə bildiyi borclar üzrə təsnifat tələblərini nəzərdə tutur. Ödəmə dedikdə öhdəliyin nağd pul, özündə iqtisadi səmərəni əks etdirən digər resurslar və ya müəssisənin öz pay alətləri ilə ödənilməsi nəzərdə tutulur. Bu dəyişiklik maliyyə alətinin tərkib hissəsi olan pay aləti kimi təsnifləşdirilən və konvertasiya oluna bilən alətlər üçün istisna nəzərdə tutur. Hazırda Bank bu dəyişikliklərin onun maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

BMS 1-ə dəyişikliklər – Öhdəliklərin qısamüddətli və ya uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsi, qüvvəyə minmə tarixinin təxirə salınması (15 iyul 2020-ci il tarixində dərc olunub və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Öhdəliklərin qısamüddətli və uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsi ilə bağlı BMS 1-ə dəyişikliklər ilkin qüvvəyə minmə tarixi 1 yanvar 2022-ci il olmaqla, 2020-ci ilin yanvar ayında dərc edilmişdir. Lakin COVID-19 pandemiyası ilə əlaqədar olaraq təlimata edilmiş düzəlişlər nəticəsində təsnifatla bağlı yaranan dəyişikliklərin tətbiqində müəssisələrə daha çox vaxt vermək üçün qüvvəyə minmə tarixi bir il təxirə salınmışdır. Hazırda Bank bu dəyişikliklərin onun maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

BMS 16, BMS 37 və BMHS 3 ilə bağlı məhdud məzmunlu dəyişikliklər – "Təyinatlı istifadədən əvvəl əldə edilən gəlirlər", "Yükümlü müqavilələr – müqavilənin icrası ilə bağlı xərclər", "Konseptual Əsaslara İstinad" və BMHS 1, BMHS 9, BMHS 16 və BMS 41-ə dəyişikliklər "2018-2020-ci illər üzrə BMHS-lərin İllik Tekmilleşdirilməsi" (14 may 2020-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2022-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). BMS 16-ya dəyişiklik müəssisələrə aktiv təyinatı üzrə istifadəyə hazırlayarkən istehsal olunan materialların satışından əldə etdikləri gəlirlərin əsas vəsaitlərin maya dəyərindən çıxılmasını qadağan edir. Belə materialların satışından əldə olunan gəlirlər istehsal xərcləri ilə birlikdə artıq mənfəət və zərərin tərkibində tanınır.

6. Yeni uçot qaydaları (davamı)

Müəssisə belə materialların maya dəyərini ölçmək üçün BMS 2-ni tətbiq edəcəkdir. Sınaqdan keçirilən aktiv təyinatı üzrə istifadəyə hələ hazır olmadığı üçün belə aktivin amortizasiyası maya dəyərinə daxil edilmir. BMHS 16-ya dəyişiklik aktivin texniki və fiziki göstəricilərini qiymətləndirərkən müəssisənin "aktivin düzgün işləməsinə sinayacağı" da açıqlayır. Həmin aktivin maliyyə göstəriciləri bu qiymətləndirməyə aid deyil. Beləliklə, aktiv rəhbərliyin nəzərdə tutduğu kimi istismar oluna və rəhbərliyin gözlədiyi əməliyyat effektivliyi səviyyəsinə çatana qədər amortizasiya edilə bilər.

BMS 37-yə dəyişiklik "müqavilənin icrası xərcləri" anlayışını izah edir. Dəyişikliyə müqavilənin icrası üçün birbaşa xərclərin həmin müqavilənin icrası üzrə əlavə xərclərdən ibarət olduğu; və müqavilələrin icrası ilə birbaşa əlaqəli olan digər xərclərin bölüşdürülməsi izah edilir. Dəyişiklik, həmçinin yükümlü müqavilə üçün ayrıca ehtiyat yaradılmazdan əvvəl müəssisənin müqavilənin icrası üçün ayrılmış aktivlər üzrə deyil, müqaviləni yerinə yetirmək üçün istifadə etdiyi aktivlər üzrə yaranmış dəyərsizləşmə zərərini tanımasını açıqlayır.

BMHS 3 müəssisələrin birləşməsi zamanı aktiv və ya öhdəliyin tərkibini müəyyənləşdirmək məqsədilə "2018-ci il Maliyyə Hesabatları üzrə Konseptual Əsaslar" istinad etmək üçün dəyişdirilmişdir. Bundan əlavə, BMHS 3-ə öhdəliklər və şərti öhdəliklər üçün yeni istisna əlavə edilmişdir. Bu istisna bezi öhdəliklər və şərti öhdəliklər üçün BMHS 3-ü tətbiq edən müəssisənin "2018-ci il Maliyyə Hesabatları üzrə Konseptual Əsaslar" əvəzinə BMS 37 və ya BMHSK 21-ə istinad etməsini nəzərdə tutur. Bununla yanaşı, alıcıdan satınalma tarixində BMS 37-də müəyyən edilmiş şərti aktivləri tanımasının tələb olunmadığı da izah edilmişdir.

BMHS 9-a edilmiş dəyişiklik maliyyə öhdəliklərinin tanınmasının dayandırılması üçün "10%-lik testə" daxil edilməli olan ödənişləri izah edir. Xərclər və ya ödənişlər üçüncü tərəflərin və ya kreditörün xeyrinə həyata keçirilə bilər. Bu dəyişikliyə əsasən üçüncü tərəflərin xeyrinə həyata keçirilmiş xərclər və ya ödənişlər "10%-lik testə" daxil edilməyəcəkdir.

BMHS 16-da əlavə edilən Nümunə 13-ə dəyişiklik edilmişdir: aktivlərin əsaslı təmiri ilə bağlı icarəyə verən tərəfindən ödənişlər nümunəsi silinmişdir. Bu dəyişiklik icarə üzrə həvəsləndirici ödənişlərin uçotu ilə bağlı gələcəkdə hər hansı anlaşılmaqlığa yol verməmək üçün edilmişdir.

BMHS 1 törəmə müəssisə baş müəssisədən daha gec tarixdə BMHS-i tətbiq etdiyi təqdirdə istisnaya icazə verir. BMHS 1-də nəzərdə tutulan istisnayı tətbiq edən müəssisələrə baş müəssisənin BMHS-ə keçid tarixinə əsasən baş müəssisənin əks etdirdiyi məbləğlərdən istifadə etməklə məcmu məzənnə fərqlərini qiymətləndirməyə icazə vermək üçün BMHS 1-ə dəyişiklik edilmişdir. BMHS 1-ə edilən bu dəyişiklik yuxarıda qeyd olunan istisnayı BMHS-i ilk dəfə qəbul edən müəssisələrin xərclərini azaltmaq üçün məcmu məzənnə fərqlərinə tətbiq edir. Bu dəyişiklik BMHS 1-də nəzərdə tutulan eyni istisnayı tətbiq edən asılı və birgə müəssisələrə də şamil ediləcəkdir. Hazırda Bank bu dəyişikliklərin onun maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

BMHS 9, BMS 39 və BMHS 7-yə dəyişikliklər - Baza faiz dərəcəsi islahatı (26 sentyabr 2019-cu ildə dərc olunub və 1 yanvar 2020-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Faza 2-də edilmiş dəyişikliklər bir baza faiz dərəcəsinin alternativ ilə əvəzlənməsi də daxil olmaqla, islahatların nəticələrindən irəli gələn məsələlərin həllinə yönəlib. Dəyişikliklər aşağıdakı sahələri əhatə edir:

- IBOR islahatı nəticəsində yaranan müqavilə üzrə pul axınlarının müəyyən edilməsi əsaslarındakı dəyişikliklərin uçotu
- Hedcinq münasibətlərində müqavilə ilə müəyyən olunmayan risk komponentləri üçün Faza 1-dəki azadolmanın bitmə tarixi
- Hedcinq uçotu üzrə müəyyən tələblərin tətbiqindən əlavə müvəqqəti azadolmalar
- BMHS 7-də IBOR islahatı ilə bağlı əlavə açıqlamalar

Yuxarıda başqa cür nəzərdə tutulmadığı hallarda, yeni standartlar və şərtlərin Bankın maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli dərəcədə təsiri gözlənilmir.

"Expressbank" ASC

31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

7. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri aşağıdakılardan ibarətdir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020	2019
Nağd pul	25,319	23,353
ARMB-dəki qalıqlar (məcburi ehtiyat depozitlərindən başqa)	11,026	15,133
Digər banklardakı müxbir hesablar və overmayt depozitlər	4,807	14,425
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	41,152	52,911

Digər kredit təşkilatlarındakı cari hesablar rezident və qeyri-rezident banklarda müvafiq olaraq 4,783 min AZN (2019: 4,644 min AZN) və 24 min AZN (2019: 261 min AZN) məbləğində müxbir hesablar üzrə faiz hesablanmayan qalıqlardan ibarətdir.

31 dekabr 2020-ci il tarixinə Bankın pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin ümumi qalığı 4 kontragent bankda (2019: 4 bank) hər biri üzrə ayrılıqda 100 min AZN-dən çox olmuşdur. Həmin pul vəsaitlərinin cəmi 4,749 min AZN (2019: 4,658 min AZN) və ya pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin 11.54%-ni (2019: 8.8%) təşkil etmişdir.

31 dekabr 2020-ci il tarixinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə kredit riskinin ödəmə qabiliyyəti dərəcələrinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir. Bankın kredit riskinin təsnifatı sistemi Qeyd 29-da təsvir edilir.

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	ARMB-dəki qalıqlar, məcburi ehtiyatlar çıxılmaqla	Müxbir hesablar və overmayt depozitlər	Cəmi
- Ən yüksək dərəcə	-	4,526	4,526
- Yüksək dərəcə	11,026	258	11,284
- Orta dərəcə	-	23	23
Nağd pul çıxılmaqla, cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	11,026	4,807	15,833

31 dekabr 2019-cu il tarixinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə kredit riskinin ödəmə qabiliyyəti dərəcələrinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir. Bankın kredit riskinin təsnifatı sistemi Qeyd 29-da təsvir edilir.

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	ARMB-dəki qalıqlar, məcburi ehtiyatlar çıxılmaqla	Müxbir hesablar və overmayt depozitlər	Cəmi
- Ən yüksək dərəcə	-	14,118	14,118
- Yüksək dərəcə	15,133	205	15,338
- Orta dərəcə	-	102	102
Nağd pul çıxılmaqla, cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	15,133	14,425	29,558

Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi məqsədilə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə qalıqlar 1-ci Mərhələyə aid edilmişdir. Bu qalıqlar üzrə gözlənilən kredit zərərlərinin məbləği əhəmiyyətli olmadığına görə Bank pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat yaratmamışdır. Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi yanaşması Qeyd 29-da göstərilir.

8. Kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər aşağıdakılardan ibarətdir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020	2019
ARMB-dəki məcburi ehtiyatlar	745	1,113
Digər banklarda və kredit təşkilatlarında yerləşdirilmiş ödəmə müddəti üç aydan çox olan depozitlər	1,569	1,588
Çıxılsın: dəyersizləşmə üzrə ehtiyat	(2)	(28)
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	2,312	2,673

Kredit təşkilatları müştərilərdən müvafiq olaraq milli və xarici valyutada cəlb etdiyi vəsaitlərin əvvəlki ay üzrə orta həcmnin 0.5% və 1% (2019: 0.5% və 1%) məbləğində faiz hesablanmayan pul depozitini (məcburi ehtiyatlar) Mərkəzi Bankda saxlamalıdır.

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2020-ci il tarixinə kredit riski səviyyələri əsasında kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər üzrə qalıqların kredit keyfiyyətinə görə təhlili, eləcə də gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi məqsədilə onların üç mərhələ üzrə açıqlanması göstərilir. Bank tərəfindən istifadə edilən kredit riskinin təsnifatı sistemi və GKZ-nin qiymətləndirilməsi yanaşması, o cümlədən digər banklardan alınacaq vəsaitlər üzrə qalıqlara tətbiq edilən defolt və kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması (SICR) anlayışı haqqında məlumat Qeyd 29-da açıqlanır. Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2020-ci il tarixinə kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər üzrə qalıqların balans dəyəri, həmçinin bu aktivlər üzrə Bankın məruz qaldığı kredit riskinin maksimal dərəcəsi əks etdirilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersizləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi
<i>Digər banklardakı depozitlər</i>			
- Ən yüksək dərəcə	1,567	-	1,567
- Yüksək dərəcə	745	-	745
- Defolt	-	2	2
Ümumi balans dəyəri	2,312	2	2,314
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	-	(2)	(2)
Balans dəyəri	2,312	-	2,312

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2019-cu il tarixinə kredit riski səviyyələri əsasında kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər üzrə qalıqların kredit keyfiyyətinə görə təhlili, eləcə də gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi məqsədilə onların üç mərhələ üzrə açıqlanması göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersizləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi
<i>Digər banklardakı depozitlər</i>			
- Ən yüksək dərəcə	1,560	-	1,560
- Yüksək dərəcə	1,113	-	1,113
- Defolt	-	28	28
Ümumi balans dəyəri	2,673	28	2,701
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	-	(28)	(28)
Balans dəyəri	2,673	-	2,673

31 dekabr 2020-ci il tarixinə Bank 2 kontragent bankda (2019: 2 bank) hər birinin ümumi qalığı 100 min AZN-dən çox olan depozit yerləşdirmişdir. Həmin depozitlərin ümumi məbləği 1,567 min AZN (2019: 1,560 min AZN) təşkil etmişdir. Qalan məbləğ Mərkəzi Bankdakı məcburi ehtiyat fondunu əks etdirir.

“Expressbank” ASC

31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar

Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar aşağıdakılardan ibarətdir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	31 dekabr 2020	31 dekabr 2019
Müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlər və avansların ümumi balans dəyəri	217,429	227,361
Çıxılsın: kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(14,660)	(6,891)
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	202,769	220,470

31 dekabr 2020 və 31 dekabr 2019-cu il tarixinə müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlər və avansların ümumi balans dəyəri və kredit zərərləri üzrə ehtiyatın kateqoriyalar üzrə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	31 dekabr 2020			31 dekabr 2019		
	Ümumi balans dəyəri	Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	Balans dəyəri	Ümumi balans dəyəri	Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	Balans dəyəri
<i>Korporativ müştərilərə verilmiş kreditlər</i>						
Korporativ kreditlər	65,248	(4,688)	60,560	66,625	(4,698)	61,927
<i>Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər</i>						
Ümumi məqsədli istehlak kreditləri	101,804	(6,203)	95,601	105,527	(1,744)	103,783
İpoteka kreditləri	27,286	(285)	27,001	23,746	(105)	23,641
Mikro kreditlər	23,091	(3,484)	19,607	31,463	(344)	31,119
Cəmi müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlər və avanslar	217,429	(14,660)	202,769	227,361	(6,891)	220,470

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında ətraflı məlumat Qeyd 31-də açıqlanır.

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (davamı)

Hesabat dövrünün əvvəli və sonu ilə müqayisəli dövrlər arasındakı müddətdə müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən kreditlər və avanslar üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyatda və ümumi balans dəyərində dəyişikliklər aşağıdakı cədvəldə göstərilir.

	Kredit zərərləri üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyəri			
	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersiz- laşmış aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersiz- laşmış aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>								
Korporativ kreditlər								
1 yanvar 2020-ci il tarixinə	856	381	3,461	4,698	53,842	5,511	7,272	66,625
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:</i>								
<i>Köçümlər:</i>								
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərhələdən 2-ci Mərhələyə)	(76)	638	-	562	(3,197)	3,197	-	-
- dəyersizləşmiş aktivlərə (1- ci və 2-ci Mərhələdən 3-cü Mərhələyə)	(189)	(135)	2,018	1,694	(9,152)	(504)	9,656	-
Yeni yaradılmış və ya alınmış	770	-	-	770	48,019	-	-	48,019
Tanınması dayandırılmış və ya ödənilmiş	(683)	(42)	(2,299)	(3,024)	(44,157)	(683)	(4,205)	(49,045)
Hesablanmış faizlərdə dəyişiklik	-	-	-	-	(45)	27	735	717
Diskontun amortizasiyası (3-cü Mərhələ üçün)	-	-	226	226	-	-	-	-
Ehtiyat üzrə digər hərəkətlər	82	180	610	872	-	201	(201)	-
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat ayırılmasına təsir edən cəmi dəyişikliklər	760	1,016	3,980	5,756	48,815	4,342	13,159	66,316
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat ayırılmasına təsir etməyən dəyişikliklər:</i>								
Silinmələr	-	-	(1,068)	(1,068)	-	-	(1,068)	(1,068)
31 dekabr 2020-ci il tarixinə	760	1,016	2,912	4,688	48,815	4,342	12,091	65,248

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (davamı)

	Kredit zərərli üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyəri			
	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersiz- leşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersiz- leşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>								
Korporativ kreditlər								
1 yanvar 2019-cu il tarixinə	743	25,015	6,058	31,816	44,130	106,344	10,551	161,025
<i>Dövr üzrə kredit zərərli</i>								
<i>üçün ehtiyata təsir edən</i>								
<i>dəyişikliklər:</i>								
<i>Köçürmələr:</i>								
- bütöv müddət üçün								
gözlənilən kredit zərərli								
(1-ci Mərhələdən 2-ci								
Mərhələyə)	(239)	215	-	(24)	(5,373)	5,373	-	-
- dəyersizleşmiş aktivlərə (1-								
ci və 2-ci Mərhələdən 3-cü								
Mərhələyə)	(117)	(1,528)	1,899	254	(3,299)	(1,446)	4,745	-
- 12 aylıq gözlənilən kredit								
zərərli (2-ci və 3-cü								
Mərhələdən 1-ci								
Mərhələyə)	991	-	-	991	47,369	-	-	47,369
<i>Yeni yaradılmış</i>								
<i>və ya alınmış</i>	(541)	(23,321)	(1,897)	(25,759)	(28,946)	(105,104)	(3,448)	(137,498)
<i>Tanınması dayandırılmış</i>								
<i>və ya ödənilmiş</i>	-	-	901	901	-	-	-	-
<i>Ehtiyat üzrə digər hərəkətlər</i>	19	-	1,496	1,515	(39)	344	420	725
Dövr üzrə kredit								
zərərli üçün ehtiyat								
ayırımlarına təsir edən								
cəmi dəyişikliklər	856	381	8,457	9,694	53,842	5,511	12,268	71,621
<i>Dövr üzrə kredit zərərli</i>								
<i>üçün ehtiyat ayırımlarına</i>								
<i>təsir etməyən dəyişikliklər:</i>								
<i>Silinmələr</i>	-	-	(4,996)	(4,996)	-	-	(4,996)	(4,996)
31 dekabr 2019-cu il tarixinə	856	381	3,461	4,698	53,842	5,511	7,272	66,625

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (davamı)

	Kredit zərərləri üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyəri			
	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersiz- leşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersiz- leşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>								
Ümumi məqsədlil istehlak kreditləri								
1 yanvar 2020-ci il tarixinə Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:	779	142	823	1,744	103,270	822	1,435	105,527
Köçümlər:								
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərhələdən 2-ci Mərhələyə)	(74)	504	-	430	(1,939)	1,939	-	-
- dəyersizleşmiş aktivlərə (1- ci və 2-ci Mərhələdən 3-cü Mərhələyə)	(585)	(87)	4,189	3,517	(8,225)	(392)	8,617	-
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərhələdən 1-ci Mərhələyə)	4	(7)	(31)	(34)	169	(87)	(82)	-
Yeni yaradılmış və ya alınmış	1,239	-	-	1,239	81,136	-	-	81,136
Tanınması dayandırılmış və ya ödənilmiş	(437)	(38)	(85)	(560)	(83,428)	(290)	(146)	(83,864)
Hesablanmış faizlərdə dəyişiklik	-	-	-	-	(498)	8	1,020	530
Diskontun amortizasiyası (3-cü Mərhələ üçün)	-	-	552	552	-	-	-	-
Ehtiyat üzrə digər hərəkətlər	271	2	567	840	-	6	(6)	-
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat ayırımlarına təsir edən cəmi dəyişikliklər	1,197	516	6,015	7,728	90,485	2,006	10,838	103,329
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat ayırımlarına təsir etməyən dəyişikliklər:								
Silinmələr	-	-	(1,525)	(1,525)	-	-	(1,525)	(1,525)
31 dekabr 2020-ci il tarixinə	1,197	516	4,490	6,203	90,485	2,006	9,313	101,804

“Expressbank” ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (davamı)

	Kredit zərərləri üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyəri			
	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersiz- leşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersiz- leşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>								
Ümumi məqsədli istehlak kreditləri								
1 yanvar 2019-cu il tarixinə Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:	949	242	271	1,462	55,785	1,346	704	57,835
Köçümlər:								
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərhələdən 2-ci Mərhələyə)	(101)	138	-	37	(919)	919	-	-
- dəyersizleşmiş aktivlərə (1-ci və 2-ci Mərhələdən 3-cü Mərhələyə)	(359)	(69)	606	178	(3,746)	(220)	3,966	-
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərhələdən 1-ci Mərhələyə)	6	(53)	(8)	(55)	237	(222)	(15)	-
Yeni yaradılmış və ya alınmış	1,075	-	-	1,075	90,780	-	-	90,780
Tanınması dayandırılmış və ya ödenilmiş	(802)	(119)	(82)	(1,003)	(40,803)	(1,017)	(157)	(41,977)
Diskontun amortizasiyası (3-cü Mərhələ üçün)	-	-	174	174	-	-	-	-
Ehtiyat üzrə digər hərəkətlər	11	3	3,006	3,020	1,936	16	81	2,033
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat ayırmalarına təsir edən cəmi dəyişikliklər	779	142	3,967	4,888	103,270	822	4,579	108,671
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat ayırmalarına təsir etməyən dəyişikliklər:								
Silinmələr	-	-	(3,144)	(3,144)	-	-	(3,144)	(3,144)
31 dekabr 2019-cu il tarixinə	779	142	823	1,744	103,270	822	1,435	105,527

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (davamı)

	Kredit zərərləri üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyəri			
	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersiz- leşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersiz- leşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>								
İpoteka kreditləri								
1 yanvar 2020-ci il tarixinə	87	2	16	105	23,267	349	130	23,746
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:								
Köçümlər:								
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərhələdən 2-ci Mərhələyə)	(2)	7	-	5	(961)	961	-	-
- dəyersizleşmiş aktivlərə (1- ci və 2-ci Mərhələdən 3-cü Mərhələyə)	(4)	(2)	106	100	(1,826)	(209)	2,035	-
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərhələdən 1-ci Mərhələyə)	1	-	(5)	(4)	191	(131)	(60)	-
Yeni yaradılmış və ya alınmış	2	-	-	2	5,123	-	-	5,123
Tanınması dayandırılmış və ya ödənilmiş	(14)	-	-	(14)	(1,593)	(9)	(6)	(1,608)
Hesablanmış faizlərdə dəyişiklik	-	-	-	-	8	3	14	25
Diskontun amortizasiyası (3-cü Mərhələ üçün)	-	-	22	22	-	-	-	-
Ehtiyat üzrə digər hərəkətlər	61	-	8	69	-	-	-	-
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat ayırılmasına təsir edən cəmi dəyişikliklər	131	7	147	285	24,209	964	2,113	27,286
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat ayırılmasına təsir etməyən dəyişikliklər:								
Silinmələr	-	-	-	-	-	-	-	-
31 dekabr 2020-ci il tarixinə	131	7	147	285	24,209	964	2,113	27,286

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (davamı)

	Kredit zərərləri üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyəri			
	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersiz- leşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersiz- leşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>								
<i>İpoteka kreditləri</i>								
1 yanvar 2019-cu il tarixinə	15	-	11	26	21,890	578	283	22,751
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:</i>								
<i>Köçürmələr:</i>								
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərhələdən 2-ci Mərhələyə)	-	2	-	2	(241)	241	-	-
- dəyersizleşmiş aktivlərə (1- ci və 2-ci Mərhələdən 3-cü Mərhələyə)	-	-	-	-	(1,048)	(63)	1,111	-
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərhələdən 1-ci Mərhələyə)	4	-	(7)	(3)	575	(435)	(139)	1
Yeni yaradılmış və ya alınmış	3	-	-	3	3,509	-	-	3,509
Tanınması dayandırılmış və ya ödənilmiş	(2)	-	(1)	(3)	(1,406)	(7)	(2)	(1,415)
Diskontun amortizasiyası (3-cü Mərhələ üçün)	-	-	11	11	-	-	-	-
Ehtiyat üzrə digər hərəkətlər	67	-	1,092	1,159	(12)	35	(33)	(10)
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat ayırımlarına təsir edən cəmi dəyişikliklər</i>	87	2	1,106	1,195	23,267	349	1,220	24,836
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat ayırımlarına təsir etməyən dəyişikliklər:</i>								
Silinmələr	-	-	(1,090)	(1,090)	-	-	(1,090)	(1,090)
31 dekabr 2019-cu il tarixinə	87	2	16	105	23,267	349	130	23,746

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (davamı)

	Kredit zərərləri üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyəri			
	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersiz- leşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersiz- leşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>								
Mikro kreditlər								
1 yanvar 2020-ci il tarixinə Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:	283	11	50	344	31,093	190	180	31,463
Köçümlər:								
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərhələdən 2-ci Mərhələyə)	(16)	211	-	195	(1,350)	1,350	-	-
- dəyersizleşmiş aktivlərə (1- ci və 2-ci Mərhələdən 3-cü Mərhələyə)	(88)	(6)	2,953	2,859	(7,779)	(110)	7,889	-
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərhələdən 1-ci Mərhələyə)	-	(1)	-	(1)	6	(6)	-	-
Yeni yaradılmış və ya alınmış	120	-	-	120	15,235	-	-	15,235
Tanınması dayandırılmış və ya ödənilmiş	(176)	(6)	(3)	(185)	(23,794)	(71)	(39)	(23,904)
Hesablanmış faizlərdə dəyişikliklər	-	-	-	-	(161)	11	556	406
Diskontun amortizasiyası (3-cü Mərhələ üçün)	-	-	220	220	-	-	-	-
Ehtiyat üzrə digər hərəkətlər	2	-	39	41	-	-	-	-
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat ayırılmasına təsir edən cəmi dəyişikliklər	125	209	3,259	3,593	13,250	1,364	8,586	23,200
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat ayırılmasına təsir etməyən dəyişikliklər:</i>								
Silinmələr	-	-	(109)	(109)	-	-	(109)	(109)
31 dekabr 2020-ci il tarixinə	125	209	3,150	3,484	13,250	1,364	8,477	23,091

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (davamı)

	Kredit zərərləri üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyəri			
	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersiz- leşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersiz- leşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>								
Mikro kreditlər								
1 yanvar 2019-cu il tarixinə Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:	333	8	64	405	23,344	69	122	23,535
Köçümlər:								
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərhələdən 2-ci Mərhələyə)	(9)	12	-	3	(283)	283	-	-
- dəyersizleşmiş aktivlərə (1- ci və 2-ci Mərhələdən 3-cü Mərhələyə)	(7)	(5)	32	20	(1,277)	(63)	1,340	-
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərhələdən 1-ci Mərhələyə)	-	(1)	-	(1)	2	(2)	-	-
Yeni yaradılmış və ya alınmış	277	-	-	277	27,520	-	-	27,520
Tanınması dayandırılmış və ya ödənilmiş	(311)	(3)	(13)	(327)	(18,182)	(100)	(80)	(18,362)
Diskontun amortizasiyası (3-cü Mərhələ üçün)	-	-	3	3	-	-	-	-
Ehtiyat üzrə digər hərəkətlər	-	-	1,171	1,171	(31)	3	5	(23)
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat ayırılmasına təsir edən cəmi dəyişikliklər	283	11	1,257	1,551	31,093	190	1,387	32,670
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat ayırılmasına təsir etməyən dəyişikliklər: Sillimələr</i>	-	-	(1,207)	(1,207)	-	-	(1,207)	(1,207)
31 dekabr 2019-cu il tarixinə	283	11	50	344	31,093	190	180	31,463

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (davamı)

Dövr ərzində müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata müxtəlif amillər təsir göstərir və gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi haqqında məlumat Qeyd 29-da göstərilir. Əsas dəyişikliklər aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

- Dövr ərzində kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması (və ya azalması) və ya dəyersizləşməsi və sonradan 12 aylıq və bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərlərinin artması (və ya azalması) səbəbindən 1-ci, 2-ci və 3-cü Mərhələlər arasında köçürmələr;
- Dövr ərzində tanınmış yeni maliyyə alətləri üzrə əlavə ehtiyatların hesablanması, eləcə də dövr ərzində maliyyə alətlərinin tanınmasının dayandırılması nəticəsində ehtiyatın azaldılması;
- Dövr ərzində silinmiş aktivlər üzrə ehtiyatların silinməsi.

Aşağıdakı cədvəldə amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən və GKZ üzrə ehtiyat tanınan müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar ilə bağlı kredit riskinin təhlili göstərilir. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların balans dəyəri, həmçinin bu aktivlər üzrə Bankın məruz qaldığı kredit riskinin maksimal dərəcəsini əks etdirir.

31 dekabr 2020-ci il tarixinə korporativ müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən kreditlərin keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersiz- ləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>				
Korporativ kreditlər				
30 gündən az gecikdirilmiş	48,815	4,125	4,122	57,062
30-90 gün gecikdirilmiş	-	217	1,298	1,515
91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	715	715
181-360 gün gecikdirilmiş	-	-	4,120	4,120
360 gündən çox gecikdirilmiş	-	-	1,836	1,836
Ümumi balans dəyəri	48,815	4,342	12,091	65,248
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(760)	(1,016)	(2,912)	(4,688)
Balans dəyəri	48,055	3,326	9,179	60,560

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (davamı)

	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersiz- leşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>				
Ümumi məqsədli istehlak kreditləri				
30 gündən az gecikdirilmiş	90,485	1,875	3,045	95,405
30-90 gün gecikdirilmiş	-	131	1,875	2,006
91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	1,213	1,213
181-360 gün gecikdirilmiş	-	-	2,785	2,785
360 gündən çox gecikdirilmiş	-	-	395	395
Ümumi balans dəyəri	90,485	2,006	9,313	101,804
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(1,197)	(516)	(4,490)	(6,203)
Balans dəyəri	89,288	1,490	4,823	95,601
İpoteka kreditləri				
30 gündən az gecikdirilmiş	24,209	964	1,707	26,880
30-90 gün gecikdirilmiş	-	-	122	122
91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	284	284
Ümumi balans dəyəri	24,209	964	2,113	27,286
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(131)	(7)	(147)	(285)
Balans dəyəri	24,078	957	1,966	27,001
Mikro kreditlər				
30 gündən az gecikdirilmiş	13,250	1,358	3,225	17,833
30-90 gün gecikdirilmiş	-	6	1,230	1,236
91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	1,639	1,639
181-360 gün gecikdirilmiş	-	-	2,236	2,236
360 gündən çox gecikdirilmiş	-	-	147	147
Ümumi balans dəyəri	13,250	1,364	8,477	23,091
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(125)	(209)	(3,150)	(3,484)
Balans dəyəri	13,125	1,155	5,327	19,607

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (davamı)

31 dekabr 2019-cu il tarixinə korporativ müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlərin keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	1-ci Merhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Merhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Merhələ (dəyersiz- ləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>				
Korporativ kreditlər				
30 gündən az gecikdirilmiş	53,842	5,236	4,538	63,616
30-90 gün gecikdirilmiş	-	275	78	353
91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	286	286
181-360 gün gecikdirilmiş	-	-	245	245
360 gündən çox gecikdirilmiş	-	-	2,125	2,125
Ümumi balans dəyəri	53,842	5,511	7,272	66,625
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(856)	(381)	(3,461)	(4,698)
Balans dəyəri	52,986	5,130	3,811	61,927

“Expressbank” ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (davamı)

	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersiz- leşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>				
Ümumi məqsədli istehlak kreditləri				
30 gündən az gecikdirilmiş	103,270	676	301	104,247
30-90 gün gecikdirilmiş	-	146	151	297
91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	235	235
181-360 gün gecikdirilmiş	-	-	365	365
360 gündən çox gecikdirilmiş	-	-	383	383
Ümumi balans dəyəri	103,270	822	1,435	105,527
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(779)	(142)	(823)	(1,744)
Balans dəyəri	102,491	680	612	103,783
İpoteka kreditləri				
30 gündən az gecikdirilmiş	23,267	349	-	23,616
30-90 gün gecikdirilmiş	-	-	66	66
91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	64	64
Ümumi balans dəyəri	23,267	349	130	23,746
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(87)	(2)	(16)	(105)
Balans dəyəri	23,180	347	114	23,641
Mikro kreditlər				
30 gündən az gecikdirilmiş	31,093	77	44	31,214
30-90 gün gecikdirilmiş	-	113	-	113
91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	62	62
181-360 gün gecikdirilmiş	-	-	18	18
360 gündən çox gecikdirilmiş	-	-	56	56
Ümumi balans dəyəri	31,093	190	180	31,463
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(283)	(11)	(50)	(344)
Balans dəyəri	30,810	179	130	31,119

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (davamı)

Müştəri hesablarının iqtisadi sektorlar üzrə təhlili aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020		2019	
	Məbləğ	%	Məbləğ	%
Fiziki şəxslər	165,058	81%	184,078	83%
Ticarət və xidmət	27,417	14%	20,453	10%
Maliyyə təşkilatları	3,779	2%	7,108	3%
Daşınmaz əmlak	3,423	2%	6,144	3%
Kənd təsərrüfatı və qida sənayesi	1,356	1%	975	-
İstehsal	1,126	1%	708	-
İnşaat	610	-	1,004	1%
Cəmi müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlər və avanslar	202,769		220,470	

31 dekabr 2020 və 31 dekabr 2019-cu il tarixinə Bankın kredit portfelində qalığı məcmu kapitalın 10%-dən yuxarı olan borcaları olmamışdır (Qeyd 32).

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının normativlərinə uyğun olaraq kreditlər yalnız İdarə Heyətinin qərarı ilə və ya xüsusi hallarda, məhkəmə qərarı ilə silinə bilər.

Tələb olunan girovun məbləği və növü biznes tərəfdaşının kredit riskinin qiymətləndirilməsindən asılıdır. Girov növlərinin münasibliyi və girovların qiymətləndirilməsi müvafiq qaydalarla tənzimlənir.

Rəhbərlik girovun bazar dəyərində nəzərə alınmayan əlavə dəyər əlavə girov tələb edir və kreditin zərərliyi üzrə ehtiyatın münasibliyini nəzərdən keçirdiyi zaman əldə etdiyi girovun bazar dəyərində nəzərə alınmayan əlavə dəyər tələb edir.

Kreditlər üzrə təminatın alınması ilə bağlı Bankın siyasəti hesabat dövrü ərzində əhəmiyyətli dərəcədə dəyişməmiş və əvvəlki dövrdən etibarən Bankın saxladığı təminatın ümumi keyfiyyətində ciddi dəyişiklik olmamışdır.

31 dekabr 2020-ci il tarixinə amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlər üzrə təminat haqqında məlumat aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Korporativ kreditlər	Ümumi məqsədli istehlak kreditləri	İpoteka kreditləri	Mikro kreditlər	Cəmi
Daşınmaz əmlak	41,733	1,290	27,001	10,572	80,596
Digər tərəflərin zəmanəti ilə verilmiş kreditlər	2,868	-	-	1	2,869
Pul depozitləri	4,008	3,948	-	-	7,956
Sair aktivlər	9,181	4,737	-	1,311	15,229
Cəmi	57,790	9,975	27,001	11,884	106,650
Təminatlı kreditlər	2,770	85,626	-	7,723	96,119
Cəmi müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlər və avansların balans dəyəri (amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən hər bir kredit kateqoriyası üzrə kredit riskini əks etdirən məbləğ)	60,560	95,601	27,001	19,607	202,769

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (davamı)

31 dekabr 2019-cu il tarixinə amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlər üzrə təminat haqqında məlumat aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Korporativ kreditlər	Ümumi məqsədli istehlak kreditləri	İpoteka kreditləri	Mikro kreditlər	Cəmi
Daşınmaz əmlak	48,902	2,998	23,641	13,356	88,897
Digər tərəflərin zəmanəti ilə verilmiş kreditlər	54	4	-	20	78
Pul depozitləri	3,521	8,993	-	-	12,514
Sair aktivlər	8,543	5,868	-	2,109	16,520
Cəmi	61,020	17,863	23,641	15,485	118,009
Təminatsız kreditlər	907	85,920	-	15,634	102,461
Cəmi müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlər və avansların balans dəyəri (amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən hər bir kredit kateqoriyası üzrə kredit riskini əks etdirən məbləğ)	61,927	103,783	23,641	31,119	220,470

Sair aktivlər əsasən avtomobil, avadanlıq və qiymətli metaldan ibarətdir. Yuxarıda qeyd olunan məlumatda kreditin və ya qoyulmuş girovun balans dəyəri (bunlardan hansı daha aşağı olarsa) göstərilmişdir; digər məlumatlar isə təminatsız kreditlərin tərkibində açıqlanmışdır. Kreditlərin balans dəyəri girov qoyulmuş aktivlərin likvidlik səviyyəsinə görə bölüşdürülmüşdür.

Aşağıdakı cədvəldə təminatın dəyərinin kreditlərin ümumi balans dəyərindən əhəmiyyətli dərəcədə artıq olmasına görə Bankın gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtiyat tanımadığı kreditlərin balans dəyəri haqqında məlumat təqdim edilir.

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	31 dekabr 2020	31 dekabr 2019
<i>Korporativ müştərilərə verilmiş kreditlər</i>		
Korporativ kreditlər	14,203	19,096
<i>Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər</i>		
Ümumi məqsədli istehlak kreditləri	2,538	5,168
İpoteka kreditləri	11,032	9,991
Mikro kreditlər	4,995	6,033
Cəmi müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən əhəmiyyətli dərəcədə artıq təminatlı kreditlər və avanslar	32,768	40,288

Təminat və kreditin keyfiyyətini artıran digər mexanizmlər vasitəsilə amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən dəyersizləşmiş maliyyə aktivləri üzrə kredit riskinin azalma səviyyəsi aşağıdakı aktivlər üçün təminatın dəyərini ayrıca açıqlamaqla göstərilir: (i) girov təminatı və kreditin keyfiyyətini artıran digər mexanizmlər aktivin balans dəyərinə bərabər və ya ondan artıq olan aktivlər ("dəyərindən artıq təminatlı aktivlər") və (ii) təminat və kreditin keyfiyyətini artıran digər mexanizmlər aktivin balans dəyərindən az olan aktivlər ("dəyərindən az təminatlı aktivlər").

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (davamı)

31 dekabr 2020-ci il tarixinə dəyersizləşmiş və ya dəyersizləşməmiş kreditlər üzrə təminatın effekti aşağıda göstərilir:

	Dəyərindən artıq təminatlı aktivlər		Dəyərindən az təminatlı aktivlər	
	Aktivlərin balans dəyəri	Təminatın ədalətli dəyəri	Aktivlərin balans dəyəri	Təminatın ədalətli dəyəri
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>				
<i>Korporativ müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlər</i>				
Korporativ kreditlər	52,198	153,424	8,362	5,652
<i>Fiziki şəxslərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlər</i>				
Ümumi məqsədli istehlak kreditləri	9,069	34,309	86,532	920
İpoteka kreditləri	27,001	47,614	-	-
Mikro kreditlər	11,300	48,997	8,307	591
Cəmi	99,568	284,344	103,201	7,163

31 dekabr 2019-cu il tarixinə dəyersizləşmiş və ya dəyersizləşməmiş kreditlər üzrə təminatın effekti aşağıda göstərilir:

	Dəyərindən artıq təminatlı aktivlər		Dəyərindən az təminatlı aktivlər	
	Aktivlərin balans dəyəri	Təminatın ədalətli dəyəri	Aktivlərin balans dəyəri	Təminatın ədalətli dəyəri
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>				
<i>Korporativ müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlər</i>				
Korporativ kreditlər	55,416	192,701	6,511	5,650
<i>Fiziki şəxslərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlər</i>				
Ümumi məqsədli istehlak kreditləri	14,533	55,472	89,250	3,378
İpoteka kreditləri	23,641	41,232	-	-
Mikro kreditlər	13,800	53,715	17,319	1,694
Cəmi	107,390	343,120	113,080	10,722

10. Borc qiymətli kağızlara investisiyalar

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020	2019
Amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən borc qiymətli kağızlar	46,449	46,503
Cəmi borc qiymətli kağızlara investisiyalar	46,449	46,503

10. Borc qiymətli kağızlara investisiyalar (davamı)

31 dekabr 2020-ci il tarixinə borc qiymətli kağızlara investisiyaların qiymətləndirmə kateqoriyaları və növləri üzrə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən qiymətli kağızlar	Cəmi
Azərbaycanın dövlət istiqrazları	40,986	40,986
Korporativ istiqrazlar	5,677	5,677
31 dekabr 2020-ci il tarixinə cəmi borc qiymətli kağızlara investisiyalar (ədalətli dəyər və ya ümumi balans dəyəri)	46,663	46,663
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(214)	(214)
31 dekabr 2020-ci il tarixinə cəmi borc qiymətli kağızlara investisiyalar (balans dəyəri)	46,449	46,449

31 dekabr 2019-cu il tarixinə borc qiymətli kağızlara investisiyaların qiymətləndirmə kateqoriyaları və növləri üzrə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən qiymətli kağızlar	Cəmi
Azərbaycanın dövlət istiqrazları	41,798	41,798
Korporativ istiqrazlar	4,919	4,919
31 dekabr 2019-cu il tarixinə cəmi borc qiymətli kağızlara investisiyalar (ədalətli dəyər və ya ümumi balans dəyəri)	46,717	46,717
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(214)	(214)
31 dekabr 2019-cu il tarixinə cəmi borc qiymətli kağızlara investisiyalar (balans dəyəri)	46,503	46,503

(a) Amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən borc qiymətli kağızlara investisiyalar

Aşağıdakı cədvəldə kredit riski səviyyələri əsasında amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən borc qiymətli kağızların kredit keyfiyyətinə görə təhlili, eləcə də GKZ-nin qiymətləndirilməsi məqsədilə onların qalıqları üç mərhələ üzrə göstərilir. Bank tərəfindən istifadə edilən kredit riskinin təsnifatı sistemi və GKZ-nin qiymətləndirilməsi yanaşması, o cümlədən amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən borc qiymətli kağızlara tətbiq edilən defolt və SICR anlayışları haqqında məlumat üçün Qeyd 29-a baxın. 31 dekabr 2020-ci il tarixinə amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən borc qiymətli kağızların balans dəyəri, həmçinin bu aktivlər üzrə Bankın məruz qaldığı kredit riskinin maksimal dərəcəsini əks etdirir:

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

10. Borc qiymətli kağızlara investisiyalar (davamı)

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	1-ci Merhələ	Cəmi
Azərbaycanın dövlət istiqrazları		
- Yüksək dərəcə	40,986	40,986
Ümumi balans dəyəri	40,986	40,986
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(192)	(192)
Balans dəyəri	40,794	40,794
Korporativ istiqrazlar		
- Yüksək dərəcə	5,677	5,677
Ümumi balans dəyəri	5,677	5,677
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(22)	(22)
Balans dəyəri	5,655	5,655

Bank müəyyən olunmuş PD reytingləri üzrə gələcək təxmin edilən nəticələri artıq özündə əks etdirən Keçid Matrisindən istifadə edir. Kenar reytinglər və müvafiq PD cədvəli haqqında məlumat Qeyd 29-da göstərilir.

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2019-cu il tarixinə amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən borc qiymətli kağızların kredit keyfiyyətinə görə təhlili göstərilir.

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	1-ci Merhələ	Cəmi
Azərbaycanın dövlət istiqrazları		
- Yüksək dərəcə	41,798	41,798
Ümumi balans dəyəri	41,798	41,798
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(162)	(162)
Balans dəyəri	41,636	41,636
Korporativ istiqrazlar		
- Yüksək dərəcə	4,919	4,919
Ümumi balans dəyəri	4,919	4,919
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(52)	(52)
Balans dəyəri	4,867	4,867

31 dekabr 2020-ci il tarixinə amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən və balans dəyəri 19,377 min AZN təşkil edən borc qiymətli kağızlar repo müqavilələri ilə əlaqədar üçüncü tərəflərə girov qoyulmuşdur (2019: borc qiymətli kağızlar girov qoyulmamışdır). Qeyd 18-ə baxın. Qarşı tərəfin bu qiymətli kağızları gələcəkdə satmaq və ya təkrar girov qoymaq hüququ yoxdur.

Azərbaycanın dövlət istiqrazları Azərbaycan manatı ilə emissiya edilir və dövlət zəmanəti ilə ödənilir.

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

11. Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqların hərəketi aşağıdakı kimi olmuşdur:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Torpaq və binalar	Mebel və avadanlıqlar	Kompüter və ofis avadanlığı	Nəqliyyat vasitələri	Digər əsas vəsaitlər	İcarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri	Tikilməkdə olan aktivlər	Cəmi
1 yanvar 2019-cu il tarixinə ilkin dəyər	97	11,634	7,559	1,085	501	7,875	3,639	32,390
Əlavələr	-	412	551	54	26	184	38	1,265
Yenidən qiymətləndirmənin effekti	-	-	-	(46)	-	-	-	(46)
Silinmələr	-	(248)	(88)	(64)	(19)	(1,669)	(298)	(2,386)
Köçürmələr	-	(61)	-	-	-	61	-	-
Dəyersizləşmə	-	(28)	-	-	-	(70)	(59)	(157)
31 dekabr 2019-cu il	97	11,709	8,022	1,029	508	6,381	3,320	31,066
Əlavələr	-	368	186	21	22	576	-	1,173
Yenidən qiymətləndirmənin effekti	-	-	-	(64)	-	-	-	(64)
Silinmələr	-	(239)	(1139)	-	-	(133)	-	(1,511)
Köçürmələr	-	(64)	-	-	-	64	-	-
Dəyersizləşmə	-	-	-	-	-	-	(3,320)	(3,320)
31 dekabr 2020-ci il	97	11,774	7,069	986	530	6,888	-	27,344
1 yanvar 2019-cu il tarixinə yığılmış amortizasiya	-	(8,601)	(5,895)	-	(378)	(6,119)	-	(20,993)
Amortizasiya xərci	-	(604)	(664)	(153)	(50)	(472)	-	(1,943)
Yenidən qiymətləndirmənin effekti	-	-	-	141	-	-	-	141
Silinmələr	-	205	65	11	19	1,502	-	1,802
31 dekabr 2019-cu il	-	(9,000)	(6,494)	(1)	(409)	(5,089)	-	(20,993)
Amortizasiya xərci	-	(788)	(588)	(278)	(45)	(440)	-	(2,139)
Yenidən qiymətləndirmənin effekti	-	-	-	278	-	-	-	278
Silinmələr	-	186	1,120	-	-	26	-	1,332
31 dekabr 2020-ci il	-	(9,602)	(5,962)	(1)	(454)	(5,503)	-	(21,522)
Xalis qalıq dəyəri								
1 yanvar 2019-cu il	97	3,033	1,664	1,085	123	1,756	3,639	11,397
31 dekabr 2019-cu il	97	2,709	1,528	1,028	99	1,292	3,320	10,073
31 dekabr 2020-ci il	97	2,172	1,107	985	76	1,385	-	5,822

11. Əmlak və avadanlıqlar (davamı)

"Tikilməkdə olan aktivlərə" baş ofis binasının tikintisi işləri daxildir. 2020-ci il ərzində Bank əsas vəsaitlərə əlavə investisiya qoyuluşunu dayandırmaq qərarına gəlmişdir. Beləliklə, rəhbərlik hazırkı tarixə qədər kapitallaşdırılmış bütün əlaqəli xərclər üçün dəyersizləşmə ehtiyatı yaratmaq qərarı vermişdir.

Nəqliyyat vasitələrinin yenidən qiymətləndirilməsi

31 dekabr 2013-cü il tarixindən etibarən Bank nəqliyyat vasitələrinin qiymətləndirilməsi üçün tətbiq etdiyi uçot siyasətini yenidən qiymətləndirmə modelinə dəyişdirmişdir.

Nəqliyyat vasitələri ilkin dəyər modeli ilə qiymətləndirilmiş olsaydı, balans dəyəri aşağıdakı kimi olardı:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020	2019
İlkin dəyər	1,282	1,260
Yığılmış amortizasiya	(725)	(543)
Xalis balans dəyəri	557	717

Nəqliyyat vasitələrinin ədalətli dəyəri müqayisəli bazar yanaşmasından istifadə etməklə müəyyən edilmişdir. Bu yanaşmaya əsasən qiymətləndirmə obyektinin dəyəri analoji obyektin xüsusiyyəti, yeri və ya vəziyyətindəki fərq nəzərə alınmaqla bazar əməliyyat qiymətlərinə əsasən müəyyən edilir. 31 dekabr 2020-ci il tarixinə, yeni yenidən qiymətləndirmə tarixinə əmlakın ədalətli dəyəri akkreditasiyalı müstəqil qiymətləndirici "Real Prays" tərəfindən aparılmış qiymətləndirmələrə əsasən müəyyən edilmişdir.

12. Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlərin hərəkəti aşağıdakı kimi olmuşdur:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Lisensiyalar	Proqram təminatı	Cəmi
İlkin dəyər			
31 dekabr 2018-ci il	2,573	3,989	6,562
Əlavələr	5	102	107
31 dekabr 2019-cu il	2,578	4,091	6,669
Əlavələr	1,271	165	1,436
31 dekabr 2020-ci il	3,849	4,256	8,105
Yığılmış amortizasiya			
31 dekabr 2018-ci il	(764)	(1,929)	(2,693)
Amortizasiya xərci	(306)	(404)	(710)
31 dekabr 2019-cu il	(1,070)	(2,333)	(3,403)
Amortizasiya xərci	(448)	(404)	(852)
31 dekabr 2020-ci il	(1,518)	(2,737)	(4,255)
Xalis qalıq dəyəri			
31 dekabr 2018-ci il	1,809	2,060	3,869
31 dekabr 2019-cu il	1,508	1,758	3,266
31 dekabr 2020-ci il	2,331	1,519	3,850

13. İstifadə hüquqlu aktivlər və icarə öhdəlikləri

Bank ofis sahələri və anbar icarəyə götürür. İcarə müqavilələri adətən 1-7 il müddətinə bağlanır.

İstifadə hüquqlu aktivlərin icarə predmeti olan aktivlərin növünə görə təhlili aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Ofis sahəsi	Anbar	Cəmi
1 yanvar 2019-cu il tarixinə balans dəyəri	5,398	-	5,398
Əlavələr	1,792	-	1,792
Amortizasiya xərci	(1,602)	-	(1,602)
Sair	12	-	12
31 dekabr 2019-cu il tarixinə balans dəyəri	5,600	-	5,600
Əlavələr	-	349	-
Silinmələr	(29)	-	(29)
Amortizasiya xərci	(1,680)	(66)	(1,746)
Sair	893	-	893
31 dekabr 2020-ci il tarixinə balans dəyəri	4,784	283	5,067

İcarə öhdəlikləri üzrə faiz xərci 530 min AZN (2019: 585 min AZN) təşkil etmişdir.

Qısamüddətli icarələr və qısamüddətli icarə kimi göstərilməyən azdəyərli aktivlərin icarə xərcləri ümumi və inzibati xərclərin tərkibində qeydə alınmışdır:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020
Qısamüddətli icarə xərcləri	100
Qısamüddətli icarə kimi göstərilməyən azdəyərli aktivlərin icarə xərcləri	601

2020-ci il ərzində icarə müqavilələri üzrə cəmi ödənişlər 1,788 min AZN (2019: 1,414 min AZN) təşkil etmişdir.

İcarə müqavilələrində icarəyə verənin icarə predmeti olan aktivləri ilə bağlı təminat hüququndan başqa heç bir xüsusi şərt nəzərdə tutulmur. İcarə predmeti olan aktivlər kreditlər üzrə təminat kimi istifadə edilə bilməz.

Bankın bir sıra icarə müqavilələrində icarə müddətinin uzadılması və ləğv edilməsi hüquqların nəzərdə tutulur. Bu hüquqlar Bankın fəaliyyətində istifadə olunan aktivlərin idarə olunmasında əməliyyat çevikliyinin artırılması üçün tətbiq olunur. İcarə müddətinin ləğv edilməsi hüququ Bank və icarəyə verənlər tərəfindən, uzadıma hüququ isə yalnız Bank tərəfindən icra edilə bilər.

14. Mülkiyyətə keçmiş əmlak

31 dekabr 2020 və 2019-cu il tarixinə Bankın mülkiyyətinə keçmiş və satış üçün nəzərdə tutulan əmlakı müvafiq olaraq 691 min və 569 min AZN məbləğində on və on altı ədəd mənzildən ibarət olmuşdur. 31 dekabr 2020 və 2019-cu il tarixinə Bankın mülkiyyətinə keçmiş əmlakın ədalətli dəyəri təxminən onun balans dəyərində bərabər olmuşdur.

Bankın daxili siyasətinə uyğun olaraq, mülkiyyətə keçmiş əmlak adi qaydada satılmalıdır. Əmlakın satılmasından daxilolmalar kredit qatılıqlarının azaldılması və ya ödənilməsi üçün istifadə edilir. Bank əksər hallarda mülkiyyətə keçmiş əmlakdan biznes məqsədləri üçün istifadə etmir.

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

15. Digər dəyərsizləşmə və ehtiyatlar

Dəyərsizləşmə üzrə digər ehtiyatların hərəkəti aşağıdakı kimi olmuşdur:

	Verilmiş zəmanətlər	İstifadə olunmamış kreditlər ilə bağlı öhdəliklər	Sair aktivlər	Mülkiyyətə keçmiş girov	Cəmi
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>					
1 yanvar 2019	(435)	(127)	-	-	(562)
Ehtiyatın qaytarılması/(yaradılması)	205	82	-	(944)	(657)
Silinmələr	-	-	-	944	944
31 dekabr 2019	(230)	(45)	-	-	(275)
Ehtiyatın qaytarılması/(yaradılması)	(60)	(16)	(50)		(126)
Silinmələr	-	-	50	-	50
31 dekabr 2020	(290)	(61)	-	-	(351)

Zəmanətlər və istifadə olunmamış kreditlər ilə bağlı öhdəliklər üçün ehtiyatlar sair öhdəliklərin tərkibində göstərilir (Qeyd 16). Kreditlərlə bağlı öhdəliklər və kredit keyfiyyəti haqqında məlumat üçün Qeyd 22-yə baxın.

16. Sair aktivlər və öhdəliklər

Sair aktivlərə aşağıdakılar daxildir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020	2019
Sair maliyyə aktivləri		
Zəmanətlər və akkreditivlər üzrə hesablanmış alınacaq faiz	24	388
Pul köçürmələri üzrə hesablaşmalar	2,522	3,450
Hesablanmış alınacaq komissiyalar	45	121
	2.591	3,959
Sair qeyri-maliyyə aktivləri		
Əmlak və avadanlıqların alınması üçün avans ödənişləri	373	415
Mənfəət vergisindən başqa digər vergilər	95	82
Avans ödənişləri və digər debitor borclar	856	1,493
Təxirə salınmış xərclər	-	188
Digər	7	7
	1,331	2,185
Sair aktivlər	3,922	6,144
Sair öhdəliklərə aşağıdakılar daxildir:		
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>		
Sair maliyyə öhdəlikləri		
Ödenilməkdə olan məbləğlər	7,979	5,255
Hesablanmış xərclər	2,241	1,078
	10,220	6,333
Sair qeyri-maliyyə öhdəlikləri		
Digər verg öhdəlikləri	477	571
Təxirə salınmış gəlir	1,217	1,144
Verilmiş zəmanətlər və kreditlərlə bağlı öhdəliklər üzrə ehtiyat	351	275
	2,045	1,990
Sair öhdəliklər	12,265	8,323

16. Sair aktivlər və öhdəliklər (davamı)

Əmlak və avadanlıqların, eləcə də xidmətlərin alınması üçün verilmiş 373 min AZN (2019: 415 min AZN) məbləğində avanslar istisna olmaqla, yuxarıda qeyd olunan qeyri-maliyyə aktivlərinin hesabat tarixindən sonra altı ay və daha çox dövr ərzində qaytarılması gözlənilir.

Sair maliyyə aktivlərinin hər bir kateqoriyasının ədalətli dəyəri haqqında məlumat üçün Qeyd 30-a baxın. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında məlumat Qeyd 31-də açıqlanır.

17. Müştərilərə ödəniləcək vəsaitlər

Müştərilərə ödəniləcək vəsaitlərə aşağıdakılar daxildir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020	2019
Cari hesablar	55,872	66,119
Müddətli depozitlər	65,907	116,830
Müştərilərə ödəniləcək vəsaitlər	121,779	182,949

31 dekabr 2020-ci il tarixinə müddətli depozitlər müştərilərə ödəniləcək illik faiz dərəcəsi 0% - 16.5% (2019: 0% - 16.5%), ödəmə müddəti isə 2023-cü ildə (2019: 2022-ci il) başa çatan vəsaitlərdən ibarətdir.

31 dekabr 2020-ci il tarixinə Bankın 10 ən iri müştərisinə ödəniləcək vəsaitlərin cəmi 19,861 min AZN olmuşdur ki, bu da müştəri portfelinin 16%-ni təşkil etmişdir (2019: 25,087 min AZN və ya 14%).

Müddətli depozitlər fiziki şəxslərə verilmiş 62,212 min AZN (2019: 107,871 min AZN) məbləğində depozitlərdən ibarətdir. Azərbaycanın Mülki Məcəlləsinə uyğun olaraq Bank bu depozitləri əmanətçinin tələbi ilə qaytarmalıdır. Müddətli depozit əmanətçinin tələbi ilə vaxtından əvvəl ödənilərsə və müqavilə digər faiz dərəcəsinə nəzərdə tutmursa, bu depozit üzrə faiz tələb əsasında depozitlərə tətbiq edilən dərəcə ilə ödənilir.

Müştərilərə ödəniləcək vəsaitlərə aşağıdakı növ müştəri hesabları daxildir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020	2019
Fiziki şəxslər	92,982	143,715
Özəl müəssisələr	24,239	33,802
Dövlət və büdcə təşkilatları	287	599
Fərdi sahibkarlar	4,271	4,833
Müştərilərə ödəniləcək vəsaitlər	121,779	182,949

Müştəri hesablarının iqtisadi sektorlar üzrə bölgüsü aşağıdakı kimi olmuşdur:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020	%	2019	%
Fiziki şəxslər	92,981	76	143,715	79
Ticarət və xidmət	16,395	13	18,285	10
Sığorta	4,147	3	8,641	5
Fərdi sahibkarlar	4,271	4	4,833	3
İnşaat	934	1	505	-
Digər	934	1	832	-
Nəqliyyat və rabitə	678	1	2,425	1
Energetika	638	1	1,825	1
Sənaye və istehsal	632	1	1,381	1
Kend təsərrüfatı	169	-	507	-
Müştərilərə ödəniləcək vəsaitlər	121,779	100	182,949	100

Müştəri hesablarının hər bir kateqoriyasının ədalətli dəyəri haqqında məlumat üçün Qeyd 30-a baxın. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında məlumat Qeyd 31-də açıqlanır.

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

18. Kredit təşkilatlarına ödəniləcək vəsaitlər

Kredit təşkilatlarına ödəniləcək vəsaitlər aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020	2019
Cari hesablar	18	10
Müddətli depozitlər	3,400	3,400
Digər banklarla repo müqavilələri	19,621	-
Kredit təşkilatlarına ödəniləcək vəsaitlər	23,039	3,410

31 dekabr 2020-ci il tarixinə kredit təşkilatlarına ödəniləcək vəsaitlər repo müqavilələri üzrə yaranmış 19,621 min AZN məbləğində öhdəliklərdən ibarətdir. Repo müqavilələri üçün borc qiymətli kağızlar girov qoyulmuşdur və müvafiq repo müqaviləsinin müddətində qiymətli kağızlar Bank tərəfindən satıla və ya təkrar girov qoyula bilməz (Qeyd 10).

19. Sair borclar

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020	2019
<i>Amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən sair borclar</i>		
Azərbaycan Respublikası İpoteka və Kredit Zəmanət Fondundan cəlb edilmiş borclar	26,786	23,463
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankından cəlb edilmiş müddətli borclar	4,020	2,735
Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyindən cəlb edilmiş borclar	3,573	2,355
Cəmi amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən sair borclar	34,379	28,553
Cəmi sair borclar	34,379	28,553

2020-ci ilin aprel (2019: noyabr) ayında Bank Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 28 fevral tarixli Fərmanına uyğun olaraq, Mərkəzi Bankdan 5 il müddətinə illik 0.1% faiz dərəcəsi ilə 1,243 AZN (2019: 3,525 min AZN) məbləğində borc vəsaitinin sonuncu tranşını cəlb etmişdir. Dövlətdən bazar faiz dərəcəsindən aşağı faizlə cəlb edilmiş borclar BMHS 9-a uyğun olaraq tanınır və qiymətləndirilir. Bazar faiz dərəcəsindən aşağı faizlə cəlb edilmiş borclar üzrə gəlir BMHS 9-a əsasən müəyyən edilmiş kreditin balans dəyəri ilə BMS 20-yə uyğun olaraq belə kreditlərdən əldə olunan gəlir arasında fərq kimi tanınır.

236 min AZN (2019: 790 min AZN) məbləğində fərq BMS 20-yə uyğun olaraq sair öhdəliklərdə təxire salınmış gəlir kimi tanınır (Qeyd 16).

31 dekabr 2020-ci il tarixinə Bank Azərbaycan Respublikası İpoteka və Kredit Zəmanəti Fondundan və Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyindən müvafiq olaraq 26,786 min AZN və 3,573 min AZN məbləğində borc vəsaiti cəlb etmişdir (2019: 23,463 min AZN və 2,355 min AZN). Bu borc vəsaitləri üzrə illik faiz dərəcəsi müvafiq olaraq 1-4% və 2-3.6% (2019: illik 1-4% və 2-3.6%) təşkil edir, ödəmə müddəti isə 2050-ci ilin sentyabr və 2025-ci ilin oktyabr (2019: sentyabr 2049 və yanvar 2025) aylarında başa çatır.

Sair borcların ədalətli dəyəri haqqında məlumat üçün Qeyd 30-a baxın. Sair borcların faiz dərəcəsi üzrə təhlili Qeyd 29-da göstərilir.

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

20. Vergilər

Mənfəət vergisi xərci aşağıdakılardan ibarətdir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020	2019
Cari vergi xərci	(2,106)	(1,979)
Təxirə salınmış vergi gəliri		
– müvəqqəti fərqlərin yaranması və ləğv edilməsi	1,042	381
Çıxılşın: sair məcmu gəlirlərdə tanınmış təxirə salınmış vergi	43	19
Mənfəət vergisi xərci	(1,021)	(1,579)

İl ərzində sair məcmu gəlirlərə aid edilmiş maddələrlə bağlı təxirə salınmış vergi aşağıda təqdim edilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020	2019
Nəqliyyat vasitələrinin yenidən qiymətləndirilməsi	43	19
Sair məcmu gəlirlərə aid edilmiş mənfəət vergisi	43	19

Azərbaycanda hüquqi şəxslər fərdi qaydada mənfəət vergisi bəyannamələrini təqdim etməlidirlər. 2020 və 2019-cu illər üzrə mənfəət vergisi dərəcəsi 20%-dir. Effektiv mənfəət vergisi dərəcəsi yerli qanunvericiliyə uyğun mənfəət vergisi dərəcəsi fərqlənir.

Aşağıdakı cədvəldə yerli qanunvericilik əsasında mənfəət vergisi xərci faktiki xərclərlə üzləşdirilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020	2019
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəlki (zərər)/ mənfəət	(1,531)	21,093
Yerli qanunvericiliyə uyğun mənfəət vergisi dərəcəsi	20%	20%
Yerli qanunvericiliyə uyğun dərəcə ilə hesablanmalı olan mənfəət vergisi gəliri/(xərci)	306	(4,219)
Gəlirdən çıxılmayan xərclərin vergi effekti	(1,327)	(901)
Keçmiş illərin tanınmamış vergi zərərinin istifadəsi	-	3,541
Mənfəət vergisi xərci	(1,021)	(1,579)

Bank əvvəlki illərdə maliyyə hesabatlarında tanınmamış 17,888 min AZN məbləğində keçmiş illərin vergi zərərinin 17,705 min AZN-lik hissəsini 2019-cu il ərzində istifadə etmişdir. Qalan məbləğin istifadə müddəti 31 dekabr 2023-cü ilin sonunda başa çatır.

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

20. Vergilər (davamı)

31 dekabr tarixinə təxirə salınmış vergi aktiv və öhdəlikləri və onların müvafiq illərdə hərəkəti aşağıdakı kimi olmuşdur:

	Müvəqqəti fərqlərin yaranması və ləğv edilməsi				Müvəqqəti fərqlərin yaranması və ləğv edilməsi			
	31 dekabr 2018	Bölüşdürülməmiş mənfəətdə (BMHS 9-un tətbiqi)	Mənfəət və zərərde	Sair məcmu gəlirdə	31 dekabr 2019	Mənfəət və zərərde	Sair məcmu gəlirdə	31 dekabr 2020
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>								
Vergi bazasını azaldan müvəqqəti fərqlərin vergi effekti								
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	412	-	(439)	-	(27)	13	-	(14)
İnvestisiya qiymətli kağızları	-	-	43	-	43	-	-	43
Sair aktivlər	721	112	(627)	-	206	(86)	-	120
Əmlak və avadanlıqlar	840	-	624	(19)	1,445	(434)	(43)	968
Qeyri-maddi aktivlər	58	-	57	-	115	41	-	156
İcarə öhdəlikləri	-	968	14	-	982	(10)	-	972
Keçmiş illərin vergi zərəri	1,760	-	(1,760)	-	-	-	-	-
Təxirə salınmış vergi aktivləri/(öhdəlikləri)	3,791	1,080	(2,088)	(19)	2,764	(476)	(43)	2,245
Vergi bazasını artıran müvəqqəti fərqlərin vergi effekti								
Sair öhdəliklər	264	-	(881)	-	(617)	815	-	198
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	(4,055)	-	3,410	-	(645)	639	-	(6)
İstifadə hüquqlu aktivlər	-	(1,080)	(41)	-	(1,121)	107	-	(1,014)
Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	(3,791)	(1,080)	2,488	-	(2,383)	1561	-	(822)
Təxirə salınmış xalis vergi öhdəlikləri	-	-	400	(19)	381	1,085	(43)	1,423

21. Nizamnamə kapitalı

<i>Səhmlərin sayı istisna olmaqla, Azərbaycan manatı ilə</i>	Dövrüyyədə olan səhmlər	Adi səhmlər	Xəzinə səhmləri	Cəmi
31 dekabr 2018-ci il tarixinə	372,282	137,257	-	137,257
Alınmış xəzinə səhmləri	(67,026)	-	(24,712)	(24,712)
31 dekabr 2019-cu il tarixinə	305,256	137,257	(24,712)	112,545
31 dekabr 2020-ci il tarixinə	305,256	137,257	(24,712)	112,545

Səhmdarların 13 oktyabr 2015-ci il tarixində keçirilmiş ümumi yığıncağında qəbul edilmiş qərara uyğun olaraq, bölüşdürülməmiş mənfəətin kapitalla yönəldilməsi nəticəsində təsdiqlənmiş nizamnamə kapitalı 122,444 min AZN-dən 137,257 min AZN-dək 14,813 min AZN artırılmışdır. Bunun nəticəsində bir səhmin dəyəri 328.90 AZN-dən 368.69 AZN-dək artmışdır. 2019-cu il ərzində Bank iki səhmdarından 67,026 ədəd səhmi geri satın almışdır. Bu əməliyyat nəticəsində nizamnamə kapitalı 24,712 min AZN azalmışdır. 31 dekabr 2020-ci il tarixinə buraxılmış və tam ödənilmiş adi səhmlərin sayı 305,256 ədəd (2019: 305,256 ədəd) olmuşdur. Geri satın alınmış səhmlərin hesabat tarixindən sonrakı dövrdə ləğv edilməsi haqqında məlumat Qeyd 33-də açıqlanır.

Səhmdarlar Bankın nizamnamə kapitalına qoyuluşlarını AZN ilə etmiş və dividend və hər hansı kapital ödənişlərini AZN ilə almaq hüququna malikdirlər.

21. Nizamnamə kapitalı (davamı)

Əmlak və avadanlıqlar üzrə yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı

Əmlak və avadanlıqların yenidən qiymətləndirilməsi üzrə ehtiyat nəqliyyat vasitələrinin ədalətli dəyərindəki artımları və əvvəlki dövrdə kapitalda qeydə alınmış eyni aktivdəki artımla bağlı azalmanı uçota almaq üçün istifadə edilir.

22. Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər

Hüquqi məsələlər. Adi fəaliyyəti zamanı Bank məhkəmə iddiaları və şikayətləri ilə üzlaşır. Rəhbərlik hesab edir ki, belə iddia və ya şikayətlərdən irəli gələn öhdəlik (əgər olarsa) Bankın maliyyə vəziyyəti və ya gələcək əməliyyat nəticələrinə mühüm mənfi təsir göstərməyəcəkdir.

Vergilər. Azərbaycanın vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruz qalır. Bundan əlavə, Bankın əməliyyatları və fəaliyyətinə tətbiq edilən vergi qanunvericiliyinin vergi orqanları tərəfindən şərh edilməsi rəhbərliyin şərh ilə üst-üstə düşməyə bilər. Azərbaycanda son zamanlar baş vermiş hadisələr göstərir ki, vergi orqanları qanunvericiliyin şərh edilməsi və vergi hesablamalarının yoxlanılmasında daha sərt mövqe tuta bilərlər. Nəticədə, vergi orqanları əməliyyat və fəaliyyət növləri ilə bağlı əvvəl irəli sürmədikləri iddiaları irəli sürə bilərlər. Nəticə etibarlı ilə əlavə iri vergi, cərimə və faiz hesablanı bilər. Vergi yoxlamaları həmin yoxlamaların keçirildiyi il də daxil olmaqla vergi ödəyicisinin son üç təqvim ilindən çox olmayan fəaliyyətini əhatə edə bilər.

Rəhbərlik hesab edir ki, 31 dekabr 2020-ci il tarixinə onun tərəfindən müvafiq qanunvericiliyin şərhini düzgündür və vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi ilə bağlı Bankın mövqələri dəyişilməyəcəkdir.

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının prudensial normativlərinə riayət edilməsi

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı banklardan yerli standartlara uyğun olan maliyyə hesabatları əsasında hesablanmış müəyyən normativlərə riayət etməyi tələb edir. Rəhbərlik hesab edir ki, Bank 31 dekabr 2020-ci il tarixinə prudensial normativləri yerinə yetirmişdir (Qeyd 4).

Kreditlərlə bağlı öhdəliklər. Bu alətlərin əsas məqsədi lazım olduqda müştəriləri vəsaitlərə təmin etməkdir. Zəmanətlər və rezervli akkreditivlər müştəri üçüncü tərəflər qarşısında öhdəliklərini yerinə yetirə bilmədikdə Bankın ödənişlər edəcəyi ilə bağlı geri çağırılmayan öhdəlikləri əks etdirir və kreditlər ilə eyni risk səviyyəsi daşıyır. Sənədlə akkreditivlər və kommersiya akkreditivləri, Banka müəyyən edilmiş məbləğə qədər və xüsusi şərtlərlə tələb təqdim etmək hüququnu üçüncü tərəfə verən, Bankın müştəri adından üzərinə götürdüyü yazılı öhdəlik olaraq, aid olduqları malların çatdırılması və ya pul depozitləri ilə təmin edilir və beləliklə də birbaşa borcla müqayisədə daha aşağı riskə məruz qoyur.

Kreditlərin təqdim edilməsi üzrə öhdəliklərə kreditlər, zəmanətlər və ya akkreditivlər formasında kreditlərin verilməsi üçün rəhbərlik tərəfindən təsdiqlənməmiş məbləğlərin istifadə edilməyən hissəsi daxildir. Kreditlərin verilməsi üzrə öhdəliklər ilə əlaqədar Bank istifadə edilməmiş məbləğlərin istifadə edilməli olduğu halda, potensial olaraq istifadə edilməmiş öhdəliklərin ümumi məbləğinə bərabər məbləğdə zərərin yaranması riskinə məruz qalır. Lakin, kreditlərin verilməsi üzrə öhdəliklərin böyük hissəsi müştərilərin ödəmə qabiliyyəti ilə bağlı müəyyən tələblərə əməl etməsindən asılı olduğuna görə, ehtimal edilən zərərlərin məbləği istifadə edilməmiş öhdəliklərin ümumi məbləğindən azdır.

Adətən uzunmüddətli öhdəliklər qısamüddətli öhdəliklər ilə müqayisədə daha yüksək kredit riskinə malik olduğu üçün Bank kreditlərlə bağlı öhdəliklərin ödəmə müddətinə qədər qalan müddətə nəzarət edir.

Kreditlərlə bağlı öhdəliklər aşağıdakı kimi olmuşdur:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020	2019
Kreditlərlə bağlı öhdəliklər		
Buraxılmış zəmanətlər	9,253	9,801
İstifadə olunmamış kredit xətləri üzrə öhdəliklər	19,479	19,479
Cəmi	28,732	29,280
Çıxılsın: kreditlərlə bağlı öhdəliklər üzrə ehtiyatlar (Qeyd 15)	(351)	(275)
Ehtiyat çıxılmaqla, cəmi kreditlərlə bağlı öhdəliklər	28,381	29,005

Sığorta. Bank hazırda səhvlərdən və ya təhriflərdən irəli gələn öhdəliklərlə əlaqədar sığorta təminatı almamışdır. Hazırda məsuliyyətin sığortalınması Azərbaycanda geniş yayılmayıb.

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

23. Faiz gəlir və xərcləri

Faiz gəlir və xərcləri aşağıdakılardan ibarətdir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020	2019
Effektiv faiz metodundan istifadə etməklə hesablanmış faiz gəliri		
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	36,621	33,626
Amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən investisiya qiymətli kağızlar	2,196	1,646
Kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər	306	815
Banklara verilmiş kreditlər	79	93
FVOCI kateqoriyasına aid edilən investisiya qiymətli kağızlar	-	22
Cəmi faiz gəlirləri	39,202	36,202
Faiz xərcləri		
Müştərilərə ödəniləcək vəsaitlər	(5,626)	(9,152)
Sair borclar	(1,212)	(779)
Kredit təşkilatlarına ödəniləcək vəsaitlər	(918)	(715)
Cəmi faiz xərcləri	(7,756)	(10,646)
Sair oxşar xərclər		
İcarə öhdəlikləri	(530)	(585)
Cəmi sair oxşar xərclər	(530)	(585)
Cəmi faiz və sair oxşar xərclər	(8,286)	(11,231)
Xalis faiz marjası	30,916	24,971

24. Xalis haqq və komissiya gəlirləri

Xalis haqq və komissiya gəlirləri aşağıdakılardan ibarətdir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020	2019
Haqq və komissiya gəlirləri		
Plastik kart əməliyyatları	4,642	5,300
Hesablaşma əməliyyatları	3,225	3,811
Kassa əməliyyatları	1,126	1,404
Zəmanətlər və akkreditivlər	273	352
Digər	7	1
Cəmi haqq və komissiya gəlirləri	9,273	10,868
Haqq və komissiya xərcləri		
Plastik kart əməliyyatları	(4,765)	(5,327)
Hesablaşma əməliyyatları	(479)	(512)
Kassa əməliyyatları	(1)	(8)
Digər	(99)	(146)
Cəmi haqq və komissiya xərcləri	(5,344)	(5,993)
Xalis haqq və komissiya gəlirləri	3,929	4,875

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

25. Sair gəlirlər

Sair gəlirlər aşağıdakılardan ibarətdir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020	2019
Dövlət subsidiyası	279	789
Əmlak və avadanlıqların satışından gəlir	-	97
Subicərə gəlirləri	48	35
Digər	82	43
Cəmi sair gəlirlər	409	964

26. Ümumi, inzibati və işçi heyəti ilə bağlı xərclər

İşçi heyəti ilə bağlı xərclər aşağıdakılardan ibarətdir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020	2019
Əmək haqqı və mükafatlar	(12,346)	(14,363)
Sosial sığorta xərcləri	(2,257)	(2,499)
Sair	(298)	(377)
İşçi heyəti ilə bağlı xərclər	(14,901)	(17,239)

Ümumi və inzibati xərclər aşağıdakılardan ibarətdir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020	2019
Köhnəlmə və amortizasiya xərcləri	(4,737)	(4,254)
Əmlak və avadanlıqların dəyərsizləşməsi xərcləri	(3,320)	(157)
Proqram təminatı xərcləri	(1,798)	(1,753)
Mühafizə xidməti ilə bağlı xərclər	(807)	(773)
Binadan istifadə və icarə xərcləri	(701)	(878)
Əmanətlərin sığortalanması haqları	(674)	(715)
Təmir və texniki xidmət xərcləri	(605)	(655)
Sair xərclər	(601)	(492)
Mətbəə və ofis xərcləri	(583)	(706)
Rabitə xərcləri	(555)	(594)
Marketinq və reklam xərcləri	(553)	(938)
Əməliyyat vergisi üzrə xərclər	(257)	(255)
Hüquq və konsaltinq xərcləri	(223)	(481)
Nəqliyyat vasitələrinin istismanı xərcləri	(142)	(163)
Ezamiyyə və əlaqəli xərclər	(136)	(252)
Kommunal xərclər	(126)	(142)
Üzvlük haqları	(91)	(332)
Hərrac ilə bağlı xərclər	(52)	(14)
Əmlak və avadanlıqların silinməsi üzrə xərclər	(23)	(242)
Ümumi və inzibati xərclər	(15,984)	(13,796)

27. Səhm üzrə (zərər)/qazanc

Səhm üzrə əsas (zərər)/qazanc pay səhmləri istisna olmaqla, Bankın səhmdarlarının payına düşən mənfəəti və ya zərəri il ərzində dövriyyədə olan adi səhmlərin orta sayına bölməklə hesablanır.

Bank potensial olaraq səhm üzrə qazancın azaldılması effektinə malik olan adi səhmlərə sahib deyil. Buna görə, səhm üzrə azaldılmış qazanc səhm üzrə əsas qazanca bərabərdir. Səhm üzrə qazanc aşağıdakı kimi hesablanır:

<i>Səhmlərin sayı istisna olmaqla, Azərbaycan manatı ilə</i>	2020	2019
İl üzrə adi səhmlərin səhmdarlarının payına düşən (zərər)/mənfəət	(2,552)	19,514
Dövriyyədə olan adi səhmlərin orta çəkili sayı (min ədədlə)	305	345
Adi səhm üzrə əsas və azaldılmış (zərər)/qazanc (bir səhm üçün AZN ilə)	(8)	57

28. Səqmentlər üzrə təhlil

Səqment məlumatları maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinə, onun həyata keçirdiyi biznes fəaliyyətinin xüsusiyyəti və maliyyə təsirini, həmçinin fəaliyyət göstərdiyi iqtisadi mühiti qiymətləndirmə imkanı verir. Bank səqment məlumatlarını "idarəetmə yanaşmasına" uyğun olaraq hazırlayır. Bu yanaşma fəaliyyətlə bağlı qərar qəbul edən səlahiyyətli şəxs tərəfindən müntəzəm olaraq nəzərdən keçirilən təşkilatın komponentləri haqqında daxili hesabatlar əsasında səqmentlərin təqdim edilməsini tələb edir. Bu, biznes səqmentlər üzrə maliyyə nəticələrinin qiymətləndirilməsi və resursların səqmentlərə bölüşdürülməsi üçün əsas olan təşkilati struktura uyğundur. Bu məsələ BMHS 8 "Əməliyyat səqmentləri" və səqment hesabatları formasında xüsusi açıqlamalar tələb edən digər standartlar ilə tənzimlənir.

Resursların bölüşdürülməsi və səqment üzrə fəaliyyət nəticələrinin qiymətləndirilməsi məqsədilə fəaliyyətlə bağlı qərar qəbul edən səlahiyyətli şəxsə təqdim edilən məlumatlar göstərilmiş xidmət növlərinə yönəldilir. İdarəetmə məqsədləri üçün Bankın fəaliyyəti üç əməliyyat səqmenti üzərində qurulur:

- Korporativ bankçılıq – müəssisələrin hesablaşma və cari hesabları üzrə xidmətlərin göstərilməsi, depozitlərin qəbul edilməsi, overdraft şəklində kredit vəsaitlərinin təqdim edilməsi, kreditlərin və digər maliyyələşdirmə vəsaitlərinin təqdim edilməsi, xarici valyuta və törəmə maliyyə alətləri üzrə əməliyyatların həyata keçirilməsi.
- Fərdi bankçılıq – fiziki şəxslərə bank xidmətlərinin göstərilməsi, fiziki şəxslər üçün cari hesabların açılması, əmanətlərin qəbulu, depozitlərin cəlb edilməsi, pərakəndə investisiya vasitələrinin təqdim edilməsi, kredit və debet kartların açılması, istehlak və ipoteka kreditlərinin verilməsi.
- Xəzinədarlıq – banklararası kreditlərin və borcların verilməsi, qiymətli kağızların ticarəti, valyuta xidmətləri və digər xəzinə funksiyaları.

Rəhbərlik resursların bölüşdürülməsi və fəaliyyət nəticələrinin qiymətləndirilməsi haqqında qərarların qəbul edilməsi məqsədilə biznes bölmələrinin nəticələrini ayrıca olaraq izləyir. Səqmentin nəticələri əməliyyat mənfəəti və ya zərərinə əsasən qiymətləndirilir. Mənfəət vergisi də səqment əsasında idarə olunur və əməliyyat səqmentlərinə ayrılır. Əməliyyat səqmentləri arasında transfer qiymətləri üçüncü tərəflərlə əməliyyatlarla oxşar qaydada, müstəqil tərəflər arasında əməliyyatlar kimi həyata keçirilir.

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

28. Seqmentlər üzrə təhlil (davamı)

31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il üzrə əməliyyat seqmentlərinə dair gəlir və mənfəət göstəriciləri aşağıda təqdim edilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Qeyd	Fərdi bankçılıq	Korporativ bankçılıq	Xəzinə	Bölüşdürülməmiş	Cəmi
Faiz gəlirləri	23	22,765	13,935	2,502	-	39,202
Faiz xərcləri	23	(4,621)	(2,658)	(477)	-	(7,756)
Sair oxşar xərclər	23	(236)	(180)	(26)	(88)	(530)
Xalis faiz gəlirləri		17,908	11,097	1,999	(88)	30,916
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	9	(5,015)	(3,491)	21	-	(8,485)
Kredit zərərləri üzrə ehtiyatdan sonra xalis faiz gəlirləri		12,893	7,606	2,020	(88)	22,431
Haqq və komissiya gəlirləri	24	7,444	1,829	-	-	9,273
Xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə zərər çıxılmaqla gəlir		12	-	2,747	-	2,759
Xarici valyuta mövqeyinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə xalis gəlir		-	-	(48)	-	(48)
Sair gəlirlər	25	337	45	5	22	409
Qeyri-faiz gəlirləri		7,793	1,874	2,704	22	12,393
Haqq və komissiya xərcləri	24	(4,765)	(479)	(54)	(46)	(5,344)
Ümumi, inzibati və işçi heyəti ilə bağlı xərclər	26	(13,481)	(10,697)	(1,163)	(5,544)	(30,885)
Digər dəyərsizləşmə və ehtiyatlar	15	(126)	11	(2)	(9)	(126)
Qeyri-faiz xərcləri		(18,372)	(11,165)	(1,219)	(5,599)	(36,355)
Vergidən əvvəlki (zərər)/mənfəət		2,314	(1,685)	3,505	(5,665)	(1,531)
Mənfəət vergisi (xərci)/gəliri	20	1,543	(1,124)	2,337	(3,777)	(1,021)
İL ÜZRƏ (ZƏRƏR)/MƏNFƏƏT		4,052	(2,974)	5,812	(9,442)	(2,552)

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

28. Seqmentlər üzrə təhlil (davamı)

31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan il üzrə əməliyyat seqmentlərinə dair gəlir və mənfəət göstəriciləri aşağıda təqdim edilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Qeyd	Fərdi bankçılıq	Korporativ bankçılıq	Xəzine	Bölüşdürülməmiş	Cəmi
Faiz gəlirləri	23	17,227	16,495	2,480	-	36,202
Faiz xərcləri	23	(5,066)	(4,851)	(729)	-	(10,646)
Sair oxşar xərclər	23	(310)	(197)	(13)	(65)	(585)
Xalis faiz gəlirləri		11,851	11,447	1,738	(65)	24,971
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	9	946	18,044	(214)	-	18,776
Kredit zərərləri üzrə ehtiyatdan sonra xalis faiz gəlirləri		12,797	29,491	1,524	(65)	43,747
Haqq və komissiya gəlirləri	24	8,222	2,646	-	-	10,868
Xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə zərər çıxılmaqla gəlir		30	-	3,176	-	3,206
Xarici valyuta mövqeyinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə xalis gəlir		-	-	(7)	-	(7)
Sair gəlirlər	25	891	57	3	13	964
Qeyri-faiz gəlirləri		9,143	2,703	3,172	13	15,031
Haqq və komissiya xərcləri	24	(5,361)	(479)	(153)	-	(5,993)
Ümumi, inzibati və işçi heyəti ilə bağlı xərclər	26	(16,805)	(10,346)	(660)	(3,224)	(31,035)
Digər dəyərsizləşmə və ehtiyatlar	15	(31)	(626)	-	-	(657)
Qeyri-faiz xərcləri		(22,197)	(11,451)	(813)	(3,224)	(37,685)
Vergidən əvvəlki mənfəət/(zərər)		(257)	20,743	3,883	(3,276)	21,093
Mənfəət vergisi (xərci)/gəliri	20	19	(1,552)	(291)	245	(1,579)
İL ÜZRƏ MƏNFƏƏT/(ZƏRƏR)		(238)	19,191	3,592	(3,031)	19,514

29. Risklərin idarə edilməsi

Giriş

Öz fəaliyyəti gedişində Bank müxtəlif risklərə məruz qalır və bunları daimi müəyyən etmə, ölçmə və müşahidə etmə prosesləri, kredit limitlərinin müəyyən edilməsi və digər daxili nəzarət tədbirləri vasitəsilə idarə edir. Risklərin idarə edilməsi Bankın möhkəmliyi və mənfəətliliyi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bankın hər bir əməkdaşı öz vəzifələri daxilində risklərə görə məsuliyyət daşıyır. Bank kredit riski, likvidlik riski, bazar riski və əməliyyat risklərinə məruz qalır.

Müstəqil riskə nəzarət prosesinə mühitdə, texnologiyada və sənayedə dəyişikliklər kimi biznes riskləri daxil deyildir. Onlar Bankın strateji planlaşdırma prosesi vasitəsilə nəzarət altında saxlanılır.

Risklərin idarə olunması strukturu

İdarə Heyəti risklərin müəyyən edilməsi və nəzarət edilməsinə görə ümumi məsuliyyət daşıyır, lakin risklərin idarə olunması və izlənməsi üçün məsuliyyəti ayrıca orqanlar daşıyır.

İdarə Heyəti

İdarə Heyəti risklərin idarə olunmasında ümumi yanaşma, risk strategiyaları və prinsiplərinin təsdiq edilməsi üçün məsuliyyətlidir.

Rəhbərlik

İdarə Heyəti Bankda ümumi risk prosesinə nəzarət etmək üçün məsuliyyət daşıyır.

29. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Aktiv və Passivlərin İdarə Edilməsi ("APİK") Komitəsi

APİK Bankın maliyyə idarəçiliyinin bütün aspektləri ilə bağlı strategiya və alətlərin işlənilib hazırlanması və tətbiqi üçün məsuliyyət daşıyır.

Risk Komitəsi

Risk Komitəsi risk strategiyasının işlənilib hazırlanması və risk prinsipləri, konsepsiyası, siyasəti və limitlərinin tətbiqi üçün ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental audit məsələləri üçün məsuliyyətlidir və müvafiq risk qərarlarını idarə və nəzarət edir.

Risklərin idarə olunması

Risklərin idarə olunması departamenti müstəqil nəzarət prosesini təmin etmək məqsədilə risklə bağlı prosedurların tətbiqi və dəstəklənməsi üçün məsuliyyət daşıyır.

Bankın xəzinədarlığı

Bankın xəzinədarlığı Bank aktivlərinin və öhdəliklərinin idarə olunması, eləcə də ümumi maliyyə strukturu üçün məsuliyyət daşıyır. Bundan əlavə, xəzinədarlıq Bankın maliyyələşdirmə və likvidlik riskləri üçün məsuliyyət daşıyır.

Daxili Audit

Daxili audit funksiyası hər il Bankda risklərin idarə olunması proseslərinin audit yoxlamasını apararaq, həm prosedurların münasibliyini, həm də Bankın prosedurlara riayət etməsini yoxlayır. Daxili Audit bütün qiymətləndirmələrin nəticələrini rəhbərliklə müzakirə edir və nəticə və tövsiyələr haqqında Audit Komitəsinə hesabat verir.

Risklərin ölçülməsi və hesabat sistemləri

Bankın riskləri həm adi şəraitdə yaranması ehtimal edilən zərəri, həm də statistik modellər əsasında maksimal faktiki zərərlərin qiymətləndirilməsi olan gözlənilməyən zərərləri əks etdirən metoddan istifadə etməklə ölçülür. Modellar keçmiş təcrübədən əldə edilmiş və iqtisadi şəraitləri nəzərə almaqla düzəlişlər edilmiş ehtimallardan istifadə edir. Bundan əlavə, Bank baş verməsi ehtimal edilməyən fəvqəladə hadisələr baş verdiyi təqdirdə daha pis hadisələrin ssenari modellərini hazırlayır.

Risklərin monitorinqi və nəzarət edilməsi ilk öncə Bankın müəyyən etdiyi limitlərə əsaslanır. Belə limitlər Bankın biznes strategiyasını və bazar mühitini, eləcə də Bankın qəbul etmək istədiyi risk səviyyəsini əks etdirir və bu zaman əsas diqqət ayrı-ayrı sahələrə yetirilir. Bundan əlavə, Bank bütün risk və əməliyyat növləri üzrə məcmu risk həcmi ilə bağlı olaraq ümumi risk daşımaq qabiliyyətinə nəzarət edir və ölçür. Bütün fəaliyyət növləri üzrə əldə edilmiş məlumat risklərin təhlil və nəzarət edilməsi və tez aşkar olunması məqsədilə yoxlanılır və işlənir. Müntəzəm olaraq fəaliyyət sahəsi və müştəri riskləri kəsiyində risklər haqqında məlumat təqdim edilir.

Həddindən artıq risk konsentrasiyası

Bu tip risklərin yaranma səbəbləri, biznes tərəfdaşlarının eyni və ya oxşar iş fəaliyyəti ilə məşğul olmasından, iş növünün eyni coğrafi regionda yer almasından, eyni iqtisadi xüsusiyyətlərə malik olan, iqtisadi və siyasi şərtlərdən asılı olan və bu səbəbdən müqavilələrdə göstərilmiş şərtlərin pozulma ehtimalını artıran risklər nəzərdə tutulur. Bankın artan fəaliyyətinin xüsusi coğrafi yerlərdə və fəaliyyət sahələrində konsentrasiyası nisbi həssaslığın yaranmasına səbəb ola bilər.

Həddindən artıq risk konsentrasiyasının təsiri altına düşməmək üçün, Bank daxili prosedurlarında müxtəlif xüsusiyyətlərə malik olan portfəllərin idarə edilməsi qaydaları ilə təmin olunur. Müəyyən edilmiş risk konsentrasiyası müvafiq qaydada nəzarət və idarə olunur.

Kredit riski

Kredit riski – Bankın sifarişçiləri, müştəriləri və ya biznes tərəfdaşları müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirmədikləri üçün Bankın zərər çəkməsi riskidir. Bank kredit riskini ayrı-ayrı biznes tərəfdaşları və coğrafi və sənaye konsentrasiyaları üzrə Bankın qəbul etməyə hazır olduğu riskin həcmi üzrə limitləri müəyyən etməklə və həmin limitlərə riayət edilməni monitorinq etməklə idarə edir və nəzarət altında saxlayır.

Bank kredit keyfiyyətinin yoxlanılması prosesini təsis etmişdir ki, girovun müntəzəm qaydada yenidən baxılması da daxil olmaqla biznes tərəfdaşlarının krediti ödəmək qabiliyyətlərində mümkün dəyişikliklərin tez müəyyən edilməsi təmin edilsin. Biznes tərəfdaşları üzrə limitlər hər bir biznes tərəfdaşına risk reytingi verən kredit riskinin təsnifləşdirilməsi sistemindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Kredit keyfiyyətinin müntəzəm qaydada yenidən baxılması prosesi Banka məruz qaldığı risklər nəticəsində potensial zərəri qiymətləndirmək və lazımı tədbirləri görmək imkanını yaradır. Kredit risklərini azaltmaq məqsədilə Bank fəal şəkildə girovdan istifadə edir.

29. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kreditlərlə bağlı öhdəliklər riski. Bankın müştərilərə verdiyi zəmanətlər əsasında Bank tərəfindən onların adından ödənişlər aparmaq zərurəti yaranı bilər. Müştərilər bu ödənişləri Banka akkreditivin şərtləri əsasında qaytarırlar. Onlar Bankı kredit risklərinə oxşar risklərə məruz qoyur, bunlar da eyni nəzarət prosesləri və qaydaları ilə azaldılır. Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın komponentləri üçün kredit riskinin maksimal həcmi daha yaxşı onların balans dəyərləri ilə əks etdirilir.

Maliyyə alətləri ədalətli dəyərle qeydə alınanda yuxarıda göstərilən məbləğlər dəyərin dəyişməsi nəticəsində gələcəkdə yaranı bilən maksimal riskin həcmi deyil, cari kredit riskinin həcmi əks etdirir. Maliyyə alətlərinin hər bir sinfi üzrə kredit riskinin maksimal həcmi haqqında daha ətraflı məlumat xüsusi qeydlərdə açıqlanır.

GKZ-nin qiymətləndirilməsi. GKZ gələcək pul axınlarındakı azalmaların ehtimal ilə ölçülmüş cari dəyərinin qiymətləndirilməsidir (yəni, müəyyən müddət ərzində çəki qismində müvafiq defolt riskləri istifadə olunmaqla kredit zərərlərinin orta çəkisidir). GKZ-nin qiymətləndirilməsi obyektivdir və gələcəkdə makroiqtisadi vəziyyətin inkişafı üzrə gözlənilən defolt riskinin uyğunlaşdırılması yolu ilə müəyyən edilir. GKZ-nin qiymətləndirilməsi Bank tərəfindən istifadə olunan dörd parametrlər əsasında həyata keçirilir: defolt ehtimalı ("PD"), defolta məruz qalan dəyər ("EAD"), defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğ ("LGD") və diskont dərəcəsi ("DR").

Maliyyə zəmanətləri və kreditlərin verilməsi ilə bağlı öhdəliklər üzrə ECI-in qiymətləndirilməsi balans riskləri üçün yuxarıda qeyd edilən eyni mərhələləri əks etdirir və EAD-nin hesablanması hissəsində fərqlənir. EAD kreditə konvertasiya əmsalı ("CCF") və gələcək əməliyyatlar ("E") üzrə müqavilə öhdəliyindən ibarətdir. Korporativ müştərilər üçün açılan, lakin istifadə edilməyən kredit xətləri, fiziki şəxslərə verilmiş kredit kartları və maliyyə zəmanətləri üçün CCF defolt zamanı borcların statistik təhlili əsasında müəyyən edilir. Overdraftlar üçün CCF kredit limitlərinin müştərilər tərəfindən istənilən zaman istifadə edilə bilməsinə görə 100% müəyyən edilir.

Defolt vəziyyəti və 3-cü Mərhələnin müəyyən edilməsi. Aşağıdakı meyarlardan bir və ya bir neçəsi baş verdikdə, Bank defolt vəziyyətinin yarandığını və aktivin 3-cü Mərhələyə aid olduğunu hesab edir.

- Kreditin ödənişi nəzərdə tutulan vaxtda müəyyən zaman anında 90 gündən artıq gecikdirildikdə.
- Kredit nəzərdə tutulan tarixədək 6 aydan az müddət ərzində restrukturizasiya edildikdə və 31-190 gün gecikdirildikdə.
- Loqistik modelə əsaslanan defolt ehtimalı əvvəlki hesabat dövrü ilə müqayisədə 1 standart kənarlaşma ilə artdıqda ($PD \cdot (1 - PD)$ -nin kvadrat kökü);
- Loqistik modelə əsaslanan defolt ehtimalı 50%-dən yuxarı olduqda;
- Kənar reyting Caa2-dən aşağı olduqda;
- Kənar reyting iki və ya artıq pillə endikdə;
- Müştərinin defolt vəziyyətinin pisləşməsi ilə bağlı rəhbərlik tərəfindən hər hansı digər məlumat təqdim edildikdə.

Gözlənilən kredit zərərləri maliyyə alətinin *bütöv müddəti* üzrə modeləşdirilir. *Bütöv müddət* borc alətlərinin bitmə tarixində qalan müddət ərzində gözlənilən hər hansı qabaqcadan ödənişlər nəzərə alınmaqla müəyyənəşdirilir. Kreditlərin verilməsi üzrə öhdəliklər və maliyyə zəmanəti müqavilələri üçün bu, Bankın kredit vermək üçün cari müqavilə öhdəliyinə malik olduğu müddət ərzində müqavilə ilə müəyyən edilmiş müddətdir. Müqavilədə nəzərdə tutulan ödəmə müddəti əsasında bütöv müddət üzrə potensial zərərlərin müəyyən edilməsi prinsipinə istisna olaraq fiziki şəxslərə verilmiş kredit kartları üzrə bütöv müddət üçün potensial zərərlər kredit kartları üzrə müqavilələrin gözlənilən müddəti və daxili statistikaya əsaslanan dövr ərzində müəyyən edilir və orta hesabla 3-5 il təşkil edir.

"Bütöv müddət üzrə GKZ" modelində maliyyə alətinin qalan müddəti ərzində bütün mümkün defolt hadisələrinin baş verməsi nəticəsində yaranan zərərlər qiymətləndirilir. *"12 aylıq GKZ"* modeli hesabat dövründən sonra 12 ay ərzində və ya bitmə tarixinə bir ildən az qalmış maliyyə alətinin qalan müddəti ərzində hesablanır və bitmə tarixində qalan müddət üzrə gözlənilən kredit zərərlərinin bir hissəsini təşkil edir.

GKZ-nin qiymətləndirilməsi üçün Bank üç yanaşma tətbiq edir: (i) fərdi qaydada qiymətləndirmə; (ii) portfel əsasında qiymətləndirmə: eyni kredit riski reytingləri və eyni kredit portfelini seqmentləri üçün GKZ-nin hesablanması prosesində eyni kredit riski parametrləri (məsələn, PD, LGD) tətbiq edilir; və (iii) xarici reytinglər əsasında qiymətləndirmə.

29. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Hazırkı maliyyə hesabatlarında tanınmış GKZ səviyyəsi ilkin tanınmadan sonra borcalanın kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişməsindən asılıdır. Bu yanaşma gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi üçün üç mərhələli modelə əsaslanır. 1-ci Mərhələ - ilkin tanınma zamanı dəyersizləşməmiş və həmin vaxtdan kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artmamış maliyyə aktivləri üzrə 12 aylıq GKZ əsasında dəyersizləşmə ehtiyatı tanınır. İlkin tanınma vaxtından etibarən kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artmış, lakin hələ dəyersizləşməmiş maliyyə aləti 2-ci Mərhələyə köçürülür və dəyersizləşmə ehtiyatı bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri əsasında tanınır. Maliyyə aləti dəyersizləşdikdə 3-cü Mərhələyə köçürülür və dəyersizləşmə ehtiyatı bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri əsasında tanınır. Aktivin 3-cü Mərhələyə köçürülməsi nəticəsində Bank faiz gəlirini ümumi balans dəyəri əsasında tanımağı dayandırır və faiz gəlirini hesablayarkən gözlənilən kredit zərərləri çıxılmaqla, balans dəyərinə aktivin effektiv faiz dərəcəsini tətbiq edir.

Kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması meyarı artıq yerinə yetirilmədikdə, maliyyə aləti 1-ci Mərhələyə geri köçürülür. Əgər maliyyə aktivini kredit riskinin əhəmiyyətli artması nəticəsində 2-ci Mərhələyə köçürülmüşdürsə, Bank həmin kredit riskinin aktuallığının saxlanması və ya dəyişməsindən əmin olmaq üçün ona nəzarət edir.

Defolt vəziyyətindən qayıtma defolt zamanı ona səbəb olmuş hadisələrin başa çatmasından asılıdır. Bu zaman iki ssenari müşahidə oluna bilər:

- 90 gündən artıq vaxtı keçmiş maliyyə aktivinin gecikmə müddəti 30 günə çatdıqda, bu artıq defolt hesab edilmir;
- digər defolt hadisələrinin təsir etdiyi vaxtı keçmiş maliyyə aktivləri ardıcıl olaraq 6 ay ərzində hər hansı defolt meyarına cavab vermədikdə, defolt statusundan çıxır;

Bu məntiq gecikmənin aradan qaldırılmasından sonrakı dövrdə maliyyə aktivinin defolt vəziyyətinə yenidən qayıtması ehtimalına əsasən aparılan təhlil nəticəsində müəyyən edilir.

Mərhələlərin müəyyən edilməsi. Hazırkı maliyyə hesabatlarında tanınmış GKZ səviyyəsi maliyyə aktivinin üç mərhələli model üzrə hansı mərhələyə təsnifləşdirilməsindən asılıdır. 1-ci Mərhələdə - ilkin tanınma zamanı dəyersizləşməmiş və həmin vaxtdan kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artmamış maliyyə aktivləri üzrə 12 aylıq GKZ əsasında dəyersizləşmə ehtiyatı tanınır. İlkin tanınma vaxtından etibarən kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artmış, lakin hələ dəyersizləşməmiş maliyyə aləti 2-ci Mərhələyə köçürülür və dəyersizləşmə ehtiyatı bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri əsasında tanınır. Maliyyə aləti dəyersizləşdikdə 3-cü Mərhələyə köçürülür və dəyersizləşmə ehtiyatı bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri əsasında tanınır. Aktivin 3-cü Mərhələyə köçürülməsi nəticəsində Bank faiz gəlirini ümumi balans dəyəri əsasında tanımağı dayandırır və faiz gəlirini hesablayarkən gözlənilən kredit zərərləri çıxılmaqla, balans dəyərinə aktivin nominal faiz dərəcəsini tətbiq edir.

Kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması. İlkin tanınma vaxtından etibarən kredit riskində əhəmiyyətli dərəcədə artma olub-olmamasının qiymətləndirilməsi bütün portfel üzrə aparılır (2-ci Mərhələ). 2-ci Mərhələni müəyyən etmək üçün istifadə edilən meyarların uyğunluğu Bankın Risklərin İdarə Edilməsi Departamenti tərəfindən müəmmadi olaraq nəzərdən keçirilir və təhlil edilir. Maliyyə aktivlərinin ödənişi 30 gündən artıq gecikdirildiyi halda, ilkin tanınma vaxtından kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması fərziyyəsi təkzib edilmir.

Aşağıdakı keyfiyyət, kəmiyyət və ya məhdudlaşdırıcı meyarlardan bir və ya bir neçəsi baş verdiyi təqdirdə, Bank maliyyə alətinin 2-ci Mərhələyə aid olduğunu hesab edir:

- ödəniş 31-90 gün gecikdirildikdə;
- restrukturizasiya edilmiş kreditlər üzrə ödəniş 11-30 gün gecikdirildikdə;
- Loqistik modelə əsaslanan defolt ehtimalı əvvəlki hesabat dövrü ilə müqayisədə yarım standart kənarlaşma ilə artdıqda ($PD \cdot (1 - PD)$ -ün kvadrat kökü);
- Loqistik modelə əsaslanan defolt ehtimalı 30%-dən yuxarı olduqda;
- Kənar reyting B3-dən aşağı olduqda;
- Kənar reyting bir pillə endikdə;
- Müştərinin maliyyə vəziyyətinin pisləşməsi ilə bağlı rəhbərlik tərəfindən hər hansı digər məlumat təqdim edildikdə.

Kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması meyarı artıq yerinə yetirilmədikdə, maliyyə aləti 1-ci Mərhələyə geri köçürülür. Maliyyə aktivini keyfiyyət göstəricisi əsasında 2-ci Mərhələyə köçürüldüyü halda, Bank həmin göstəricinin saxlanması və ya dəyişdirilməsindən əmin olmaq üçün ona nəzarət edir.

29. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Defolt ehtimalı (PD). PD müəyyən müddət ərzində defoltun baş vermə ehtimalının qiymətləndirilməsidir. Hər bir maliyyə aktivi üzrə hesablanmış bütöv müddət üçün PD əyrisi portfelin müddətindən, reytingindən və seqmentindən asılıdır. 12-aylıq defolt ehtimalı bütöv müddət üçün PD əyrisinin bir hissəsi kimi hesablanır. GKZ-nin hesablanması üçün iki növ defolt ehtimalından istifadə edilir: 12 aylıq və bütöv müddət üçün defolt ehtimalı. 12 aylıq defolt ehtimalının qiymətləndirilməsi əvvəlki dövrlər üzrə defolt haqqında mövcud olan ən son məlumatlara əsaslanır və zərurət yarandıqda, dəstəkləyici gələcək məlumatları da nəzərə alınır. Bütöv müddət üçün defolt ehtimalı maliyyə alətinin qalan müddəti ərzində defoltun baş vermə ehtimalının qiymətləndirilməsini əks etdirir və maliyyə alətinin bütün müddəti ərzində 12 aylıq defolt ehtimalının məbləğinə bərabərdir. Bütöv müddət üzrə defolt ehtimalının hesablanması üçün Bank seqmentdən və kreditin növündən asılı olaraq aşağıda göstərilən müxtəlif statistik yanaşmalardan istifadə edir:

Korporativ kreditlər üzrə defolt ehtimalı nəzərdə tutulan tarixin daxil olduğu il ərzində defolt olmuş müştərilərin nisbəti kimi qrup şəklində müəyyən edilir. Defolt miqyasıya müştəri bazasına görə müəyyən edilmişdir. Bank loqit modeli ilə transformasiya edilmiş defolt dərəcələrini defolt səviyyəsinin müddəti ərzində makroiqtisadi dəyişənlərin artım tempi üzərindən xətti reqressiya edir. Dəyişənlərin seçimi üçün BIC (Bayes Məlumat Meyarı) və əlavə olaraq BIC meyarı ilə birlikdə Lasso LARS reqressiyası istifadə edilir.

Ümumi məqsədli istehlak kreditləri üzrə defolt ehtimalı istehlakçı xüsusiyyətləri, davranış dəyişənləri və makroiqtisadi dəyişənlər kimi ilkin məlumatlardan istifadə etməklə loqistik regressiya metodu ilə modeləşdirilmişdir. Modeləşdirmə üçün yalnız 31 dekabr 2014-cü il tarixindən 30 sentyabr 2020-ci il tarixinə qədər olan rüblük dövrlər seçilmişdir. Həmin tarixlərə silinməmiş və qüvvədə olan kreditlər növbəti il ərzində defolta görə yoxlanılmışdır. Defolt hadisəsi onun baş verdiyi andan 3 ay sonra müşahidə edildiyinə görə 1 ilin defolt səviyyəsinə yoxlamaq üçün bu müddət 1 il 3 aya qədər uzadılmışdır. Model başa çatdırıldıqdan sonra onun əsasında (ancaq modeləşdirmə üçün seçilmiş nümunə deyil) tam nümunə üçün defolt ehtimalı hesablanmış və polinomial reqressiyadan istifadə edərək faktiki defolt dərəcələrinə qədər kalibrasiya edilmişdir.

İpoteka kreditləri üzrə defolt ehtimalı vintaj təhlili əsasında müəyyən edilir və bu zaman Bank müəyyən vaxt keçdikdən sonra müvafiq ay üzrə kreditlərin məcmu defolt dərəcəsinə hesablayır. İpoteka kreditləri üzrə defolt ehtimalı kreditin yarandığı tarixdən sonrakı müddət və makroiqtisadi dəyişənlər kimi ilkin məlumatlardan istifadə edərək xətti reqressiya üsulu ilə modeləşdirilir.

Mikro kreditlər üzrə defolt ehtimalı nəzərdə tutulan tarixin daxil olduğu il ərzində defolt olmuş kreditlərin nisbəti kimi qrup şəklində müəyyən edilir. Defolt miqyasıya kreditlərə görə müəyyən edilmişdir. 1-ci və 2-ci Mərhələlərə aid olan aktivlər modeləşdirmə məqsədləri üçün ayrılır. Bank loqit modeli ilə transformasiya edilmiş defolt dərəcələrini defolt səviyyəsinin müddəti ərzində makroiqtisadi dəyişənlərin artım tempi üzərindən xətti reqressiya edir. Dəyişənlərin seçimi üçün BIC (Bayes Məlumat Meyarı) və əlavə olaraq BIC meyarı ilə birlikdə Lasso LARS reqressiyası istifadə edilir.

Daxili reytinglər. PD modellərin hazırlanması məqsədilə hər bir maliyyə aktivi üzrə risk profilinin fərqləndirilməsi üçün sadələşdirilmiş davranış qiymətləndirmə modelləri hazırlanmış və təkmilləşdirilmişdir.

Kredit riskinin təsnifatı portfel riskləri üzrə daxili proseslərin qiymətləndirilməsi və idarə edilməsi üçün banklar tərəfindən geniş istifadə edilən vasitədir. Kredit riskinin təsnifatı ümumilikdə müəyyən zaman anında mövcud olan məlumata əsasən gələcəkdə baş verməsi ehtimal olunan hadisənin proqnozlaşdırılması üçün müəyyən edilmiş statistik metoddur. Bu, xüsusilə banklara kredit almaq üçün müraciət edən müştərinin (müraciətin qiymətləndirilməsi modeli) və ya portfeldə artıq mövcud olan müştərinin defolt ehtimalını qiymətləndirməyə imkan yaradır (davranış qiymətləndirmə modeli).

Keçmiş ödəmə davranışının gələcək üçün effektiv göstərici olması kredit riskinin təsnifatı modelinin işlənilməsi üçün əsas fərziyyə hesab edilir və beləliklə, həmin modellər keçmiş məlumatlara əsasən hazırlanmışdır. Xüsusilə, davranış modellərinin hazırlanması zamanı əvvəlki defolt vəziyyəti, kreditlərin əvvəlki istifadəsi, əvvəlki ödənişlər və ya ödənişlərin toplanmasına dair məlumatlardan istifadə edilir. Praktikada, kredit riskinin təsnifatı nəticələri əlaqəli atributlar və çəki əmsalları ilə birlikdə yüksək proqnozlu məlumatların xüsusiyyətlərini özündə əks etdirir. Ümumi reyting hər bir xüsusiyyət üzrə ümumi göstəricilərdən formalaşır.

Kredit riskinin təsnifatı göstəricilərinə əsaslanan reytinglər oxşar risk profilili maliyyə aktivlərini əks etdirir. Bu səbəbdən, defolt ehtimalları Bankın ümumi mənşəli riskləri (seqment və reytinglər üzrə) əsasında hesablanır.

Kənar reytinglər. Kontragentlərə kənar reytinglər S&P, Moody's və Fitch kimi müstəqil beynəlxalq reyting agentlikləri tərəfindən təyin edilir. Bu reytinglər ictimaiyyətə açıqdır. Həmin reytinglər və müvafiq PD intervalları aşağıdakı maliyyə alətlərinə tətbiq edilir: ARMB-dən alınacaq vəsaitlər, müxbir hesablar üzrə qalıqlar, o cümlədən overnəyət depozitlər və müddətli depozitlər, borc qiymətli kağızlara investisiyalar.

29. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Vahid şkala üzrə ödəmə qabiliyyəti dərəcələri	Kənar beynəlxalq reyting agentliklərinin müvafiq reytingləri (Moody's)	Müvafiq PD intervalı
Ən yüksək dərəcə	Reytingi Aaa dan Ba1 dek	0,01% - 0,5%
Yüksək dərəcə	Reytingi Ba2 den B1 dek	0,51% - 3%
Orta dərəcə	Reytingi B2, B3	3% - 10%
Xüsusi monitoring tələb edir	Reytingi Caa1+ den Ca- dek	10% - 99,9%
Defolt	Reytingi C	100%

Vahid şkala üzrə kredit riskinin hər bir səviyyəsi üçün müəyyən ödəmə qabiliyyəti dərəcələri təyin olunur:

- *Ən yüksək dərəcə* – aşağı kredit riski olan yüksək keyfiyyətli aktivlər;
- *Yüksək dərəcə* – orta kredit riski olan kifayət qədər keyfiyyətli aktivlər;
- *Orta dərəcə* – qənaətbəxş kredit riski olan orta keyfiyyətli aktivlər;
- *Xüsusi monitoring tələb edir* – daha ətraflı monitoring və bərpaedici idarəetmə tələb edən kreditləşdirmə mexanizmləri; və
- *Defolt* – defolt hadisəsi baş vermiş kreditləşdirmə mexanizmləri.

Defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğ (LGD). LGD defolt baş verdiyi zaman yaranan zərərin qiymətləndirilməsidir. Bu, müqavilə üzrə ödənilməli gələcək pul axınları ilə borcalanın əldə etməsi gözlənilən pul axınları arasındakı fərqə əsaslanır. Gözlənilən zərərlər hesabat dövrünün sonunda cari dəyərə diskontlaşdırılır.

LGD kontragentin və maliyyə alətinin növündən asılıdır. LGD defolt hadisəsinin baş vermesindən sonra gözlənilən defolt vəziyyətindən qayıtma hallarına təsir edən amillər əsasında müəyyən edilir. LGD-nin hesablanması defolt vəziyyətindən qayıtma statistikasına əsasən hesablanır.

LGD defolt olmuş kredit üzrə zərərin həcmi ilə əlaqəli Bankın proqnozunu əks etdirir. LGD kontragentin növündən, iddianın növündən və prioritetindən, eləcə də girovun və ya digər kredit təminatının mövcudluğundan asılıdır. 12 aylıq və bütöv müddət üzrə LGD defolt hadisəsinin baş vermesindən sonra gözlənilən defolt vəziyyətindən qayıtma hallarına təsir edən amillər əsasında müəyyən edilir. LGD-nin qiymətləndirilməsi yanaşması üç mümkün metoda bölünə bilər:

- LGD-nin girovun müəyyən xüsusiyyətləri əsasında qiymətləndirilməsi;
- LGD-nin defolt vəziyyətindən qayıtma statistikasına əsasən portfel əsasında hesablanması; və ya
- LGD-nin fərqli amillər və ssenarilərdən asılı olaraq fərdi qaydada müəyyən edilməsi.

LGD-ni hesablayarkən Bank girovun proqnozlaşdırılan dəyəri, əvvəlki dövrlərdə satış üzrə güzəştlər, həmçinin daşınmaz əmlak, pul və likvid qiymətli kağızlar ilə təmin edilmiş kreditlərə dair digər amillər kimi müəyyən xüsusiyyətləri nəzərə alır. LGD korporativ kreditlər və təminatlı/təminatlısız fərdi kreditlər üzrə qalıqın ödənilməsi ilə bağlı mövcud olan ən son statistik məlumatlardan istifadə etməklə kollektiv əsasda hesablanır.

Defolta məruz qalan dəyər (EAD). EAD hesabat dövründən sonra riskin məbləğində gözlənilən dəyişiklikləri nəzərə alaraq, gələcək defolt tarixində riskin qiymətləndirilməsi, o cümlədən əsas borc və faizlərin ödənilməsi və kredit öhdəlikləri üzrə vəsaitlərin gözlənilən istifadəsidir.

Bərpa olunan kreditlər üzrə EAD Kredite Konvertasiya Əmsalından (CCF) istifadə etməklə qiymətləndirilir. CCF müəyyən müddət ərzində balansdankənar məbləğlərin balans öhdəliyinə çevrilməsi ehtimalını əks etdirən göstəricidir. İstifadə edilməmiş kredit xətləri və maliyyə zəmanətləri üzrə CCF beynəlxalq "Basel 3" standartına əsasən müəyyən edilir.

EAD maliyyə alətinin növünə görə fərqlənən gözlənilən ödəniş qrafikinə əsasən müəyyən edilir. Amortizasiya olunan maliyyə alətləri və birdəfəlik kreditlər üçün EAD borcalan tərəfindən 12 ay müddətinə və ya bütöv müddət üzrə ödənişlər əsasında müəyyən edilir. Bu zaman borcalan tərəfindən gözlənilən artıq ödəmə də nəzərə alınır. Hesablamaya, həmçinin vaxtından əvvəl ödəniş və ya yenidən maliyyələşdirmə ehtimalları daxildir. Bərpa olunan kreditlər üçün EAD istifadə edilmiş vəsaitlərin cari qalıqını defolt anında qalan limitin gözlənilən istifadəsini nəzərdə tutan "Kredite Konvertasiya Əmsalına" əlavə etməklə proqnozlaşdırılır. Bu fərziyyələr kreditin növü, cari istifadə limiti və müəyyən borcalanın davranış xüsusiyyətlərindən asılı olaraq dəyişir.

29. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Makroiqtisadi amillər. Bankın daxili proqnozları növbəti beş il ərzində gözlənilən makroiqtisadi inkişaf üzrə ən dəqiq təxminləri əks etdirir. Beş ildən sonra heç bir makroiqtisadi təsir nəzərə alınmamışdır. Müvafiq iqtisadi dəyişənlərin defolt ehtimalına təsiri həmin dəyişənlərdəki dəyişikliklərin əvvəlki dövrlərdə defolt səviyyəsinə təsirini aydınlaşdırmaq üçün statistik reqressiya təhlilindən istifadə etməklə müəyyən edilmişdir.

Digər iqtisadi proqnozlarda olduğu kimi, bu proqnozlarda da yüksək dərəcədə qeyri-müəyyənlik mövcuddur və bu səbədən, faktiki nəticələr proqnozlaşdırılan nəticələrdən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənə bilər. Bank hesab edir ki, bu proqnozlar mümkün nəticələrin ən dəqiq təxminlərini əks etdirir.

Bank GKZ-nin qiymətləndirilməsi məqsədilə dəstəkləyici gələcək məlumatlardan, əsasən də özünün proqnoz makroiqtisadi modelinin nəticələrindən istifadə etmişdir. 31 dekabr 2020 və 31 dekabr 2019-cu il tarixinə GKZ səviyyəsinə uyğun olan ən əhəmiyyətli proqnoz fərziyyələri aşağıdakılardır:

Dəyişənlər	Korporativ kreditlər	Ümumi məqsədli istehlak kreditləri	Mikro kreditlər	İpoteka kreditləri
Nominal effektiv vayuta məzənnəsi	HƏ	HƏ	HƏ	HƏ
Qeyri-neft sektoru üzrə nominal effektiv vayuta məzənnəsi	HƏ			
Qeyri-neft sektoru üzrə real effektiv vayuta məzənnəsi			HƏ	
Son 12 aylıq ÜDM		HƏ		
Son 12 ay üzrə qeyri-neft sektorunun payına düşən ÜDM				HƏ
Son 12 aylıq real ÜDM	HƏ		HƏ	
Son 12 aylıq büdcə xərcləri	HƏ	HƏ		HƏ

Aşağıdakı ssenarilərdən istifadə edilir:

- 20% aşağı ehtimalı ssenari (orta hesabla 200 ən aşağı kvantil);
- 60% orta ehtimalı ssenari (orta hesabla 600 orta kvantil);
- 20% yüksək ehtimalı ssenari (orta hesabla 200 ən yüksək kvantil).

Yekun defolt ehtimalı dərəcələri bu ssenariləri əks etdirir və yuxarıda qeyd olunan ehtimal ilə ölçülmüş orta çəki əmsallarından ibarətdir.

Müəyyən zaman anı. Hazırkı maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərlik tərəfindən hesablanan gözlənilən kredit zərərləri bütöv müddət üçün deyil, müəyyən zaman anındakı hesablamalara əsaslanır. Bu hesablama zamanı dəstəkləyici gələcək məlumatlardan istifadə edilir. Bu zaman kredit riskinə təsir göstərən əsas makroiqtisadi dəyişənlərə dair bankdaxili proqnozlar PD göstəricilərinə təsir edir.

Ümumiyyətlə, GKZ aşağıdakı kredit riski parametrlərinin hasilinə bərabərdir: yuxarıda müəyyən edilən və cari dəyərə diskontlaşdırılan EAD, PD və LGD. GKZ hər bir fərdi kredit qalığının müvafiq müddəti ərzində (müəyyən edilmiş mərhələdən asılı olaraq) hər bir növbəti ay üçün kredit riski parametrlərini proqnozlaşdırmaqla müəyyən edilir. Bu üç komponentin hasilini tapılır və bərpa ehtimalını (yəni, maliyyə aktivinin əvvəlki ayda ödənilməsi və ya defolt olması) nəzərə alaraq onlara düzəliş edilir. Bu, hər bir gələcək dövr üçün GKZ-nin hesablanması effektiv şəkildə təmin edir və sonradan hesabat tarixinə geri diskontlaşdırılaraq toplanır.

GKZ modellərinə daxil edilmiş gələcək məlumatlar. GKZ-nin hesablanması zamanı dəstəkləyici gələcək məlumatlardan istifadə edilir. Bank gözlənilən kredit zərərlərinə uyğun olan bəzi əsas iqtisadi dəyişənləri müəyyən etmişdir. Bu iqtisadi dəyişənlərə dair proqnozlar ("əsas iqtisadi ssenari") Bank tərəfindən təqdim edilir və növbəti beş il üçün gözlənilən makroiqtisadi vəziyyətin ən dəqiq təxminlərini əks etdirir. Müvafiq iqtisadi dəyişənlərin PD-yə təsiri həmin dəyişənlərdəki dəyişikliklərin əvvəlki dövrlərdə defolt səviyyəsinə təsirini aydınlaşdırmaq üçün statistik reqressiya təhlilindən istifadə etməklə müəyyən edilmişdir.

Əsas iqtisadi ssenariyə əlavə olaraq, Bank ssenari çəkilişi ilə yanaşı digər mümkün ssenariləri də təmin edir. İstifadə edilən digər ssenarilərin sayı qeyri-xətliliyin təmin edilməsi üçün əsas məhsulun hər bir növünün təhlili əsasında müəyyən edilir. Ssenarilərin sayı və xüsusiyyətləri hər bir hesabat tarixində yenidən qiymətləndirilir. Ssenari çəkilişi seçilmiş hər bir ssenarinin əks etdirdiyi mümkün nəticələrin həcmi nəzərə alaraq, statistik təhlil və ekspert mülahizəsi əsasında müəyyən edilir. SICR hər bir əsas və digər ssenarilər üçün bütöv müddət üzrə PD-ni müvafiq çəki ssenarilərinə, eləcə də kəmiyyət və məhdudlaşdırıcı meyarlara vurmaqla qiymətləndirilir. Bu, bütöv maliyyə alətinin 1-ci, 2-ci və ya 3-cü Mərhələlərə aid edilməsini və 12 aylıq və ya bütöv müddət üzrə GKZ-nin qeydə alınmasını müəyyən edir.

29. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Bu qiymətləndirmədən sonra Bank GKZ-ni ehtimalı ilə ölçülmüş 12 aylıq GKZ (1-ci Mərhələ) və ya ehtimal ilə ölçülmüş bütöv müddət üzrə GKZ (2-ci və 3-cü Mərhələlər) kimi qiymətləndirir. Ehtimal ilə ölçülmüş bu GKZ-lər müvafiq GKZ modelindəki hər bir ssenarini sınaqdan keçirməklə və müvafiq ssenari çəkisinə vurmaqla (ilkin məlumatların çəkisindən fərqli olaraq) müəyyən edilir.

Hər bir iqtisadi proqnozda olduğu kimi, onların reallaşması ilə bağlı fərziyyələr və ehtimallar yüksək dərəcəli qeyri-müəyyənliklə əlaqəlidir və buna görə də faktiki nəticələr proqnozlaşdırılan nəticələrdən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənə bilər. Bank bu proqnozları mümkün nəticələrin ən dəqiq təxminləri kimi hesab edir və seçilmiş ssenarilərin mümkün ssenarilərin diapazonunu düzgün əks etdirməsini müəyyən etmək üçün Bankın fərqli portfelleri daxilində qeyri-xətilliyi və assimetriyalılığı təhlil etmişdir.

Bəktəstinq. Bank maliyyə aktivləri üzrə təxminlər və faktiki zərərər arasında fərqlərin azaldılması üçün öz metodologiya və fərziyyələrini müntəzəm olaraq nəzərdən keçirir. Belə fərqlərin təhlili (bək-testinq) ən azı ildə bir dəfə aparılır. GKZ-nin qiymətləndirilməsi metodologiyası üzrə bək-testinq nəticələri Bankın rəhbərliyinə təqdim edilir və səlahiyyətli şəxslərlə razılaşdırıldıqdan sonra modellərin və fərziyyələrin təkmilləşdirilməsi üçün növbəti addımlar müəyyən edilir.

Coğrafi risk konsentrasiyası. Bankın maliyyə aktiv və öhdəlikləri üzrə coğrafi konsentrasiya aşağıdakı kimi olmuşdur:

Min Azərbaycan manatı ilə	2020				2019			
	Azərbaycan	İƏİT	MDB və digər ölkələr	Cəmi	Azərbaycan	İƏİT	MDB və digər ölkələr	Cəmi
Maliyyə aktivləri								
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	36,369	4,006	777	41,152	38,747	13,631	533	52,911
Kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər	745	1,567	-	2,312	1,113	1,560	-	2,673
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	202,769	-	-	202,769	220,470	-	-	220,470
Borc qiymətli kağızlarla investisiyalar	41,632	4,817	-	46,449	41,636	4,867	-	46,503
Sair maliyyə aktivləri	2,264	267	60	2,591	3,313	268	378	3,959
Cəmi maliyyə aktivləri	283,779	10,657	837	295,273	305,279	20,326	911	326,516
Maliyyə öhdəlikləri								
Müştərilərə ödəniləcək vəsaitlər	(121,779)	-	-	(121,779)	(182,949)	-	-	(182,949)
Kredit təşkilatlarına ödəniləcək vəsaitlər	(23,039)	-	-	(23,039)	(3,410)	-	-	(3,410)
Sair borclar	(34,379)	-	-	(34,379)	(28,553)	-	-	(28,553)
İcarə öhdəlikləri	(4,862)	-	-	(4,862)	(4,909)	-	-	(4,909)
Sair maliyyə öhdəlikləri	(10,157)	-	(63)	(10,220)	(6,281)	(52)	-	(6,333)
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	(194,216)	-	(63)	(194,279)	(226,102)	(52)	-	(226,154)
Cəmi xalis aktivlər	89,563	10,657	774	100,994	79,177	20,274	911	100,362

Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi. Likvidlik riski adi və ya fəvqəladə şəraitdə ödəniş tarixində Bankın ödənişlə bağlı öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi riskidir. Bu riski məhdudlaşdırmaq məqsədilə rəhbərlik minimal depozit bazası, likvidliyi nəzərə almaqla aktivləri idarə edir və gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin və likvidliyin gündəlik monitorinqini həyata keçirir. Likvidliyin idarə edilməsi vasitələri və müvafiq hesabatlar Bankın İdarə Heyəti tərəfindən təsdiq edilir, Aktivlərin və Öhdəliklərin İdarə edilməsi Departamenti tərəfindən hazırlanır və hər ay Aktivlər və Öhdəliklər Komitəsi tərəfindən nəzərdən keçirilir.

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

29. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Bank pul vəsaitlərinin hərəkəti gözlənilmədən kəsildiyi təqdirdə asanlıqla satıla bilən yüksək tələbatlı növbə-növ aktivlər portfeline sahibdir. Bundan əlavə, Bank ARMB-də pul depoziti (məcburi ehtiyat) yerləşdirmiş və onun məbləği cəlb edilmiş müştəri əmanətlərinin səviyyəsindən asılıdır.

Likvidlik vəziyyəti Bank tərəfindən əsas etibarlı ilə ayrıca olaraq, Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının təyin etdiyi 30% minimal likvidlik əmsallarına əsaslanır. 31 dekabr tarixinə bu əmsallar aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2020 (%)	2019 (%)
Ani likvidlik əmsalı (bir gün ərzində alına və ya satıla bilən aktivlər/tələb əsasında ödənilən öhdəliklər)	91	96

Maliyyə öhdəliklərinin ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təhlili. Aşağıdakı cədvəldə diskontlaşdırılmamış müqavilə öhdəlikləri əsasında Bankın 31 dekabrda maliyyə öhdəlikləri ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təqdim edilir. Tələb əsasında ödənilməli öhdəliklər ödəniş tələbinin mümkün olan ən tez tarixdə verilmiş hesab olunur. Bununla bərabər Bank gözləyir ki, müştərilərin çoxu Bank ödənişi aparmalı olduğu ən tez tarixdə ödəniş tələb etməyəcək və cədvəl keçmiş müddətlər üçün əmanətlərin tələb edilməsi haqqında məlumat əsasında Bankın hesabladığı gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərini əks etdirmir.

31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə alətlərinin ödəmə müddətləri üzrə təhlili aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	3 aydan az	3 - 12 ay	1 - 5 il	5 ildən çox	Cəmi
Maliyyə öhdəlikləri					
Müştərilərə ödəniləcək vəsaitlər	67,819	46,746	10,585	-	125,150
Kredit təşkilatlarına ödəniləcək vəsaitlər	19,647	27	3,435	-	23,109
Sair borclar	943	3,728	12,790	27,110	44,571
İcarə öhdəlikləri	378	1,011	4,741	-	6,130
Sair maliyyə öhdəlikləri	10,220	-	-	-	10,220
Cəmi diskontlaşdırılmamış maliyyə öhdəlikləri	99,007	51,512	31,551	27,110	209,180

31 dekabr 2019-cu il tarixinə maliyyə alətlərinin ödəmə müddətləri üzrə təhlili aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	3 aydan az	3 - 12 ay	1 - 5 il	5 ildən çox	Cəmi
Maliyyə öhdəlikləri					
Müştərilərə ödəniləcək vəsaitlər	88,006	82,886	18,270	-	189,162
Kredit təşkilatlarına ödəniləcək vəsaitlər	10	-	3,715	-	3,725
Sair borclar	-	66	6,454	38,494	45,014
İcarə öhdəlikləri	298	897	3,605	109	4,909
Sair maliyyə öhdəlikləri	6,333	-	-	-	6,333
Cəmi diskontlaşdırılmamış maliyyə öhdəlikləri	94,647	83,849	32,044	38,603	249,143

Aşağıdakı cədvəldə Bankın maliyyə təəhhüdləri və şərti öhdəliklərinin müqavilə müddətləri göstərilir. Hər bir yerinə yetirilməmiş kredit öhdəliyi müştərinin icra edilməsini tələb edə bildiyi ən erkən tarixin təsadüf etdiyi müddətə daxil edilir. Buraxılmış maliyyə zəmanəti haqqında müqavilələrlə bağlı zəmanətin maksimal məbləği həmin zəmanətin tələb edilə bildiyi ən erkən dövrə aid edilir.

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	3 aydan az	3 - 12 ay	1 - 5 il	Cəmi
2020	2,691	13,085	12,956	28,732
2019	3,132	11,197	14,951	29,280

Bank öhdəlik müddəti tamamlanana qədər bütün şərti öhdəliklərin və ya təəhhüdlərin istifadə edilməsini gözləmir.

29. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Bank hər hansı bir təşkilatdan və ya fiziki şəxsdən əhəmiyyətli vəsait almır. Ödəmə müddətlərinin təhlili hər hansı konkret müddətdə əhəmiyyətli mənfi müddətlərin olmasını göstərmir.

Müştərilərə ödəniləcək vəsaitlərə fiziki şəxslərin və korporativ müştərilərin müddətli depozitləri də daxildir. Azərbaycan qanunvericiliyinə uyğun olaraq Bank bu depozitləri emanətinin tələbi ilə qaytarmalıdır (Qeyd 17).

Aşağıdakı cədvəldə aktiv və öhdəliklərin qaytarılma və ya ödəmə müddətlərinə görə təhlili göstərilir.

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020			2019		
	Bir il erzində	Bir ildən artıq	Cəmi	Bir il erzində	Bir ildən artıq	Cəmi
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	41,152	-	41,152	52,911	-	52,911
Kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər	745	1,567	2,312	1,978	695	2,673
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	97,408	105,361	202,769	123,975	96,495	220,470
Borc qiymətli kağızlara investisiyalar	35,634	10,815	46,449	28,898	17,605	46,503
Əmlak və avadanlıqlar	-	5,822	5,822	-	10,073	10,073
Qeyri-maddi aktivlər	-	3,850	3,850	-	3,266	3,266
İstifadə hüquqlu aktivlər	-	5,067	5,067	-	5,600	5,600
Mülkiyyətə keçmiş əmlak	-	691	691	-	569	569
Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivi	1,423	-	1,423	381	-	381
Sair aktivlər	3,922	-	3,922	6,144	-	6,144
Cəmi	180,284	133,173	313,457	214,287	134,303	348,590
Müştərilərə ödəniləcək vəsaitlər	71,647	50,132	121,779	166,590	16,359	182,949
Kredit təşkilatlarına ödəniləcək vəsaitlər	23,039	-	23,039	10	3,400	3,410
Sair borclar	3,872	30,507	34,379	65	28,488	28,553
İcarə öhdəlikləri	907	3,955	4,862	1,195	3,714	4,909
Cari mənfəət vergisi öhdəlikləri	1,052	-	1,052	1,979	-	1,979
Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri	-	-	-	-	-	-
Sair öhdəliklər	12,265	-	12,265	8,323	-	8,323
Cəmi	112,777	84,594	197,371	178,162	51,961	230,123
Xalis	67,507	48,579	116,086	36,125	82,342	118,467

Bazar riski. Bazar riski maliyyə alətlərinin gələcək pul vəsaitləri axınının ədalətli dəyəri faiz dərəcəsi və valyuta məzənnələri kimi bazar parametrlərində dəyişikliklər nəticəsində tərəddüd etməsi riskidir. Bankın əhəmiyyətli kapital, korporativ istiqraz və ya tömə alətləri yoxdur.

Faiz dərəcəsi riski. Faiz dərəcəsi riski maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyərinin və ya gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin faiz dərəcəsinin artması/azalması nəticəsində ucuzlaşması/bahalaşması riskidir. Aktivlərin və öhdəliklərin idarə edilməsi Komitəsi müntəzəm qaydada aktivlərin və öhdəliklərin faiz dərəcələri strukturunu ətraflı təhlil edərək, ümumi faiz dərəcəsi spredlərini nəzərdən keçirir. 31 dekabr 2020 və 2019-cu il tarixinə Bankın dəyişən dərəcə ilə heç bir maliyyə aktivi və ya öhdəliyi olmamışdır.

Valyuta riski. Valyuta riski – maliyyə alətinin dəyərinin xarici valyuta məzənnələrində dəyişmələrə görə tərəddüd etməsi riskidir. Bank özünün maliyyə vəziyyətinə və pul vəsaitlərinin hərəkətinə qüvvədə olan xarici valyuta məzənnələrindəki dəyişikliklərin təsir göstərməsi riskinə məruzdur.

29. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Aktivlərin və öhdəliklərin idarə edilməsi Komitəsi valyuta riskinə AZN devalvasiyasının və digər makroiqtisadi göstəricilərin qiymətləndirilmiş əsasında açıq valyuta mövqeyini idarə etməklə nəzarət edir. Bu, Banka imkan verir ki, valyuta dərəcələrinin milli valyutaya qarşı əhəmiyyətli dəyişməsindən zərərli minimallaşdırsın. Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankını tələblərini yerinə yetirmək məqsədilə xəzinedarlıq Bankın açıq valyuta mövqeyinin gündəlik monitorinqini həyata keçirir.

Hesabat dövrünün sonuna Bankın məruz qaldığı valyuta riski üzrə ümumi təhlil aşağıdakı cədvəldə əks olunur:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	31 dekabr 2020			31 dekabr 2019		
	Monetar maliyyə aktivləri	Monetar maliyyə öhdəlikləri	Xalis mövqe	Monetar maliyyə aktivləri	Monetar maliyyə öhdəlikləri	Xalis mövqe
Azərbaycan manatı	251,492	(132,180)	119,312	266,106	(174,344)	91,762
Rus rublu	215	(124)	91	219	(134)	85
ABŞ dolları	37,876	(56,332)	(18,456)	52,880	(44,440)	8,440
Avro	3,070	(3,069)	1	4,753	(4,750)	3
İngilis funt sterlinqi	2,608	(2,573)	35	2,549	(2,486)	63
Digər	12	(1)	11	9	-	9
Cəmi	295,273	(194,279)	100,994	326,516	(226,154)	100,362

Aşağıdakı cədvəldə Bankın 31 dekabr tarixinə ticarət üçün nəzərdə tutulmayan maliyyə aktivləri və öhdəlikləri və ehtimal edilən pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə iri risklərə məruz qaldığı valyutalar göstərilir. Təhlil valyutanın manata qarşı məzənnəsində məntiqi olaraq mümkün hərəkətin təsirini hesablayır, bu zaman mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatda bütün digər göstəricilər dəyişməz qalır (valyuta məzənnələrinə həssas olan ticarət üçün nəzərdə tutulmayan maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin ədalətli dəyərinə görə). Kapitala olan təsir mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatda olan təsirdən fərqlənmir. Cədvəldəki mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatda və ya kapitalda potensial xalis azalmanı, müsbət məbləğ isə potensial xalis artımı əks etdirir.

31 dekabr 2020 və 2019-cu il tarixinə aktivlərin xalis dəyəri əsasında vergidən əvvəlki mənfəətə təsir aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020		2019	
	AZN/USD +30%	AZN/USD -15%	AZN/USD +30%	AZN/USD -15%
Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir	(5,537)	2,768	2,532	(1,266)

Əməliyyat riski. Əməliyyat riski – sistemlərin nasazlığı, işçilərin səhvi, saxtakarlıq və ya xarici hadisələr nəticəsində yaranan riskdir. Nəzarət sistemi işləməyəndə əməliyyat riskləri nüfuza xələl gətirə, hüquqi nəticələrə və ya maliyyə zərərlərinə gətirib çıxara bilər. Bank bütün əməliyyat risklərinin aradan götürülməsini güman edə bilməz, lakin nəzarət sistemi və potensial risklərin izlənməsi və onlarla bağlı tədbirlərin görülməsi həmin risklərin idarə edilməsi üçün effektiv alet ola bilər. Nəzarət sistemində vəzifələrin səmərəli bölüşdürülməsi, giriş, təsdiqləmə və tutuşdurma prosedurları, heyətin təlimləndirilməsi və qiymətləndirilməsi prosesləri, eləcə də daxili auditdən istifadə daxildir.

30. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri

Ədalətli dəyər iyerarxiyası

Aşağıdakı cədvəldə təkrarlanan ədalətli dəyər qiymətləndirmələrinin aid edildiyi ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri üzrə 31 dekabr 2020-ci il tarixinə ədalətli dəyerdə ölçülmüş maliyyə alətlərinin təhlili verilmişdir:

	Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər				Cəmi
	Qiymətləndirmə tarixi	Feal bazarda müəyyən edilmiş qiymətlər (1-ci Səviyyə)	Müşahidə edilə bilən ilkin əhəmiyyətli məlumatlar (2-ci Səviyyə)	Müşahidə edilə bilməyən ilkin əhəmiyyətli məlumatlar (3-cü Səviyyə)	
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>					
Ədalətli dəyəri açıqlanan aktivlər					
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	31 dekabr 2020	25,319	15,833	-	41,152
Borc qiymətli kağızlara investisiyalar	31 dekabr 2020	3,431	43,148	-	46,579
Kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər	31 dekabr 2020	-	2,312	-	2,312
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	31 dekabr 2020	-	-	209,489	209,489
Sair maliyyə aktivləri	31 dekabr 2020	-	2,591	-	2,591
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Müştərilərə ödəniləcək vəsaitlər	31 dekabr 2020	-	-	121,109	121,109
Kredit təşkilatlarına ödəniləcək vəsaitlər	31 dekabr 2020	-	22,697	-	22,697
Sair borclar	31 dekabr 2020	-	34,379	-	34,379
Sair maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2020	-	10,220	-	10,220

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

30. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə təkrarlanan ədalətli dəyər qiymətləndirmələrinin aid edildiyi ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri üzrə 31 dekabr 2019-cu il tarixinə ədalətli dəyerdə ölçülmüş maliyyə alətlərinin təhlili verilmişdir:

	Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər				Cəmi
	Qiymətləndirmə tarixi	Fəal bazarda müəyyən edilmiş qiymətlər (1-ci Səviyyə)	Müşahidə edilə bilən ilkin əhəmiyyətli məlumatlar (2-ci Səviyyə)	Müşahidə edilə bilməyən ilkin əhəmiyyətli məlumatlar (3-cü Səviyyə)	
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>					
Ədalətli dəyəri açıqlanan aktivlər					
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	31 dekabr 2019	23,353	29,558	-	52,911
Borc qiymətli kağızlara investisiyalar	31 dekabr 2019	-	46,586	-	46,586
Kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər	31 dekabr 2019	-	2,673	-	2,673
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	31 dekabr 2019	-	-	216,199	216,199
Sair maliyyə aktivləri	31 dekabr 2019	-	3,959	-	3,959
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Müştərilərə ödəniləcək vəsaitlər	31 dekabr 2019	-	-	188,684	188,684
Kredit təşkilatlarına ödəniləcək vəsaitlər	31 dekabr 2019	-	3,698	-	3,698
Sair borclar	31 dekabr 2019	-	28,772	-	28,772
Sair maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2019	-	6,333	-	6,333

Ədalətli dəyərle əks etdirilməyən maliyyə aktiv və öhdəliklərinin ədalətli dəyəri

Aşağıdakı cədvəldə Bankın maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında ədalətli dəyərle əks etdirilməmiş maliyyə alətlərinin balans və ədalətli dəyəri kateqoriyalar üzrə müqayisə edilir. Cədvəldə qeyri-maliyyə aktiv və öhdəliklərin ədalətli dəyəri göstərilir:

	Balans dəyəri 2020	Ədalətli dəyər 2020	Balans dəyəri 2019	Ədalətli dəyər 2019
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>				
Maliyyə aktivləri				
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	41,152	41,152	52,911	52,911
Borc qiymətli kağızlara investisiyalar	46,449	46,579	46,503	46,586
Kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər	2,312	2,312	2,673	2,673
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	202,769	209,489	220,470	216,199
Sair maliyyə aktivləri	2,591	2,591	3,959	3,959
Maliyyə öhdəlikləri				
Müştərilərə ödəniləcək vəsaitlər	121,779	121,109	182,949	188,684
Kredit təşkilatlarına ödəniləcək vəsaitlər	23,039	22,697	3,410	3,698
Sair borclar	34,379	34,379	28,553	28,772
Sair maliyyə öhdəlikləri	10,220	10,220	6,333	6,333

Maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyərle hələ qeydə alınmamış maliyyə alətləri üçün ədalətli dəyərin müəyyən edilməsi üçün istifadə edilən metod və fərziyyələr aşağıda əks etdirilir.

30. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri (davamı)

Ədalətli dəyərləri təxminən balans dəyərlərinə bərabər olan aktivlər. Tez satıla bilən və ödəmə müddəti qısa (üç aydan az) olan maliyyə aktivləri və öhdəlikləri ilə bağlı olaraq ehtimal edilir ki, onların balans dəyərləri təxminən ədalətli dəyərlərinə bərabərdir. Bu fərziyyə həmçinin tələb əsasında depozitlərə və xüsusi ödəmə müddəti olmayan emanət hesablarına da tətbiq edilir.

Amortizasiya hesablanmış dəyərle uçota alınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri. Kotirovka edilməyən alətlər, müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar, kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər, müştərilərə və kredit təşkilatlarına ödəniləcək vəsaitlər, sair borclar, sair maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin ədalətli dəyəri oxşar şərtləri, kredit riski və qalıq müddətləri olan borclar üçün hazırda mövcud olan dərəcələri istifadə etməklə gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin diskontlaşdırılması modeli ilə qiymətləndirilir.

31. Əlaqəli tərəflər haqqında məlumatların açıqlanması

BMS 24 "Əlaqəli tərəflər haqqında məlumatların açıqlanması" standartına uyğun olaraq tərəflər o halda əlaqəli tərəf hesab edilir ki, bir tərəf digər tərəfə nəzarət etmək və ya maliyyə və ya əməliyyat qərarlarının qəbul edilməsində mühüm təsir göstərmək iqtidarındadır. Hər bir potensial əlaqəli tərəf münasibətlerini nəzərdən keçirdikdə, diqqət bu münasibətlərin yalnız hüquqi formasına deyil, mahiyyətinə də yönəldilməlidir.

Əlaqəli tərəflər əlaqəli olmayan tərəflərin həyata keçirə bilmədiyi əməliyyatlarda iştirak edə bilər. Əlaqəli tərəflər arasında əməliyyatlar əlaqəli olmayan tərəflər arasında əməliyyatlarla eyni şərtlər, müddət və məbləğdə aparılır.

"Expressbank" ASC
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

31. Əlaqəli tərəflər haqqında məlumatların açıqlanması (davamı)

İlin sonuna əlaqəli tərəflərlə emeliyyətlər üzrə qalıqlar aşağıda göstərilir:

	2020						2019								
	Səhmdarlar	Ümumi nəzarətdə olan müəssisələr	Əsas idarəedici heyət	Digər əlaqəli tərəflər	Cəmi	Səhmdarlar	Ümumi nəzarətdə olan müəssisələr	Əsas idarəedici heyət	Digər əlaqəli tərəflər	Cəmi	Səhmdarlar	Ümumi nəzarətdə olan müəssisələr	Əsas idarəedici heyət	Digər əlaqəli tərəflər	Cəmi
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>															
1 yanvar tarixinə ümumi kreditlər	19	1,196	87	8	1,310	31	106,695	877	29	107,632					
İl ərzində verilmiş kreditlər	-	610	280	5	895	-	170	602	-	772					
İl ərzində ödənilmiş kreditlər	(4)	(273)	(364)	(9)	(650)	(12)	(105,377)	(1,281)	(21)	(106,691)					
Digər hərəkətlər	(15)	-	35	95	115	-	(292)	(111)	-	(403)					
31 dekabr tarixinə ümumi kreditlər	-	1,533	38	99	1,670	19	1,196	87	8	1,310					
Çıxılın: 31 dekabr tarixinə deyersizləşmə ehtiyatı	-	(432)	-	-	(432)	-	(197)	(1)	-	(198)					
31 dekabr tarixinə xalis kreditlər	-	1,101	38	99	1,238	19	999	86	8	1,112					
1 yanvar tarixinə depozitlər	-	1,192	30	393	1,615	-	-	2	173	175					
İl ərzində alınmış depozitlər	-	2	3	3,547	3,552	-	2,380	32	223	2,635					
İl ərzində ödənilmiş depozitlər	-	(1,194)	(3)	(2,160)	(3,357)	-	(1,188)	(2)	(3)	(1,193)					
Digər hərəkətlər	-	-	-	-	-	-	-	(2)	-	(2)					
Məzənnə fərqinə təsir	-	-	-	21	21	-	-	-	-	-					
31 dekabr tarixinə depozitlər	-	-	30	1,801	1,831	-	1,192	30	393	1,615					
31 dekabr tarixinə cari hesablar	49	854	101	19	1,023	147	1,643	48	63	1,901					
Təəhhüdlər və buraxılmış zəmanətlər	-	17	8	2	27	-	7,098	155	17	7,270					

32. Kapitalın adekvatlığı

Bank tərəfindən kapitalın idarə edilməsinin məqsədləri (i) Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının (ARMB) müəyyən etdiyi kapital tələblərinin yerinə yetirilməsi, (ii) Bankın daim fəaliyyət göstərən müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi imkanının təmin edilməsi və (iii) fəaliyyətin həyata keçirilməsi və səhmdar dəyərinin maksimal artırılması məqsədilə yüksək kredit reytinginin və kapitalın adekvatlığı reytinglərinin dəstəklənməsinin təmin edilməsidir. ARMB-nin müəyyən etdiyi kapitalın adekvatlığı əmsallarına uyğunluq hər ay Bankın Baş İcraçı Direktoru və Baş Mühəsib tərəfindən nəzərdən keçirilən və imzalanan həmin əmsalların hesablanması təsvir edən hesabatlar vasitəsilə nəzərdən keçirilir. Kapitalın idarə edilməsinin digər məqsədləri hər il qiymətləndirilir.

Bank iqtisadi şərait və fəaliyyətinin risk xüsusiyyətləri dəyişdikcə kapital strukturunu idarə edir və müvafiq düzəlişlər aparır. Kapitalın strukturunu saxlamaq və ya bu strukturda düzəlişlər etmək məqsədilə Bank səhmdarlara ödənilən dividend ödənişlərinin məbləğində düzəlişlər edə, kapitalı səhmdarlara qaytara bilər. Keçən illərlə müqayisədə məqsəd siyasət və proseslərdə ciddi dəyişikliklər baş verməmişdir.

ARMB-nin tələblərinə əsasən banklar 1-ci dərəcəli kapital və məcmu kapitalın minimum adekvatlıq əmsalını müvafiq olaraq 6% (2019: 5.5%) və 11% (2019: 11%) həcmində saxlamalıdır. 2020-ci ilin yanvar ayında ARMB məcmu kapitalın minimum adekvatlıq əmsalını 11%-dən 12%-ə qaldırmışdır. Lakin, COVID-19 pandemiyasından qaynaqlanan iqtisadi tənəzzülə mübarizə aparan stimullaşdırıcı tədbirlərinin bir hissəsi olaraq, 23 aprel 2020-ci il tarixində ARMB müvəqqəti olaraq bu əmsalı 11%-ə endirmək və 2021-ci ilin aprel ayına qədər 11% səviyyəsində saxlamaq qərarına gəlmişdir.

Rəhbərlik hesab edir ki, Bank 2020-ci il ərzində kapitalın adekvatlığı əmsalına riayət etmişdir.

31 dekabr 2020 və 2019-cu il tarixinə Bankın kapitalın adekvatlığı əmsalı aşağıdakı kimi olmuşdur:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2020	2019
1-ci dərəcəli kapital	107,854	88,509
2-ci dərəcəli kapital	9,487	21,937
Məcmu kapital	117,341	110,446
Risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlər	229,582	255,276
1-ci dərəcəli kapitalın adekvatlıq əmsalı	47%	35%
Məcmu kapitalın adekvatlıq əmsalı	51%	43%

33. Hesabat tarixindən sonrakı hadisələr

COVID-19 pandemiyası. COVID-19 pandemiyası ilə mübarizə çərçivəsində Azərbaycan Hökuməti tərəfindən tətbiq edilən sərt xüsusi karantin rejimi tədbirləri (səyahət məhdudiyyətləri, karantinlər, iş yerlərinin və digər xidmət sahələrinin bağlanması, ölkə daxilində müəyyən ərazilərdə qapanmalar) 2021-ci ilin yanvar ayında dayandırılmışdır. Nazirlər Kabinetinin 16 yanvar 2021-ci il tarixli "Azərbaycan Respublikasında COVID-19 xəstəliyi əleyhinə 2021-2022-ci illər üçün Vaksinasiya Strategiyasına" dair Sərəncamına əsasən Azərbaycan əhalisinin vaksinasiyasına təcridən başlanılmışdır.

Kapitalın adekvatlıq əmsalları hazırkı maliyyə hesabatlarının buraxıldığı tarixə prudensial normativlərdən daha yüksək səviyyədə saxlanılmışdır. Həssaslıq təhlili göstərir ki, mövcud kapital buferləri COVID-19 epidemiyasının gələcək inkişaf dinamikasından yarana biləcək riskləri aradan qaldırmağa imkan yaradır.

Qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər. Əmanətlərin sığortalanması haqqında qanunun 2.1.2.7-ci maddəsinə edilmiş dəyişikliyə əsasən 2021-ci ildən başlayaraq fiziki şəxslərin sahibkarlıq fəaliyyəti ilə əlaqədar açdığı bank hesablarındakı 20.000 manatadək pul vəsaitləri də qorunan əmanətlərə aid ediləcək və bununla da banklar tərəfindən əmanətlərin sığortalanması üçün Azərbaycan Əmanətlərin Sığortalanması Fonduna (ƏSF) ödəniləcək rüblük təqvim haqlarını artacaq. Bundan əlavə, ƏSF-in təqdim etdiyi məktuba əsasən 2021-ci ildən başlayaraq iştirakçı banklara rüb ərzində qorunan əmanətlərin 0,05%-i həcmində əlavə rüblük haqq (və ya illik 0.2%) tətbiq edilmişdir. Müvəqqəti xarakter daşmasına baxmayaraq, ƏSF-in məktubunda əlavə ödənişin qüvvəyə minmə tarixi göstərilmişdir.

33. Hesabat tarixindən sonrakı hadisələr (davamı)

Mərkəzi Bank COVID-19 pandemiyası ilə əlaqədar güzəşt paketi tətbiq etmiş və banklara pandemiyanın təsiri səbəbindən restrukturizasiya edilmiş kreditlər üzrə ehtiyatları 1 mart 2020-ci il tarixindəki səviyyədə saxlamasına icazə vermişdir. Bu güzəştin tətbiqi 1 aprel 2021-ci il tarixindən dayandırılmışdır və müvafiq olaraq, banklar kreditlər üzrə ehtiyatları müştərilərin ödəniş davranışlarını nəzərə alaraq mövcud qaydalara uyğun olaraq yeniləyəcəklər.

Səhmlərin ləğv edilməsi. Bank, Səhmdarların Ümumi Yığıncağının 30 iyun 2020-ci il tarixli qərarı ilə 67,026 ədəd səhmin (ümumi dəyəri: 24,711,816 AZN) ləğv edilməsi ilə əlaqədar olaraq, nizamnamə kapitalının azalmasını təsdiqləmək üçün Mərkəzi Banka müraciət etmişdir. Mərkəzi Bank 4 dekabr 2020-ci il tarixli məktubunda səhmlərin ləğvini təsdiqləmişdir. Bank, 26 yanvar 2021-ci il tarixində Azərbaycan Respublikası Milli Depozit Mərkəzindən və 18 fevral 2021-ci il tarixində Hüquqi Şəxslərin Dövlət Qeydiyyatı Agentliyindən səhmdarların nizamnamə kapitalındakı yeni iştirak payı haqqında çıxarış almışdır.

34. İxtisarlar

Hazırkı maliyyə hesabatlarında istifadə olunmuş ixtisarların siyahısı aşağıda göstərilir:

İxtisarlar	Tam adı
AC	Amortizasiya olunmuş dəyər
BIC	Bayes Məlumat Meyarı
CCF	Kreditə Konvertasiya Əmsalı
EAD	Defolta məruz qalan dəyər
GKZ	Gözlənilən kredit zərərləri
FVOCI	Ədalətli dəyərin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid edilən
FVTPL	Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərəre aid olunan
LGD	Defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğ
PD	Defolt ehtimalı
SICR	Kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması
SPPI	Yalnız əsas borc və faiz ödənişləri
SPPI təhlili	Maliyyə alətləri üzrə pul axınlarının yalnız əsas borc və faiz ödənişlərindən ibarət olmasının qiymətləndirilməsi